

Frida Sofie Rake

Tiden etterpå

Foreldrenes opplevelse av barneverntjenestens oppfølging etter tap av omsorgsrett: en kvalitativ studie

Masteroppgave i barnevern

Veileder: Willy Lichtwarck

Juli 2023

NTNU

Kunnskap for en bedre verden

Frida Sofie Rake

Tiden etterpå

Foreldrenes opplevelse av barneverntjenestens oppfølging etter tap av omsorgsrett: en kvalitativ studie

Masteroppgave i barnevern
Veileder: Willy Lichtwarck
Juli 2023

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap
Institutt for sosialt arbeid

Kunnskap for en bedre verden

Sammendrag

I løpet av 2021 var totalt 8 731 barn og unge i alderen 0-18 år under barnevernets omsorg, enten i fosterhjem eller institusjon (Bufdir, 2022a). Vedtak om omsorgsovertakelse er en beslutning som kan ha store konsekvenser for både barn og foreldre, og det er ikke minst, svært inngripende. Barnevernstjenesten har et ansvar for å følge opp foreldre når et barn er plassert i barnevernets omsorg, enten det er i institusjon eller fosterhjem. Dette ansvaret er beskrevet i flere deler av barnevernloven og inkluderer forskjellige tiltak og tjenester.

Denne masteroppgaven handler om å utforske foreldres opplevelse av oppfølgingen de får fra barnevernstjenesten etter de har mistet omsorgsretten for sine barn. Hensikten med prosjektet er å bidra til mer informasjon og oppmerksomhet rundt temaet, som viser seg å være et forsømt område både hva det gjelder i barnevernstjenesten, men også i forskning. Studien er basert på en kvalitativ metode, med fem intervjuer, hvor intervjupersonene representerer foreldre som har mistet omsorgsretten for sine barn til barnevernstjenesten. Analysen har resultert i tre hovedtema: 1) Opplevelse av samarbeidet med barnevernstjenesten, 2) Foreldrenes opplevelse av oppfølgingen fra barnevernstjenesten og 3) Foreldrenes behov og fremtidsperspektiver.

Funnene i oppgaven viser at opplevelsen av samarbeidet har mye å si for den videre oppfølgingen. Studien viser at foreldrene opplever at oppfølgingen er mangelfull, og de som kan vise til at de har fått oppfølging, føler at hjelpen er feil. Videre viser studien at foreldrene ønsker at hjelpen skal være rett til rett tid, og at de etterspør mer informasjon og invitasjon til samarbeid i avgjørelser som angår deres barn. Til slutt viser studien at foreldrene anser samvær med barna sine etter omsorgsovertakelsen som viktig.

Nøkkelord: Barnevernstjeneste, barnevern, omsorgsovertakelse, oppfølging av foreldre i barnevernstjenesten

Abstract

During 2021, a total of 8,731 children and young people aged 0-18 were under the care of child protection services, either in foster homes or institution (Bufdir, 2022a). The decision to take over care for a child can have major consequences for both children and parents, and may feel very invasive. Child protection services are responsible for the follow-up of the child's parents. Those applies when children are being placed under care of child protection service, whether it is an institution or a foster home. This responsibility is described In several parts of the Child Welfare Act and includes various measures and services.

This master`s thesis is about exploring parents' experiences of the follow-up they received from the child protection services, after having lost custody of their children. The projects' purpose is to contribute to more information and attention regarding parents with children in foster care. A topic which seems to be a neglected area both in terms of the child protection services, but also in research. The study is based on a qualitative method, with five interviews, where the interviewees represent parents who have lost custody of their children to the child welfare services. The analysis has resulted in three main themes: 1) Experience of the collaboration with the child protection service, 2) The parents experience of the follow-up from the child protection service and 3) The parents needs and future perspectives.

The findings in the these show that the experience of the collaboration is meaningful for the future follow-ups. Furthermore, the study shows that`s parents feel inadequate regarding the follow-up. The parents who have received follow-up felt that the help given is wrong and inadequate. In addition, the study shows that parents wants the help to be accurate at the correct time, and they would like to have more information. Additionally, they desire an invite to cooperate with the child protective services on decisions concerning their children. Furthermore, the study shows that parents consider contact with their children to be crucial, when their children is in the custody of child protective services.

Keywords: Child protection service, child protection, taking over care, follow-up of parents in the child protection service.

Forord og takk

Endelig kan jeg med stolthet si meg ferdig med denne masteroppgaven. Det har vært en enorm lærerik prosess som inkluderer en bratt læringskurve om et tema som jeg både syntes er interessant å spennende. Selv om perioden har bestått av alt for lite søvn, mat og sosial omgang, og et stressnivå jeg aldri trodde jeg kom til å oppnå, så har det på den andre siden vært utrolig gøy. De små «seierne» underveis har gitt meg den motivasjonen jeg har trengt for at jeg i dag endelig kan si at masteroppgaven er fullført, og det er det mange som fortjener en takk for!

Først og fremst må jeg takke alle foreldre-deltakerne i prosjektet. Uten dere hadde ikke denne masteroppgaven vært det den har blitt. Det å lytte til deres historie har skapt et enormt inntrykk på meg. Deres historier vil jeg alltid bære med meg i yrkeslivet. Takk!

En stor takk til min veileder Willy Lichtwarck som gjennom denne perioden har støttet meg og motivert meg til å fullføre. Kunnskapen din har vært verdifull, og du har på mange måter vært en trygghet å ha med på laget.

Og så må jeg takke min mamma Pia og begge Kjellene (far og stefar) som under hele min lange studieperiode, alltid har støttet meg og hatt troen på meg. Ingenting er som å komme hjem og legge beina høyt å få servert ferdig middag i tunge perioder. Til slutt må jeg takke alle vennene mine og kjæresten min Rino, for å ha holdt ut en stk. Frida med rimelig kort lunte i denne perioden. En spesiell takk til min gode venninne Karoline for koselige stunder på lesesalen, vi greide det til slutt!

Sarpsborg, juli 2023

Frida Sofie Rake

Innholdsfortegnelse

Kapittel 1. Introduksjon.....	6
1.1 Innledning	6
1.2 Problemstilling og avgrensning	7
1.3 Formål og samfunnsrelevans	7
Kapittel 2. Gjennomgang av lovverket.....	9
2.1 Barnevernstjenestens lovpålagte oppfølgingsansvar.....	9
2.2 Barnets beste	11
2.3 Omsorgsansvar og foreldreansvar	12
2.4 Barnevernstjenestens plikt til å legge til rette for gjenforening	13
2.5 Samvær	13
2.6 Ny barnevernslov.....	14
Kapittel 3. Kunnskapsstatus	16
3.1 Barnevernets myndighet og ansvar.....	16
3.2 Bruddet på det biologiske prinsipp- Omsorgsovertakelser og mulige årsaker	18
3.3 Forskning på foreldres reaksjon på separasjonen fra barnet	18
3.4 Barnevernets oppfølgingsansvar	20
3.4.1 Hvorfor følge opp foreldre etter en omsorgs-overtakelse?	21
3.5 Tidligere forskning på foreldres opplevelse av samarbeidet med barnevernet	22
3.5.1 Fedrene blir ofte ikke medregnet	24
3.6 Barnevernets utfordringer og tidligere forskning.....	25
Kapittel 4. Metode.....	27
4.1 Vitenskapsteoretisk utgangspunkt.....	27
4.2. Valg av forskningsmetode.....	29
4.2.1 Kvalitative intervju	29
4.2.2 Ulike typer av intervju	30
4.3 Utforming av intervjuguide og forberedelser	31
4.3.1 Utvalg og Rekruttering	33
4.3.2 Utvalg i prosjektet.....	34
4.3.3 Rekruttering av informanter.....	34
4.4 Gjennomføring av intervjuene	34
4.4.1 Dynamikken i intervjusituasjonen	35
4.5 Transkriberingsprosessen.....	36
4.6 Analyse	37
4.6.1 Analysemetode.....	37
4.6.2 Steg 1: Koding	38
4.6.3 Steg 2: Kodegruppering	39
4.7 Pålitelighet, gyldighet og generaliserbarhet	41
4.7.1 Pålitelighet (reliabilitet)	41
4.7.2 Gyldighet (Validitet).....	42
4.7.3 Generalisering.....	44

4.8	<i>Forskningsetiske hensyn og personvern</i>	44
4.9	<i>Styrker og svakheter ved studien</i>	46
Kapitel 5.	Presentasjon og drøfting av funn	48
5.1	Tema 1: Foreldrenes opplevelse av samarbeidet med barnevernstjenesten	48
5.1.1	<i>Barnevernstjenestens makt fører til krenkelser</i>	49
5.1.2	<i>Maktubalansen mellom barnevernstjenesten og foreldrene utfordrer samarbeidet</i>	51
5.1.3	<i>Foreldrene opplever at deres reaksjoner blir definert som karaktertrekk av barnevernstjenesten</i>	53
5.1.4	<i>Kommunikasjon som hemmer og fremmer samarbeid</i>	54
5.1.4.1	<i>Fokus på foreldrenes friskhetsfaktorer i kommunikasjonssituasjonen fremmer samarbeidet</i>	57
5.1.4.2	<i>«Jeg er jo selvstendig!»</i>	58
5.1.4.3	<i>Felles forståelse av situasjonen har betydning for kommunikasjonen</i>	59
5.1.4.4	<i>Variasjonen av barnevernsansattes persepsjon fører til en opplevelse av tilfeldig praksis</i>	60
5.1.5	<i>Tilliten svekkes gjennom samarbeidet</i>	61
5.1.5.1	<i>«De kunne ta barnet mitt hvis de ville, så jeg måtte jo snakke med dem»</i>	62
5.1.5.2	<i>Avklarte og uavklarte forventninger til foreldrene</i>	63
5.1.5.3	<i>Sammenhengen mellom barnevernsarbeideren kompetanse og foreldrenes tillit</i>	64
5.1.5.4	<i>Opplevelsen av mangelen på sjenerøsitet og nysgjerrighet i barnevernet svekker tilliten</i>	66
5.2	Tema 2: Foreldrenes opplevelse av oppfølgingen fra barnevernstjenesten	68
5.2.1	<i>Foreldrene opplever sorgreaksjoner i forbindelse med omsorgsovertakelsen</i>	68
5.2.1.1	<i>Foreldrenes sorg i lys av de fire fasene i sorgprosessen</i>	69
5.2.2	<i>«Man kan knapt gå til butikken uten å føle seg uglesett»</i>	71
5.2.3	<i>Foreldrene opplever oppfølgingen som mangelfull</i>	74
5.2.4	<i>Manglende medvirkning resulterer i et oppfølgingstilbud som oppleves lite produktiv</i>	76
5.2.5	<i>Tilliten foreldrene har til barnevernstjenesten får konsekvenser for oppfølgingsarbeidet</i>	77
5.3	Tema 3: Foreldrenes fremtidsperspektiver	79
5.3.1	<i>Rett hjelp til rett til tid</i>	79
5.3.2	<i>Relevant, nyttig og oppdatert informasjon</i>	81
5.3.2.1	<i>Alle parter må inkluderes</i>	82
5.3.3	<i>Kontakten med barna er viktige for foreldrene</i>	83
5.3.4	<i>Foreldrene finner støtte hos andre foreldre som har opplevd det samme</i>	84
Kapittel 6:	Avslutning- Oppsummering og forslag til videre forskning	86
Litteratur	89	
Vedlegg 1:	Godkjenning fra NSD	94
Vedlegg 2:	Informasjonsskriv og samtykkeskjema	95
Vedlegg 3:	Intervjuguide	98

Kapittel 1. Introduksjon

1.1 Innledning

Barnevernets hovedoppgave er å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid. Barnevernet har også ansvar for at barn og unge får trygge oppvekstforhold. Barnevernstjenesten skal først og fremst bidra til at barn kan bli boende i egen familie, men tjenesten har myndighet til å gripe inn i familier med tvang og skille barn og foreldre dersom det skjer av hensyn til barnets beste. Det biologiske prinsipp har som utgangspunkt at barn har best av å vokse opp hos sine biologiske foreldre, og at foreldrene bestemmer over barnet. Når det ikke skjer, befinner vi oss i en form for unntakstilstand eller unntaks område, hvor barnevernet har sitt virkefelt (Bunkholdt & Kvaran, 2019). I løpet av 2021 var totalt 8 731 barn og unge i alderen 0-18 år under barnevernets omsorg, enten i fosterhjem eller institusjon (Bufdir, 2022a). Vedtak om omsorgsovertakelse er en beslutning som kan ha store konsekvenser for både barn og foreldre, og det er ikke minst, svært inngripende. Granerud et.al. påpeker at det er mange foreldre som har et omfattende behov for hjelp som gjerne forsterkes etter at barna er plassert. Samtidig viser flere studier at barn under barnevernets omsorg ofte har sterke og motstridende følelser ovenfor sine foreldre, og at barna videre er urolige for dem. Dette viser at veiledning og oppfølging av foreldre i tillegg er viktig for barna som blir plassert (Granerud et al., 2021).

Barnevernstjenestens plikt til veiledning, oppfølging og tilrettelegging for gjenforening er regulert i barnevernloven, og tjenesten har det helhetlige ansvaret for at foreldrene får tilpasset oppfølging. Samtidig viser flere studier at det er mangelfull oppfølging og dårlig kommunikasjon mellom ansatte i barnevernet og foreldre. Studiene viser at foreldre er dårlig informert og at det er store forbedringspotensialer når det gjelder å gi foreldrene informasjon, invitasjon til samarbeid, medvirkning og påvirkning (Studsørød et al., 2019). Barnevernets oppfølgingsarbeid har de siste årene fått massiv kritikk og økt oppmerksomhet internasjonalt på bakgrunn av at Den europeiske menneskerettighetsdomstolen (EMD) i Strasbourg har vurdert og avsagt dom i flere av norske barnevernssaker. EMD har i flere av disse sakene konstatert krenkelse av retten til respekt for privatliv og familieliv (menneskerettloven art. 8) fordi barnevernets beslutningsgrunnlag eller begrunnelse ga inntrykk av de hadde gitt opp gjenforeningsmålet, og at for eksempel sjeldent samvær uten den nødvendige kvalitet eller utilstrekkelige hjelpetiltak kan føre til at situasjonen festner seg (Prop. 133 L (2020-2021), 2020).

1.2 Problemstilling og avgrensning

I denne masteroppgaven er tematikken foreldres oppfølging og veiledning fra barnevernet etter at de har mistet omsorgsretten til barnevernet. Oppgaven har en kvalitativ tilnærming som tar sikte på å belyse *opplevelsen* til foreldre som har barn i barnevernet med utgangspunkt i foreldrenes fortellinger/opplevelser av perioden før/imens/etter omsorgsovertakelsen. Selv om tematikken dreier seg om perioden fra barna blir flyttet fra foreldrene sine, anses opplevelsen før og imens som av betydning for helhetsperspektivet av foreldrenes situasjon, og deler av oppgaven vil også rette søkelys på disse periodene.

For å belyse tematikken på best mulig måte har jeg derfor utarbeidet følgende problemstilling:

Hvordan opplever foreldre som blir fratatt omsorgen for sitt barn, oppfølgingen fra barnevernstjenesten?

Selv om barnet naturligvis er den viktigste personen i barnevernets arbeid med familien, er ikke denne studien rettet mot barnet og dets plass i oppfølgingsarbeidet. Denne studien vil på den andre siden rette søkelyset på foreldrenes situasjon. Selv om denne studien ikke fokuserer direkte på barnet, må det påpekes at barnet fortsatt har en sentral rolle i oppfølgingsarbeidet. Barnevernet vil fortsatt ta hensyn til barnets behov og interesser i en oppfølgingssak, selv om dette ikke er hovedfokuset i denne studien.

1.3 Formål og samfunnsrelevans

Det er tydelig at oppfølging av foreldre som har mistet omsorgsretten til barnevernstjenesten er et forsømt område, både i selve barnevernet og i forskningssammenheng. I de få studiene som eksisterer er det som nevnt, avdekket mangelfull oppfølging og dårlig kommunikasjon mellom foreldre og barnevernstjenesten. I tillegg forteller dommene fra EMD oss at dette er en stor utfordring på det som anses som en av de viktigste arenaene i Norge som er familie. Som mange andre i samfunnet, fanget dette temaet min oppmerksomhet når valget for problemstillingen i masteroppgaven skulle tas. Jeg anser dette teamet som viktig, i tillegg til at jeg har behov for mer kunnskap på dette området. Bakgrunnen for dette behovet ses i lys av at temaet berører i stor grad yrket jeg virkelig brenner for, som er barnevern.

Formålet med denne studien er først og fremst å belyse opplevelsen til foreldre som har blitt fratatt omsorgen for sine barn av barnevernstjenesten. Gjennom å utforske foreldrenes

fortellinger, opplevelser og perspektiver er håpet å kunne få innsikt i hvordan kommunikasjonen og samarbeidet har vært mellom foreldrene og barnevernstjenesten. Min studie tar videre sikte på å identifisere styrker og svakheter ved praksisen som den er nå, og videre løfte områder av oppfølgingen som fungerer og hvilke områder som trenger en ytterligere forbedring som igjen kan være med på å styrke barnevernstjenestens praksis på dette området. Gjennom oppgaven vil det bli tydelig hvorfor effektiv oppfølging av foreldrene er, et område som burde være prioritert, og hvordan god oppfølging kan ha positive effekter på foreldrene, men ikke minst barna, og i det store perspektivet, samfunnet. Min studie har på ingen måte et mål om å ha to streker under svaret, men heller et ønske om å supplere til de andre studiene som foreligger på dette området med forhåpentligvis nye perspektiver.

Kapittel 2. Gjennomgang av lovverket

Barnevernslovens formål er som nevnt, å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp, omsorg og beskyttelse til rett tid. Loven skal videre bidra til at barn og unge møtes med trygghet, kjærlighet og forståelse og at alle barn og unge får gode og trygge oppvekstvilkår (Barnevernloven, 2021a).

Barnevernloven skaper et viktig grunnlag for at barnevernsarbeideren skal ha mulighet for å sikre barns rettigheter, beskytte deres velferd og ikke minst å fastsette retningslinjer for praksis og beslutninger i barnevernstjenesten. Med andre ord kan en si at all barnevernspraksis foregår med utspring i loven, og gjennomgangen av relevante lover for denne studien vil i dette kapitlet bidra til en bedre forståelse av de rettslige rammene og prinsippene som regulerer barnevernsarbeidet. Spesielt relevant stiller det norske lovverket krav til oppfølging av foreldre og deres omsorg for barna sine. Hovedsakelig vil dette kapitlet ta utgangspunkt i den gamle barnevernsloven av 1992 på bakgrunn av at det var denne loven som ble anvendt i mine intervjupersoners barnevernssaker. Videre vil jeg se på den nye barnevernsloven for å belyse viktige endringer og presiseringer, og spesielt temaet som omhandler oppfølgingsarbeidet med foreldrene.

2.1. Barnevernstjenestens lovpålagte oppfølgingsansvar

Barnevernstjenesten har et ansvar for å følge opp foreldre når et barn er plassert i barnevernets omsorg, enten det er i institusjon eller fosterhjem. Dette ansvaret er beskrevet i flere deler av barnevernloven og inkluderer forskjellige tiltak og tjenester. §4-16 er en spesifikk paragraf som er relevant i denne sammenhengen og den omhandler oppfølging av vedtak om omsorgsovertakelse:

«Barnevernstjenesten har etter omsorgsovertakelsen et løpende og helhetlig ansvar for oppfølgingen av barnet, herunder et ansvar for å følge utviklingen til barnet og foreldre. Barnevernstjenesten skal vurdere om det er nødvendighet med endringer eller ytterligere tiltak for barnet. Barnevernstjenesten skal, der hensynet til barnet ikke taler imot det, legge til rette for samvær med søsken. Barnevernstjenesten skal kort tid etter omsorgsovertakelsen kontakte foreldrene med tilbud om veiledning og oppfølging. Dersom foreldrene ønsker det, skal barnevernstjenesten som en del av oppfølgingen formidle kontakt med øvrige hjelpeinstanser. Der hensynet til barnet ikke taler mot det, skal barnevernstjenesten legge til rette for at foreldrene kan få tilbake omsorgen for barnet, jf. § 4-21». (Barnevernloven, 1992c).

Som en kan se er loven tydelig på at barnevernstjenesten skal kontakte foreldrene kort tid etter omsorgsovertakelsen for å tilby veiledning og oppfølging. Granerud et. al påpeker at fylkesnemnda ofte legger føringer for hvilken type veiledning de mener er hensiktsmessig for foreldrene (Granerud et al., 2021). Ser vi i veilederen som omhandler oppfølging av foreldre med barn/ungdom plassert i fosterhjem eller på institusjon fra barne-og likestillingsdepartementet belyser de viktigheten ved at de fleste foreldre ønsker å bli regnet som foreldre selv om barnet bor utenfor hjemmet. Videre skrives det i veilederen at oppfølgingen av foreldre skal ta utgangspunkt i en tiltaksplan (omsorgsplan) som er utarbeidet av barnevernet. Det påpekes også videre at oppfølgingen av foreldre skal bygge på foreldrenes medvirkning og fra begynnelsen av plasseringen skal barnevernstjenesten forholde seg aktivt til hvordan foreldrenes rolle bør være mens barnet bor utenfor hjemmet. Det belyses også at brukermedvirkning er et viktig element i oppfølgingen av foreldre, og de fleste foreldre ønsker å bli involvert og respektert og regnet med som foreldre og med det foreldreansvaret de har (Likestillingsdepartementet, 2009).

Andre setning i lovparagrafen viser til at barnevernstjenesten ikke nødvendigvis har kompetanse eller ressurser til å følge opp alle behov foreldre måtte ha etter en omsorgsovertakelse. I dette tilfelle har barnevernstjenesten et ansvar for å sette foreldrene i kontakt med riktig instans dersom foreldrene ønsker dette. Eksempelvis kan dette være rusbehandling, psykiatrisk behandling, Nav og familievernet.

Siste setning i bvl. §4-16 omhandler barnevernstjenestens arbeid med gjenforening, og pålegger barnevernstjenesten å arbeide for at foreldre og barn skal gjenforenes dersom hensynet til barnet ikke taler mot det. I praksis betyr dette at barnets beste alltid skal veie tyngst i vurderingene om tilbakeføring (Granerud et al., 2021).

I tillegg til bvl. §4-16 om oppfølging av vedtak om omsorgsovertakelse er barnevernets ansvar for å følge opp foreldre også nevnt i bvl. §4-6 om midlertidige vedtak i akuttsituasjoner:

«(...) etter at det er truffet midlertidig vedtak i en akuttsituasjon, skal barnevernstjenesten løpende følge med på barnets omsorgssituasjon og utvikling. Barnevernstjenesten skal vurdere om det er nødvendig med endringer eller ytterligere tiltak for barnet. Barnevernstjenesten skal også følge med på foreldrenes situasjon. Barnevernstjenesten skal kort tid etter at vedtak er truffet, kontakte foreldrene med tilbud om veiledning og oppfølging. Dersom foreldrene ønsker det, skal

barnevernstjenesten som en del av oppfølgingen formidle kontakt med øvrige hjelpeinstanser» (Barnevernloven, 1992a).

§4-18 omhandler ansvaret for omsorgen i foreldrenes sted. Det er likevel presisert at fylkesnemnda kan bestemme at foreldrene skal ha bestemmelsesrett i spørsmål som ikke gjelder den daglige omsorgen, noe som er spesielt relevant for oppfølgingsarbeidet med foreldrene. Videre sies det at hvis det oppstår spørsmål som går utover den daglige omsorgen som fosterforeldre eller institusjoner utøver, må foreldrenes synspunkter undersøkes (Barnevernloven, 1992d) .

2.2 Barnets beste

Hensynet til barnets beste anses som overordnet og grunnleggende for alt av barnevernets virksomhet. Over tid har barns rettigheter blitt styrket i Norge, og nå er flere grunnleggende bestemmelser om barns rettigheter fra barnekonvensjonen tatt inn i grunnloven (1914). Sist skjedde dette i 2014, og i grunnloven §104 stadfestes respekt for barns menneskeverd, barnets rett til å bli hørt i spørsmål som gjelder dem selv, at synspunktene deres skal tillegges vekt i overensstemmelse med alder og modenhet, og at barnets beste skal være et grunnleggende hensyn ved handlinger og avgjørelsen som berører barn (Studsrød et al., 2019). Barnets beste er eksplisitt nedfelt i barnevernsloven, jf. §4-1 (barnevernloven 1992), og i barnekonvensjonen artikkel 3 nr 1. Det innebærer at tiltakene og beslutningene skal være til barnets beste, og barnets behov for beskyttelse og omsorg skal tillegges større vekt enn foreldrenes rettigheter. Barnekonvensjonens artikkel 12 fastsetter barnets rett til fritt å gi uttrykk for sine synspunkter i alle forhold som omhandler det. I tillegg skal det legges tydelig vekt på barnets synspunkter i samsvar med dets alder og modning. Både i barneloven og i barnevernloven av 1992 gis barn rett til å si sin mening og bli hørt i saker som gjelder fra de de er sju år gamle. Barnekonvensjonen bygger på et grunnsyn om barns deltakelse og om barn som selvstendige aktører i eget liv. Alle handlinger i barnevernets regi skal i prinsippet vurderes etter barnets beste (Bunkholdt & Kvaran, 2019).

Samtidig belyser Bunkholdt og Kvaran utfordringen med barnets beste: hva som er det beste for barnet er komplisert fordi konteksten varierer, med andre ord vil det si at barn og familier er ulike og det som er det beste for barnet kan endre seg over tid. Videre skriver forfatterne at barnets beste ikke er noe entydig bestemt, men må ses i en kontekst og inngå i en faglig

skjønnsmessig vurdering (Bunkholdt & Kvaran, 2019). Samtidig poengterer Christiansen og Kojan hvordan loven fremstår ganske så løst formulert, og at det legges få føringer for hvordan barnevernsarbeidere skal vurdere barnets beste i barnevernssaker. Videre adresserer forfatterne utfordringen knyttet til at det er få anvisninger på hvordan beslutningene skal fattes, og at det blir opp til barnevernsarbeiderens skjønn og dømmekraft å definere hva som er barnets beste (Christiansen & Kojan, 2016). Selv når barnets beste er undersøkt og tatt stilling til, skal andre eventuelle hensyn i saken også vurderes. Dette kan være foreldrenes ønsker, meninger og rettigheter. Hensynet til barnets beste skal likevel tillegges større vekt. Denne avveiningen av ofte motstridende behov og interesser mellom foreldre og barn kan ofte være utfordrende, og kanskje spesielt hvis en ser det i sammenheng med oppfølgingsarbeid med foreldre etter en omsorgsovertakelse. Det kan medføre utfordringer i relasjonen mellom foreldre og barnevernet i de sakene der foreldre er uenige eller ikke forstår barnevernets beslutninger.

2.3 Omsorgsansvar og foreldreansvar

Når et vedtak etter § 4-12, jf. §4-8 annet og tredje ledd, blir satt i verk, går omsorgen over på barnevernstjenesten. På vegne av barnevernstjenesten skal fosterforeldre eller den institusjonen der barnet bor, utøve den daglige omsorg. Barnevernstjenesten kan bestemme at fosterforeldrene eller den institusjon der barnet bor, også skal avgjøre andre spørsmål enn de som gjelder den daglige omsorgen jf. Barnevernloven §4-18 (Barnevernloven, 1992d). Selv om dette begrenser forelderansvaret i stor grad, påpeker regjeringen at de biologiske foreldrene samtidig beholder et begrenset foreldreansvar for barnet. De skriver samtidig at dette foreldreansvaret fremstår som uklart. Videre referer de til at forbruker og administrasjonskomiteen legger til grunn for at valg av skole, utdanning og religiøse spørsmål skal høre under foreldreansvaret. Videre understreker de at de biologiske foreldre, selv etter det er truffet vedtak om omsorgsovertakelse, vil ha rett til å bestemme/ha innflytelse på spørsmål som ikke angår den daglige omsorgen. Barne- og familiedepartementet har med dette i utgangspunkt lagt til grunn for at når det er tvil om konkrete spørsmål hører under foreldreansvaret eller den daglige omsorgen, bør tvilen komme foreldrene til gode i den forstand at spørsmålet bør antas å høre under foreldreansvaret (Regjeringen, 2005).

2.4 Barnevernstjenesten plikt til å legge til rette for gjenforening

I siste setning i bvl. §4-16 som omhandler oppfølging av vedtak om omsorgsovertakelse, står det at «der hensynet til barnet ikke taler mot det, skal barnevernstjenesten legge til rette for at foreldrene kan få tilbake omsorgen for barnet, jf. §4-21 (Barnevernloven, 1992b). Dette pålegger barnevernstjenesten å arbeide for gjenforening dersom hensynet til barnet ikke taler mot det. Barne- og familiedepartementet hevder i et informasjonsskriv at å veilede og støtte foreldre etter en omsorgsovertakelse vil kunne øke sannsynligheten for gjenforening, samtidig som denne presiseringen krever målrettet arbeid for å tilbakeføre barna til foreldrene. Å tilrettelegge for hyppige og kvalitativt gode samvær mellom barn og foreldre er ett tiltak høyesterett har foreslått i sine føringer over barnevernstjenesten (Barne- og & Familiedepartementet, 2020).

Informasjonsskrivet fra Barne- og familiedepartementet ble utarbeidet på bakgrunnen av kritikken det norske barnevernet har fått av Den europeiske menneskerettsdomstolen og av Forente Nasjoner (FN) (FN, 2018). Syrstad skriver hvordan kritikken omhandler barnevernstjenestens restriktive samværspraksis etter en omsorgsovertakelse, og kritikken retter seg mot at barnevernstjenesten ikke jobber aktivt for en tilbakeføring av barna (Syrstad, 2022) .

2.5 Samvær

Ifølge bvl. §4-19 har barn og foreldre, hvis ikke annet er bestemt, rett til samvær med hverandre. Videre forteller loven at når det er fattet vedtak om omsorgsovertakelse, skal fylkesnemnda ta standpunkt til omfanget av samværsretten, men kan også bestemme at det av hensyn til barnet ikke skal være samvær (Barnevernloven, 1992e). Videre belyser Bunkholdt og Kvaran hvordan loven skal ses i sammenheng med den Europeiske menneskerettsrettskonvensjonen (EMD) artikkel 8, som sier at enhver har rett til respekt for sitt privatliv og sitt familieliv. En side av dette er retten til å være sammen med sin familie. Videre skriver forfatterne at det samme gjelder FNs barnekonvensjon, som i artikkel 9 sier at «partene skal respektere den rett et barn som er atskilt fra en eller begge foreldre har til å opprettholde personlig forbindelse og direkte kontakt med begge foreldre har til å opprettholde personlig forbindelse og frikete kontakt med begge foreldre regelmessig, med mindre det strider mot barnet beste» (Bunkholdt & Kvaran, 2019).

Det rettslige grunnlaget for sakene som EMD har behandlet mot Norge er i hovedsak påstand om krenkelse av EMK artikkel 8 om retten til familieliv. I mange av sakene har EMD kommentert at den konkrete samværsutmålingen har vært satt for lavt til at dette kan understøtte gjenforeningsmålet. Høyesterett peker på at i norsk rett over tid har vært en oppfatning om «en slags standardnormering» på tre til seks samvær i året ved langvarige fosterhjems plasseringer. Både EMDs og høyesterett senere avgjørelser slår fast at å basere samværsutmålingen på en slik standardnorm ikke vil være forenlig med utgangspunktet om gjenforening mellom foreldre og barn etter en omsorgsovertakelse (Kvalø, 2022).

2.6 Ny barnevernslov

1. januar 2023 trådte ny barnevernslov i kraft. Med ny barnevernslov, er målet å sikre økt rettsikkerhet for familiene som mottar hjelp fra barnevernet, og gi enda flere barn en trygg oppvekst. Videre er målene med ny lov, moderniseringer i forhold til samfunnsendringer (nye familiemønstre og et flerkulturelt Norge), enklere språk og struktur i hele loven, å sette barnas behov i sentrum og bidra til økt forebygging og tidlig innsats (Bufdir, 2022c). Siden 2017 er det godt over 40 barnevernssaker kommunisert til Norge fra EMD. I praksis betyr dette at EMD har mottatt klager som de innledningsvis vurderer slik at det kan foreligge brudd på menneskerettighetene. De fleste av disse sakene berører samværs spørsmålet, enten i kombinasjon med omsorgsovertakelse og/eller fratakelse av foreldreansvar og adopsjon. På bakgrunn av sakene som har vært oppe i EMD, er det tydelig at domstolen stiller strengere krav til prosessen og til begrunnelse, jo mer inngripende tiltaket er. Det gjennomgående vurderingstemaet er retten til respekt for familieliv versus barnets beste. EMD sier helt klart at det skal legges særlig vekt på barnets beste, som er av overordnet betydning, og domstolen mener at dette hensynet i utgangspunktet tilsier at familiebåndene opprettholdes med mindre foreldrene er særlig uegnet (Engelien et al., 2023).

I lys av dette bygger den nye barnevernsloven på grundige vurderinger av de menneskerettslige forpliktelsene Norge har gjennom FNs barnekonvensjon, den nye praksisen fra EMD, den europeiske menneskerettskonvensjonen samt Norges høgsterett. Noe som er relevant å poengtere i denne studien, og et nytt viktig mål med den nye barnevernsloven er barneperspektivet. Den nye loven har en ny og overordnet bestemmelse om at barnets beste er et grunnleggende hensyn i alle handlinger og avgjørelser som berører et barn (§1-3). Denne bestemmelsen fremhever at barnets beste ikke bare er sentralt ved avgjørelser om tiltak, slik

som det står beskrevet i den tidligere loven av 1992, men for alle handlinger og avgjørelser i barnevernet. Ny barnevernslov lovfester at «barnevernets tiltak skal være til barnets beste». Dette er ment som en tydeliggjøring og presisering av gjeldende rett (Bufdir, 2022c).

Spesielt relevant å belyse for denne studien er reglene om barnevernstjenestens plikt til å følge opp barn *og foreldre* etter at barnevernstiltak er iverksatt, som er samlet i et eget kapittel 8. Videre I den nye loven kap. 8 er det innført en plikt til å utarbeide planer ved akuttvedtak (§8-2). Det er gitt egen bestemmelse om oppfølging og planer ved ettervernstiltak (§8-5). For å tydeliggjøre at omsorgsovertakelser i utgangspunktet er midlertidig og målet skal være gjenforening, er det presisert i loven at barnevernstjenesten systematisk og regelmessig må vurdere om vedtak om omsorgsovertakelse kan oppheves (§8-3) (Bufdir, 2022c).

Kapittel 3. Kunnskapsstatus

Dette kapitlet tar sikte på å presentere forskning som allerede finnes rundt en omsorgsovertakelse. En omsorgsovertakelse griper sterkt inn i barnets og foreldrenes familieliv og bryter med internasjonale menneskerettighetsdokumenter som retten til privatliv, som er anerkjent som en grunnleggende rettighet. Etter en omsorgsovertakelse er det derfor avgjørende å sikre at barn og deres foreldre får nødvendig trivsel og trygghet i hverdagen. Dette er en av barnevernstjenestens mange viktige oppgaver. Likevel ser dette ut til å være et forsømt område i dagens barnevern i Norge. Dette kapitlet tar sikte på å presentere konteksten, samt fremheve betydningen av oppfølging og belyse hvilke faktorer som kan bidra til god og dårlig oppfølging. Målet med dette kapitlet er å gi leseren en oversikt over eksisterende forskning samt å fremheve både utfordringene og beste praksis innenfor oppfølging av foreldre som har mistet omsorgsretten til barnevernet med utgangspunkt i tidligere forskning.

Det er tydelig at det ikke er viet mye oppmerksomhet på dette temaet, også i en forskningskontekst, da det er begrenset tilgjengelig kunnskap, og få studier som har utforsket temaet grundig. De studiene som er tilgjengelig refereres ofte til hverandre eller til de samme studiene. Det er tydelig at professoren Tor Slettebø har en fremtredende rolle innenfor dette temaet. Han har selv skrevet en doktoravhandling i 2008, som det ofte refereres til i andre studier, der han forsker på foreldres medbestemmelse i barnevernet som er en studie av foreldres erfaringer med individuell og kollektiv medvirkning. Han har senere skrevet en veileder på vegne av Barne- og likestillingsdepartementet i 2009 som omhandler oppfølging av foreldre med barn/ungdom plassert utenfor hjemmet. Mye av Slettebø sine studier og verk vil også bli anvendt i denne oppgaven.

3.1 Barnevernets myndighet og ansvar

Barnevernets hovedoppgave er som nevnt, å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp og omsorg til rett til. Barnevernet har også ansvar for at barn og unge får trygge oppvekstforhold. For å nå dette målet som er lovfestet, er ansvaret fordelt mellom stat og kommune. Kommune har ansvaret for å utføre de oppgaver som etter barnevernloven ikke er lagt til statlig organ. Barneverntjenestens viktigste oppgaver i enkeltsaker er å gjennomgå og ta beslutninger til meldinger, gjøre undersøkelser, og ta stilling til om og i tilfelle hvilke tiltak som skal iverksettes, fremme sak for behandling i

fylkesnemnda, samt iverksette og følge opp tiltak. Barnevernstjenesten er også etter loven ansvarlige for godkjenning og oppfølging av fosterhjem, oppnevne tilsynsfører og sikre at tilsyn blir ført og at det utarbeides tilsynsrapporter (NOU:2012:5, 2012).

Omsorg for og oppdragelse av barn er i første rekke foreldrenes ansvar. På den andre siden kan foreldre av ulike grunner ha behov for hjelp og støtte eller andre former for tiltak i kortere eller lengere perioder på grunn av vanskelig livssituasjoner (Bunkholdt & Kvaran, 2019). For at barnevernet skal ha mulighet for å sikre dette for barn og unge har de gjennom dagens barnevernlov et bredt mandat. Dette mandatet har endret seg og blitt utvidet over tid noe som gjør at beslutninger i dagens barnevern angår flere og delvis andre områder i befolkningens liv enn tidligere, og dermed også en større del av befolkningen. I tillegg til å beskytte barn mot omsorgssvikt og mishandling, er i dag barnevernet en hjelpetjeneste. På bakgrunn av det omfattende mandatet, er barnevernsarbeidere i dag satt til å fatte beslutninger om barn og familier som befinner seg i et vidt spekter av situasjoner. Ifølge mandatet skal barna fris fra krenkelse, og gis frihet til å utnytte sine muligheter, og overfor foreldre innebærer mandatet mulighet for hjelp og støtte, så vel som mulighet for kontroll og inngrep (Christiansen & Kojan, 2016).

På bakgrunn av dette hevdes det i mange sammenhenger at barnevernstjenesten befinner seg i et spenningsfelt mellom hjelp og kontroll. I barnevernet skal man både kontrollere at det ikke har skjedd eller fortsatt skjer overgrep samtidig som man skal bidra med hjelp, det være seg til foreldrene, familien eller den gruppe man skal forholde seg til (Levin, 2019). Levin skriver videre at når barnevernet setter inn tiltak i hjemmet for styrke barnets omsorgssituasjon, vil de samtidig ha en kontrollfunksjon der de vurderer om omsorgen for barnet er god nok.

Sosialarbeideren må også innhente dokumentasjon og påse at vilkår som stilles for hjelpen blir fulgt eller at hjelpen fungerer i henhold til intensjonene, og i den prosessen tydeliggjøres kontrollaspektet. Kontrollfunksjonen har til hensikt å sikre at hjelpen som gis er rettmessig- altså til de som trenger det- men også sikre at hjelpen bidrar til å avhjelpe en vanskelig livssituasjon. Noe av utfordringen med at barnevernstjenesten befinner seg i dette spenningsfeltet mellom hjelp og kontroll er at forholdet som skal kontrolleres ofte har skjedd eller skjer på tidspunkt eller i situasjoner der barnevernsarbeideren ikke har innsyn. I disse situasjonene må barnevernsarbeideren belage seg på historier som fortelles i ettertid. Ofte er disse historiene tabubelagte, der foreldre kan være redd for konsekvensene forholdene måtte få (Levin, 2019).

3.2 Bruddet på det biologiske prinsipp- Omsorgsovertakelser og mulige årsaker

En omsorgsovertakelse griper sterkt inn i barnets og foreldrenes familieliv, og innebærer et brudd med grunnsynet om at barn skal vokse opp hos sine foreldre. Det biologiske prinsipp kommer til uttrykk ved at omsorgsovertakelse bare kan vedtas når det er nødvendig ut fra den situasjonen barnet befinner seg i, og ved at det oppstilles strenge vilkår og til dels strenge beviskrav for vedtak om omsorgsovertakelse. En omsorgsovertakelse kan skje både i tilfeller hvor barnevernet har arbeidet med familien i form av hjelpetiltak over tid, og i akuttsituasjoner (NOU:2012:5, 2012). I løpet av 2021 var totalt 8 731 barn og unge i alderen 0-18 år under barnevernets omsorg, enten i fosterhjem eller institusjon. Etter en periode med økning i antall barn under barnevernets omsorg fra 2003 til 2016, har antallet sunket de siste fem årene. I 2021 var det 15% færre barn under barnevernets omsorg, enn i 2016. Bufdir påpeker at mulige forklaringer på denne nedgangen kan være dreining mot tidlig innsats og hjelpetiltak for å styrke foreldreferdigheter. I tillegg kan barnevernets fokus på å involvere slekt og nettverk bidra til at man heller finner frivillige og midlertidige løsninger. (Bufdir, 2022a).

Hovedårsaken til at barnevernet overtar omsorgen for barn er at foreldre ikke gir god nok omsorg eller god nok beskyttelse slik at barnets liv og helse står i fare. Omfang og årsaker til omsorgsovertakelse kan variere. Omtrent 135 000 barn har foreldre med alvorlige psykiske lidelser og/eller rusavhengighet (NOU:2012:5, 2012). Videre viser internasjonale studier til hvordan det er et problemspekter som ser ut til å gå igjen i livene til de foreldrene som blir fratatt omsorgen for sine barn, blant annet relasjonelle utfordringer, vold, misbruk, psykiske problemer, fattigdom og rus (Neil, 2017). Alvorlighetsgraden har betydning for risikoen for negative konsekvenser hos barna, for eksempel komplekse traumereaksjoner. Ved komplekse traumereaksjoner øker blant annet risikoen for affektive, kognitive, atferdsmessige og sosiale problemer. Å overta omsorgen for barn som ikke får god nok omsorg og beskyttelse hjemme er ikke bare begrunnet i tanken om at barn står i fare for senere problemutvikling, men det begrunnes med barnets rett til beskyttelse fordi barn og barndom har en egenverdi (NOU:2012:5, 2012).

3.3 Forskning på foreldres reaksjon på separasjonen fra barnet

Det går alltid sterkt inn på foreldrene at barna må plasseres i fosterhjem eller på institusjon, og dette gjelder ikke bare sakene hvor dette skjer med tvang, men også de med frivillige plasseringer. Intervjuer med norske foreldre viser at de opplever atskillelsen fra barnet på

ulike måter, men ofte er fortvilelse, savn, sinne, sorg, skyld, maktesløshet og usikkerhet en felles opplevelse for foreldrene som opplever en omsorgsovertakelse (Slettebø, 2009b).

Videre beskriver Slettebø hvordan foreldrene føler seg nedvurdert som foreldre og som mennesker. De blir usikre på foreldrerollen og selvfølelsen svekkes. Videre opplever foreldrene å bli ekskludert av nærmeste nettverk, som familien og nærmiljøet. De norske foreldrenes opplevelser ved plasseringer samsvarer med reaksjonene til foreldre i andre nordiske land, Sverige og Finland (Slettebø, 2009a)

I en rapport fra Sverige, fremheves det at foreldre opplever at barnevernstjenesten ikke erkjenner foreldrenes følelser, og at de iblant heller ikke tillates. Reaksjoner og følelser som er adekvate i forhold til situasjonen blir beskrevet å bli oppfattet som forstyrrende eller noe som ikke bør vises. Flere foreldre beskriver også hvordan deres reaksjoner av fortvilelse blir en del av utredningen til barneverntjenesten. Foreldrene forteller videre hvordan de anser dette som negativt, da de ikke er seg selv i kontakt med barnevernet. De mener videre at deres reaksjoner i slike tilfeller vil føre til at de blir beskrevet som aggressive, upålitelige og rett og slett farlige i rapporten som barnevernstjenesten utarbeider (Höjer, 2007). Slettebø beskriver videre hvordan krisen som foreldre opplever ved en omsorgsovertagelse gjør dem psykisk labile, og hvordan sinnet og protestene kan være et uttrykk for skam og skyld. I slike situasjoner er de ikke i stand til å fatte beslutninger eller forstå konsekvensene av disse, men likevel opplever mange foreldre at fagfolkene forventer at de skal opptre rasjonelt (Slettebø, 2009a)

I tillegg til de følelsesmessige problemene ved at barnet flytter ut av hjemmet, påpeker Slettebø de sosiale vanskelighetene foreldrene opplever i etterkant av omsorgsovertakelsen. De forteller at de ofte sitter med en følelse av skam overfor barna, familien, venner, nettverk, naboer, arbeidskollegaer og at de ikke blir møtt med samme sympati som andre i krisesituasjoner. Spørsmålet om hemmeligholdelse og dobbeltliv fremtrer når de skal søke seg bolig og arbeid. Videre viser forfatterne til intervjuer med elleve foreldre som deltok i en sosial støttegruppe for foreldre med barn plassert utenfor hjemmet. De forteller at de har følt seg ensomme, isolerte og ubetydelige etter omsorgsovertakelsen. Foreldrene manglet noen å snakke med og dagliglivet ble opplevd som trist og tung (Slettebø, 2009b). Höjer (2007) viser samtidig til hvordan problemene foreldrene hadde før omsorgsovertakelsen, ofte ser ut til å

forsterke seg etter omsorgsovertakelsen, med den konsekvens at foreldrenes kapasitet til å håndtere tapet blir redusert (Höjer, 2007).

Studsrød og Mevik (2019) peker samtidig på at det er stor fare for selvmord etter en omsorgsovertakelse hos foreldrene. Blant annet har en studie fra Canada undersøkt selvmordsforsøk og selvmord blant mødre som har et barn i offentlig omsorg. Ved å sammenligne biologiske søstre der den ene hadde et barn i offentlig omsorg, og den andre ikke, viser studien at mødrene som har blitt fratatt omsorgen har en betydelig høyere forekomst av selvmordsforsøk og selvmord (Wall-Wieler et al., 2017).

3.4 Barnevernets oppfølgingsansvar

Barneverntjenesten er pålagt å følge opp barnet og foreldrene når et barn/ungdom blir plassert i fosterhjem eller på institusjon. Dette gjelder både når plasseringen skjer med tvang eller frivillig. Det er barnevernstjenestens ansvar å iverksette rutiner og metoder som sikrer at foreldrene kort tid etter omsorgsovertakelsen gis tilbud om veiledning og oppfølging dersom de ønsker dette. Barnevernstjenesten skal utarbeide en tidsavgrenset plan for hjelpetiltak, holde seg orientert om hvordan det går med barnet og foreldrene og vurdere om hjelpen er tjenlig, noe som er stadfestet i barnevernloven (Slettebø, 2009b). Slettebø poengterer videre at barnevernstjenestens ansvar omfatter blant annet å hjelpe foreldrene til å komme i en slik posisjon at de igjen skal makte omsorgen for barnet. Denne bestemmelsen bygger på en erkjennelse av at foreldrene er i en vanskelig situasjon når barn blir tatt under omsorg og plassert utenfor hjemmet (Slettebø, 2009a).

Som nevnt har Tor Slettebø, på oppdrag fra Barne- og likestillingsdepartementet, i 2009, skrevet en veileder som omhandler oppfølgingen av foreldre med barn/ungdom plassert i fosterhjem eller på institusjon. Der påpeker han at oppfølgingen av foreldre skal bygge på foreldrenes medvirkning. Han skiller mellom individuell og kollektiv medvirkning. Individuell medvirkning handler om hvordan brukerne kan ha innflytelse i egen sak. Videre handler kollektiv brukermedvirkning om hvordan brukerne kan ha innflytelse på utformingen av det generelle tjenestetilbudet. Fra begynnelsen av plasseringen skal barnevernstjenesten forholde seg aktivt til hvordan foreldrenes rolle bør være mens barnet bor utenfor hjemmet. Han hevder at god oppfølging i opptakten til en plassering kan legge til rette for et godt samarbeid med foreldrene etter en plassering (Likestillingsdepartementet, 2009).

Videre viser veilederen til at brukermedvirkning er en viktig faktor i oppfølgingen av foreldre etter en frivillig plassering eller en omsorgsovertakelse. Det påpekes at de fleste foreldre ønsker å bli involvert i beslutninger knyttet til plasseringen. De vil bli respekt og regnet med som foreldre med det foreldreansvaret de har. Gjennom god informasjon og dialog skal foreldre delta i løsningen av oppgaver og beslutninger. Foreldrenes erfaringer, kunnskaper og ønsker skal stå sentralt i oppfølgingen. Veilederen peker på flere faktorer som kan bidra til at foreldre blir aktive deltakere. Faktorene inneholder blant annet å be foreldre evaluere gjennomføringen av plasseringen, vise interesse og anerkjenne foreldrene, lytte til foreldrenes forslag, gi foreldrene innsyn i sakens dokumenter og i innholdet av journalen og sørge for at de kan delta i møter og i beslutningsprosesser der det er mulig (Likestillingsdepartementet, 2009).

I noen tilfeller har ikke barnevernstjenesten nødvendig kompetanse eller ressurser til å følge opp alle behov foreldre måtte ha etter en omsorgsovertakelse. Mange foreldre som befinner seg i en krisesituasjon, har ofte i tillegg svært komplekse problemer. I slike tilfeller finnes det andre instanser som er best egnet. Barnevernstjenesten har da et ansvar for å sette foreldrene i kontakt med riktig instans dersom foreldre ønsker dette. Eksempler på slike instanser kan være rusbehandling, psykiatrisk behandling, Nav og familievernet (Granerud et al., 2021).

3.4.1 Hvorfor følge opp foreldre etter en omsorgsovertakelse?

Når barnevernet har overtatt omsorgen for barnet, har foreldrene behov for hjelp, både med hensyn til barnet og av hensyn til seg selv. En forskning fra en barnevernsinstitusjon i Danmark viser at barna ofte er bekymret for foreldrenes situasjon, og at deres trygghet er avhengig om foreldrene får hjelp og føler seg velkommen og anerkjent av institusjonen (Schwartz, 2007). Videre skriver Slettebø at tanken er at omsorgen for barna utvikles gjennom omsorgen for deres foreldre. I intervjuer med unge voksne som har vært i kontakt med barnevernet, forteller de at selv om forholdet til foreldrene har vært preget av omsorgssvikt, avvisning, konflikter og avstand, betydde foreldrene fortsatt mye for dem og at de ønsket at foreldrene hadde fått bedre hjelp med sine egne problemer (Slettebø, 2009b). En undersøkelse av Forandringsfabrikken fra 2020 der de har spurt 100 barn om samvær, fremkommer det også viktigheten av at familien har det bra. Flere barn uttaler at de tenker mye på hvordan de biologiske foreldrene har det, og etter å ha bodd med dem, vet barna at det kan gå opp og ned, og at de blir roligere av å vite at det går bra med foreldrene (Forandringsfabrikken, 2022).

I tillegg er det flere foreldre som har et omfattende behov for hjelp, som gjerne forsterkes etter at barna blir plassert. Granerud et. al (2021) belyser barnevernets satsning på at fosterhjem skal rekrutteres fra familiens eget nettverk, og hvordan dette kan bli en utfordring med tanke på tiden etter en omsorgsovertakelse. Foreldrene kan miste verdifull støtte fra eget nettverk i en vanskelig tid, på bakgrunn av at fosterforeldrene som er rekruttert fra nettverk først og fremst må ha fokus på barna. I noen tilfeller er det nødvendig å skjerme barna for foreldrene, hvor foreldre gjerne har begrenset samvær. Nettverket kan da komme i vanskelige rollekonflikter mellom foreldre og barna. Forfatterne belyser hvor viktig gode oppfølgingstilbud det er i slike situasjoner, slik at ikke familien står alene om å håndtere omsorgsovertakelsen (Granerud et al., 2021).

Oppfølging av foreldrene kan man på mange måter si har en samfunnsmessig gevinst også. Som tidligere belyst er det mange foreldre som får forsterket sine psykiske problemer ved en omsorgsovertakelse, og mange blir uføre på bakgrunnen av dette. På individnivå vil det tilføre ytterligere skam og enda en belastning, og fra et samfunnsperspektiv vil det ikke minst koste mye penger å drive med «reparasjonsarbeid». Ved tidlig interaksjon og riktig oppfølging vil man kunne forebygge eller forminske muligheten ved at psykiske problemer oppstår senere og at man da må inn med mer omfattende og dyrere inngrep senere.

Vi må i tillegg ikke glemme barnevernstjenestens lovpålagte plikt til å legge til rette for at foreldrene kan få tilbake omsorgen for barnet (jf. §4-21). Mye av kritikken fra EMD er rettet mot det manglende fokuset på gjenforening mellom foreldre og barna. selv om tjenesten har gjennom loven plikt til å legge til rette for dette er det tydelig at dette også er et forsømt område. Viktigheten av oppfølgingsarbeidet tydeliggjøres når barnevernstjenestens mål er gjenforening.

3.5 Tidligere forskning på foreldres opplevelse av samarbeidet med barnevernet

Det viser seg at foreldre flest har liten kunnskap om barnevernets mandat og arbeidsmetodikk. Barnevernets makt kan potensielt føre til alvorlige inngrep i familien, og mange studier viser at mange foreldre reagerer på dette med stort ubehag, usikkerhet og redsel for hva denne kontakten kan resultere i (Studsrodd & Mevik, 2019). I mediene får barnevernet også hard medfart, og dommene fra EMD kan tenkes å påvirke denne tankegangen hos foreldre. I et

forskningsprosjekt av Husby, Slettebø og Juul (2018) som omhandlet samhandling om og med barn i krevende livssituasjoner var et gjennomgående tema hos foreldrene «frykten for maktsterke institusjoner som barnevernet». De hevdet videre at de ønsket åpenhet og god kommunikasjon rundt frykten de følte for å kunne dempe bekymringer og stress som følge av barnevernets tilstedeværelse i familien. De ønsket selv at barnevernet skulle ta initiativ til slike samtaler, noe ingen av informantene i denne studien hadde opplevd (Studsørød & Mevik, 2019)

Slettebø viser til en brukerundersøkelse i USA om barnevernstjenesten (Slettebø, 2009b). Ved hjelp av gruppeintervjuer med foreldre og barn i fosterhjem ble det kartlagt hvilke forhold brukerne selv mener er viktig å få belyst. Undersøkelsen viser hvilke temaer amerikanske barnevernsforeldre ser som sentrale og kartleggingen fremhever at kommunikasjon ble vektlagt hos de fleste foreldrene. Foreldrene kritiserte fagfolkene for mangel på gjensvar og manglende kommunikasjon med og mellom fagfolkene. Konsekvensene av dette bidro til skuffelse, opplevelse av hjelpeløshet og mangel på tillit. De opplevde i tillegg at de aldri ble kvitt stempelet «*dårlig foreldre*» og etterlyste muligheter for mer deltakelse og medvirkning i sakene sine. Undersøkelsen konkluderte med at nesten alle foreldre med barn i fosterhjem har behov for en tettere oppfølging (Kapp & Propp, 2022).

Selv om denne undersøkelsen omhandler barnevernsforeldre i USA, finner vi flere studier i Norge som viser flere fellestrekk med studien i USA. Flere studier viser at det er mangelfull og dårlig kommunikasjon mellom ansatte i barnevernet og foreldre (Studsørød & Mevik, 2019). Studsrød og Mevik fremhever videre en studie av 697 foreldre der de som er misfornøyd med barnevernet forteller at de opplever å bli møtt med manglende respekt, at kontaktpersonene er uhøflige og arrogante, og at barnevernets rutiner oppleves som tøffe og rigide. En annen studie peker på at foreldre ofte er dårlig informert om innsynsrett, tidsfrister, beslutningsprosesser, klagegang og organisering av barnevernet. Studsrød og Mevik peker videre på en studie utført av Midjo (2010) der det blir beskrevet at barnevernsarbeidere lytter i for liten grad til foreldre, og de er for lite i dialog med foreldrene, med det resultat at «foreldre blir informanter- ikke samarbeidspartnere eller dialogpartnere». Videre hevdet det at barnevernstjenester ser ut til å legge mer vekt på informasjon fra andre offentlige instanser enn foreldrenes oppfatninger (Studsørød & Mevik, 2019)

Allerede i 1992 etterlyste foreldre et barnevern som arbeidet for å få til et godt samarbeid mellom dem og fosterforeldrene. Slettebø belyser hvordan foreldre opplevde at saksbehandlerne viste liten vilje til samarbeid og manglet tro på hva foreldrene kunne bidra med. De ønsket seg et mer oppsøkende barnevern, der saksbehandlerne kom ut av kontorene sine og jobbet mer i selve familiene. Videre ønsket de tiltak som kunne imøtekomme hele familien, bedre nettverksarbeid og bedre informasjon om barnets utvikling i fosterhjemmet. Nyere forskning viser at foreldre som er fratatt omsorgen er bekymret for at barnet skal miste kontakten med nærmeste nettverk og miljø, og de etterlyser mer informasjon om foreldres rettigheter og plikter samt tettere oppfølging, noe som er en fellesnevner med undersøkelsen fra USA. Enkelte foreldre kritiserer også barnevernstjenesten for å ikke bli regnet med som viktige personer for barna sine (Slettebø, 2009b).

3.5.1 Fedrene blir ofte ikke medregnet

Fedrenes rolle i barnevernsarbeid har i begrenset grad vært tematisert i norsk barnevernsforskning, men har i de senere år fått viet mer oppmerksomhet. Slettebø peker på hvordan barnevernets vurderinger ofte omhandler mors atferd og relasjon til barna, mens farens nevnes unntaksvis. Når det refereres til nettverk er det som oftest fra mors side. I vurderinger av omsorgssvikt viser det seg at mødrene ofte blir fremstilt som utilstrekkelige og faren som fraværende. Fedrene uttaler at de ofte føler seg mistenkeliggjort og motarbeidet av barnevernet og at de etterlyser mer informasjon om barnevernssaken (Slettebø, 2009b). Samtidig finner Slettebø i sin studie at fedre ble karakterisert som rettighetsorienterte. I undersøkelsen, i motsetning til mødrene, var det ingen av fedrene som påtok seg skylden for at de ikke hadde fått nok informasjon. De definerte barnevernet som en serviceinstans som hadde tjenester som de som kunder hadde bruk og krav på. Slettebø påpeker likevel at denne uttalelsen kan tyde på at informasjonen kan ha vært tilfeldig (Seim S & Slettebø, 2007).

Enkelte fedre har hevdet at barnevernet overså deres egen betydning som omsorgspersoner og deres families betydning for barnet. De mente at barnevernet ikke tok hensyn til dere følelser ved omsorgsovertakelsen. Flere fedre forteller også at de føler at de blir forskjellsbehandlet av barnevernet, men også av mødre som har ekskludert dem fra kontakt med barnet og barnevernet (Slettebø, 2009b). Slettebø henviser videre til en svensk studie av 26 barnevernssaker der forskeren fant at vurderinger av omsorgssvikt som regel tar utgangspunkt i et bilde av kjernefamilien der far jobber og mor tar seg av hjem og barn. Det finnes saker der far er fraværende av ulike grunner, med i utgangspunktet skal både mor og far få tilbud om

oppfølging etter en plassering (Petersson, 2016). Slettebø påpeker videre hvordan det norske barnevernet har store mangler på dette området i dagens barnevern.

3.6 Barnevernets utfordringer og tidligere forskning

Som vi ser arbeider barnevernets ansatte i et landskap som både er bredt, og variert og dermed også komplekst og utfordrende. Kjølørød som har omsorgsovertakelser som interessefelt, peker på utfordringer med å være barnevernsarbeider, når forvaltningen av risiko på barnets vegne skjer i en situasjon som er preget av handlingstvang, usikkerhet og langsiktig beslutningskontekst (Christiansen & Kojan, 2016). Videre belyser Christiansen og Kojan handlingstvangen som Kjølørød beskriver: å henlegge en melding uten nærmere undersøkelser kan ha like store følger som å undersøke den. Det samme gjelder å sette inn hjelpetiltak eller fremme sak om omsorgsovertakelse og det å ikke gjøre det (Christiansen & Kojan, 2016). For barna og familiene som er i kontakt med barnevernet, er det viktig at hjelpen er mest mulig virksom sett i forhold til deres situasjon. Beslutningene skal ikke preges av tilfeldigheter.

Barnevernets beslutninger bør ha basis i vitenskapelig kunnskap i form av solide forskningsfunn og teoretiske modeller som har bred tilslutning. På den andre siden får normer og verdier, eller det Kojan og Christiansen (2016) betegner som normativ kompleksitet, større innflytelse på beslutninger, og forfatterne viser til hvordan vi gjerne sier at barnevernet er verdibasert, noe som viser hvor sentralt verdier er i barnevernsarbeid. Forfatterne presenterer også den menneskelige kompleksiteten og systemkompleksiteten som er til stede når viktige beslutninger i barnevernet skal tas. Som vi ser, består denne kompleksiteten av et bredt spekter av faktorer som innvirker på praksis og beslutninger som gjør arbeidet utfordrende for dem som jobber i barnevernet. Kompleksiteten gjør det i tillegg vanskelig for overordnede myndigheter å kontrollere og styre virksomheten og de ansatte (Christiansen & Kojan, 2016).

Studsørød og Mevik hevder at oppfølgingen av foreldre etter et vedtak om å overta omsorgen for et barn, er et forsømt område. Forfatterne styrker Kojan og Christiansens perspektiv om kompleksiteten, og belyser hvordan barnevernsarbeidere ofte har et stort arbeidspress som oppfatter krav til rapportering, frister og knappe ressurser til å håndtere komplekse utfordringer, og i tillegg være til stede for barna (Studsørød & Mevik, 2019). Verdt å belyse er hvordan kritikken av det norske barnevernet har ført til økt fokus på å jobbe for gjenforening etter omsorgsovertakelse, og hvordan dette vil kreve enormt av ressurser i form av både tid og

kompetanse. I tillegg til et allerede presset barnevern, er disse sakene ofte så betente at arbeidet både er krevende og komplisert (Granerud et al., 2021). I Egdetveits studie basert på 3 kvalitative intervju med tre ansatte fra barnevernet vises det hvordan endringer i praksis som ny barnevernlov krever større krav til ressurser og kapasitet. Informantene forteller at de er generelt positive til endringene, men at de har merket et større krav til dokumentasjon som er tidskrevende i et arbeid som preges av for lite tid. Alle informantene i denne studien etterlyser mer tid i oppfølgingsarbeidet, og belyser hvordan tiden blir oppspist av tid brukt til dokumentasjon (Egdetveit, 2022).

Granerud et. al peker også på barnevernets krevende dobbeltrolle mellom hjelp og kontroll. Forskning viser at flere foreldre beskriver at denne dobbeltrollen er vanskelig, og forfatterne beskriver hvordan denne kontrollrollen gjør det vanskelig å etablere et tillitsforhold i enkelte av barnevernets saker. Veilederen som er utarbeidet av Slettebø fra Barne-og likestillingsdepartementet belyser også hvordan mange foreldre finner det vanskelig å samarbeide med saksbehandleren som stod for plasseringen av barnet og hvordan noen ikke maktet dette i det hele tatt. Slettebø påpeker videre hvordan dette arbeidet stiller store krav til saksbehandlerne som skal følge opp foreldrene i etterkant av en omsorgsovertakelse (Likestillingsdepartementet, 2009). Samtidig har familievernnet etablert et oppfølgingstilbud til denne foreldregruppen, og Granerud et.al peker på den positive siden ved at familievernnet ikke har den samme makt-og-kontrollfunksjonen knyttet til sitt mandat, som gjør at de kan oppnå en bedre allianse med foreldrene. På en annen siden kan deres uavhengige posisjon bety at de ikke jobber slik barnevernet vil at de skal jobbe, men samtidig får de etablert andre prosesser enn barnevernstjenesten har mulighet til (Granerud et al., 2021).

Kapittel 4. Metode

I dette kapitlet vil den vitenskapelige tilnærmingen og forskningsmetodene som ble anvendt i denne studien presentert. Kapitlet vil beskrive det vitenskapsteoretiske utgangspunktet og hvordan studien er forankret i teori og hvordan forskningsmetoden grundig har blitt vurdert og hvorfor den endelige forskningsmetoden anses som den best valgte i denne studien. Videre vil fremgangsmåten og dataproduksjon bli presentert. Dette inkluderer utarbeidelsen av intervjuguiden, forberedelse, utvalg og rekrutteringsprosessen og selve intervjusituasjonen. Kapitlet presenterer også hvordan dataene ble samlet inn og hvordan dette ble grundig analysert. Videre diskuteres det viktige aspekter som pålitelighet, gyldighet og generaliserbarhet. Til slutt vil kapitlet se på styrker og svakheter ved studien.

4.1 Vitenskapsteoretisk utgangspunkt

I denne studien ønsker jeg å forstå opplevelsen av foreldre som har bitt fratatt omsorgen for barna sine til barnevernstjenesten med utgangspunkt i foreldrene sine verden, hvordan situasjonen oppleves for de som blir mine intervjupersoner, gjennom deres fortellinger. Med denne tilnærmingen av problemstillingen kan en si at dette studien har en fenomenologisk-hermenutisk forståelsesramme. «Fenomologi» kommer fra gresk *phainomenon*; fremtoning, det som viser seg eller kommer til syne, og *logos*; lære. Den tysk-østeriske filosofen Edmund Husserl (1859-1938) er kjent for å være grunnleggeren av denne filosofiske tankeretningen. I fenomenologiske undersøkelser rettes oppmerksomheten mot verden slik den konkret oppleves og erfares fra et subjektperspektiv. Med andre ord er det den *levde erfaringsverden* vi søker å forstå. Husserl påpeker at menneskelige erfaringer kjennetegnes ved en direkte opplevelse av helhetlige, meningsbærende fenomener og det er dette som er utgangspunktet for ny kunnskap (Thomassen, 2006). Fenomenologien som metodisk tilnærming krever en mest mulig forutsetningsløs undersøkelse: vi må se bort fra alle teorier, antagelser og forventninger vi vanligvis møter erfaringer med. Vår forforståelse, alle våre oppfatninger og all forutgående viten, må vi «sette i parentes» for å undersøke selve fenomenet- «saken selv»- slik det fremtrer for oss.

Da jeg skulle strukturere denne masteroppgaven var det viktig for meg å skape en oppgave som oppleves mest mulig *organisk* og naturlig for leseren. Jeg visste lite om dette temaet fra før, og det ble også viktig at leseren av denne masteroppgaven skulle få lov til å være med på

samme «reise» som meg. Derfor har jeg valgt å presentere kunnskapsgrunnlaget, eller med andre ord «dette vet vi om dette fenomenet fra før» fremfor teoretiske perspektiver før dette metode-kapitlet. Dette er for å etterstrebe den fenomenalistiske tankegangen ved å se bort fra alle teorier, antagelser og forventninger jeg hadde om temaet og mine intervjupersoner før selve intervjuene.

På den ene siden forventer fenomenologien å sette sin forforståelse til side i møte med ett nytt fenomen, og videre møte et fenomen med blanke ark og ikke la tidligere erfaringer eller kunnskap ta over og bestemme. På den andre siden mener hermeneutikken at det imidlertid ikke er mulig å møte et fenomen helt uten forståelse. Kritikere til Husserls filosofi-også de som viderefører vesentlige impulser fra hans tenkning, er kritiske til at vi skal sette all forforståelse i parentes og han mener videre at vi lever i nettopp en verden av meningsfylte fenomener, en verden hvor vi alltid befinner oss innenfor en historisk, kulturell og sosial kontekst (Thomassen, 2006). Den tyske filosofen Hans-Georg Gadamer (1900-2002) står som den sentrale fornyer av hermeneutikken. Gadamer mener videre at den historiske sammenhengen vi som mennesker står i, får avgjørende betydning som betingelse for forståelse (Thomassen, 2006). Den tyske eksistensfilosofen Martin Heidegger videreutviklet et hermeneutisk forståelsesideal som bygger på ideen om at alt vi tenker og gjør, skjer innenfor en forståelseshorisont. Hans standpunkt er at vi aldri kan frigjøre oss helt og fullt fra vår egen forståelseshorisont eller betrakte verden fra tilskuerens ståsted. Ifølge Heidegger kan vi bare utforske vår sosiale virkelighet fra vårt egen ståsted. Heideggers begrep om ståstedbundhet betyr at vi alltid vil preges av vårt syn på virkeligheten, vår forforståelse og erfaring (Brottveit, 2018).

Selv om jeg som presisert ovenfor har valgt et tema som jeg har lite kunnskap om, har jeg som forsker en «ulempe» ved at det som Heidegger kaller som ståstedbundhet er preget av både kunnskap gjennom min utdanning om teoretiske perspektiver, forskjellige forståelsesperspektiver og erfaringer gjennom mitt yrke som miljøterapeut. Hermeneutikken vil derfor komme til syne i diskusjonsdelen av oppgaven, der resultatene vil ha utspring i min forståelse av fortellingene til intervjupersonene og mine erfaringer fra arbeidslivet. Ifølge Heideggers teori om ståstedbundhet forstår jeg det slik at hvis en annen forsker skulle drøftet/diskutert de samme resultatene som meg, hadde vi muligens kommet frem til to ulike hypoteser/teorier på bakgrunn av at vi har et annet synd på virkeligheten. Det er derfor viktig for meg å presisere at denne masteroppgaven ikke vil komme frem til et svar med to streker,

men heller supplere til de andre forskningsresultatene med forhåpentligvis andre forståelseshorisonter.

4.2. Valg av forskningsmetode

Formålet med min studie har vært å undersøke foreldres opplevelse av oppfølgingen etter de har blitt fratatt omsorgen for barnet sitt. Som en del av planen for studien, måtte jeg ta stilling til hvilken metodisk tilnærming jeg skulle velge, og ikke minst hvilken metode som var relevant i forhold til problemstillingen. Jeg anså fra starten av prosjektet at dette er en problemstilling som er svært personlig og for mange tabubelagt, og vanskelig å prate om. For meg som forsker har det vært viktig å være bevisst på å vise forståelse for en familie som står i en slik situasjon. For å kunne gjennomføre en slik studie og svare på problemstillingen så jeg det som mest hensiktsmessig å henvende meg til foreldre som står i en slik situasjon og det å velge en kvalitativ metode ble et faktum. Karakteristisk for kvalitativ forskning er at vi søker en forståelse av sosiale fenomener, enten ved nær kontakt med deltakere i felten ved intervju eller observasjon, eller ved å analysere av tekster og visuelle uttrykksformer (Thagaard, 2018). Thagaard skriver videre at Denzin og Lincoln fremhever at kvalitativ innebærer å fremheve prosesser og mening som ikke kan måles i kvantitet eller frekvens. Siden start har jeg vært opptatt av å få kjennskap til hvordan personene jeg intervjuer, opplever og forstår seg selv og sine omgivelser, noe som gjør at en kvalitativ metode anses som mest hensiktsmessig. Videre gir kvalitative tilnærminger muligheter til å studere sosiale handlinger og sosial organisasjon innenfor et mangfold av sosiale settinger, og bidrar til at vi kan utforske kompleksiteten i sosialt liv (Thagaard, 2018).

4.2.1 Kvalitative intervju

Formålet med et intervju er at vi får fyldige og omfattende kunnskaper om hvordan andre mennesker opplever sin livssituasjon og hvilke synspunkter og perspektiver de har på temaer intervjuet handler om. De begivenheter og erfaringene som intervjupersonene forteller om er forankret i hendelser i deres liv og preges derfor av den forståelse de har av sine opplevelser (Thagaard, 2018). På bakgrunn av min problemstilling så jeg det som naturlig å anvende intervju som metode, da denne metoden deler samme formål og tanker som jeg har om min studie. Thagaard skriver videre at intervju gir et særlig godt grunnlag for å få innsikt i

personers erfaringer, tanker og følelser (2018). Det var nettopp dette jeg ville oppnå med å anvende intervju i min studie. Jeg ville ha fyldige beskrivelser fra mine intervjupersoner om hvordan de har opplevd situasjonen og hvordan de fortsatt opplever den. Jeg ønsket refleksjonene de har gjort rundt sin egen livsverden og livssituasjon under trygge rammer. Som tidligere belyst har jeg ansett problemstillingen min som svært personlig for mange og jeg har lagt til grunn at noen av mine informanter befinner seg i svært sårbar situasjon i livet. Dalland påpeker at det er lettere å skape en trygg atmosfære samt å følge opp informantene i etterkant ved å anvende kvalitativt intervju som metode (Dalland, 2017). Dette er to faktorer jeg har vært opptatt av å ivareta i denne prosessen.

4.2.2 Ulike typer av intervju

Videre finnes det ulike typer av intervju, der det på den ene siden preges av lite struktur, og kan betraktes som en samtale mellom forsker og intervjuperson om hovedtemaene i prosjektet. Thagaard skriver at slike typer intervjuer kan være relevant som innledning til et prosjekt. Fordelen med en lite strukturert tilnærming er at vi kan følge intervjupersonen fortellinger utdype temaer personen bringer opp som vi ikke har tenkt på tidligere (Thagaard, 2018).

Samtidig hadde jeg en ganske klar visjon for hva jeg ville ha ut av dette prosjektet. Jeg valgte å gå for et mer strukturert opplegg. Jeg hadde utformet hovedspørsmålene på forhånd og rekkefølgen av disse spørsmålene var i stor grad fastlagt, noe jeg vil komme nærmere inn på i neste kapittel. Thagaard skriver at det kvalitative aspektet ved denne fremgangsmåten er basert på at intervjupersonen står fritt til å utforme svarene sine og vedkommende presenterer sin egen forståelse av temaene i prosjektet. Jeg forstår også denne fremgangsmåten som en hensiktsmessig måte å beholde den fenomenalistiske tankegangen, da intervjupersonene får snakke fritt uten innvendinger fra meg, som er preget av min forståelse. Ved at spørsmålene er strukturerte og like, gir svarene også et sammenligningsgrunnlag som igjen vil erfaringsmessig gjøre analyseprosessen noe lettere.

Etter hvert som jeg gjennomførte intervjuene forstod jeg raskt at det strukturerte opplegget jeg hadde sett for meg at jeg skulle gjennomføre ikke ble mulig å gjennomføre. Intervjupersonene hadde sine egne fortellinger, og samtlige intervjuer ble preget av at hovedtemaene jeg hadde fastlagt, fløt inni hverandre ettersom intervjupersonene fortalte sine historier. Samtidig sørget

jeg for at alle temaene jeg hadde fastlagt ble belyst under intervjuet. Dette er hva Thagaard kaller en delvis strukturert tilnærming der temaene for prosjektet i hovedsak er fastlagt på forhånd, men at forskeren bestemmer rekkefølgen av temaene underveis. Videre påpeker forfatteren at intervjuet har en fleksibel struktur, slik at vi både kan tilpasse spørsmålene til intervjupersonens beskrivelser, og vi kan inkludere spørsmål om temaer som ikke var planlagt på forhånd (Thagaard, 2018). Dermed ble en delvis strukturert tilnærming et faktum i intervjuprosessen noe som jeg ser til slutt har vært mest hensiktsmessig, både for å skape en trygg og naturlig atmosfære i intervjusituasjonen som vil bli beskrevet nedenfor.

4.3 Utforming av intervjuguide og forberedelser

Intervjuene har vært gjennomført med en intervjuguide (se vedlegg 3), og denne har vært lik for alle intervjupersonene. Hovedstrukturen i intervjuguiden består av de spørsmålene som representerer sentrale temaer i dette prosjektet. Jeg har vært inspirert av Rubin og Rubins «tre-med-grener-modellen» som har en struktur hvor stammen representerer hovedtemaet i prosjektet, og grenene representerer mer spesifikke temaer, en stiller spørsmål innenfor hvert tema for å utdype intervjupersonens erfaringer (Thagaard, 2018). Mine overordnede temaer som representerer grenene i prosjektet, er som følger:

- A) «Åpning spørsmål», Litt om bakgrunnen til intervjupersonene
- B) Familielivet
- C) Møtet med barnevernet
- D) Tiden etter omsorgsfratakelsen
- E) «Avslutning spørsmål», litt om nåværende tanker om situasjonen

Jeg har stilt spørsmål til intervjupersonene innenfor hvert tema for å utdype intervjupersonens erfaringer. Thagaard påpeker at denne modellen passer særlig godt når vi på forhånd har bestemt hvilke temaer intervjuet skal handle om, noe jeg hadde fastlagt på forhånd. Videre skriver hun at den passer også når vi skal basere analysen av dataene på å sammenligne hva alle personene i prosjektet har sagt om de samme temaene (2018). Som en kan se over er spørsmålene delt opp fra A-E. Det er på bakgrunn av at jeg har valgt kombinere Rubin og Rubins «tre-med-grener-modellen» Samt Tjoras metode ved å dele opp intervjuguiden i tydelige temaer ved å markere dem. Dette har jeg gjort for at det skal bli lettere for både meg som intervjuer og intervjupersonen å holde orden på de mange spørsmålene. I

intervjusituasjonen har jeg f.eks. sagt «Nå skal vi gå over til å snakke om møtet med barnevernet» når tema C dukker opp. Samtidig som jeg har gjort det mer oversiktlig for meg selv, har jeg gitt intervjupersonen noen rammer for tematikken (Tjora, 2021).

Del A består av typiske *oppvarmings spørsmål* som er enkle, konkrete spørsmål som ikke krever mye refleksjon, men som fremstår som «uformelle og ufarlige». Tjora skriver at denne fasen gir en anledning til å plassere deltakeren i relasjon til bakgrunnsvariabler. I tillegg kan den skape en trygghet hos informanten om at han eller hun behersker situasjonen (Tjora, 2021). Tema B, D og C danner selve kjernen i intervjuet. Her har jeg lagt opp spørsmålene slik at jeg gir intervjupersonen muligheten til å ta med meg på fortellinger ved såkalte «grand tour questions», som Tjora beskriver det (2021). Her hadde intervjupersonen mulighet til å gå i dybden i ulike deler av forskningstemaet, ofte ved å gå gjennom erfaringer av det Tjora beskriver som sekvensielt. For å formulere spørsmål som bidrar til at intervjupersonen ønsker å fortelle om sine erfaringer og synpunkter påpeker Thagaard (2018) at en må forsikre seg om at spørsmålene er åpne og i den grad at de oppmuntrer intervjupersonen til å fortelle. Åpne spørsmål inviterer intervjupersonen til å presentere sine synpunkter og erfaringer. Forfatteren skriver videre at Silverman legger vekt på at det er spesielt viktig at vi benytter åpne spørsmål når vi ønsker at intervjuet skal gi informasjon om autentiske erfaringer (Thagaard, 2018). Samtidig påpeker Tjora at enkle spørsmål som peker i retning av intervjuets tema er bra, og at det er mange som trenger hjelp til å komme i gang (Tjora, 2021). Min intervjuguide er dermed utarbeidet med fokus på ha en overvekt av åpne spørsmål, samtidig som jeg har hatt noen enkle spørsmål f.eks. i starten av et tema som peker intervjupersonen i temaets retning.

Tema E består i hovedsak av *avrundnings spørsmål*. Her har jeg spørsmål som har vært naturlig å ha med i en avslutning sekvens. Avrundingen min har hatt fokus på det Tjora beskriver som å normalisere situasjonen mellom meg og intervjupersonen (2021). Selv om det ikke er et eget spørsmål i intervjuguiden har det her vært viktig for meg å informere hvordan prosessen blir videre og hva som vil skje med dataene fra dette intervjuet og hvordan min intervjuperson kan få tilbakemelding og spurt om han eller hun er interessert å lese masteroppgaven når den er ferdigstilt. Intervjuguiden var helt avgjørende i intervjuprosessen og sikret meg den fremdriften jeg ville ha i intervjuet. Det var tydelig at jeg hadde klart å utarbeide en intervjuguide som klarte å begrense samtalen slik at det var innenfor det som var relevant i forhold til problemstillingen.

Aller først i intervjuguiden hadde jeg notert viktig informasjon til intervjupersonen om hvordan intervjuet skulle foregå. Selv om intervjupersonene hadde fått tilstrekkelig informasjon i informasjonsskrivet som er utlevert fra før, påpekte jeg de viktigste elementene i denne på nytt. Denne oppsummeringen inkluderte formålet med intervjuet, taushetsplikt og hvordan jeg skulle sikre anonymitet og retten til å trekke seg når som helst under prosjektet. Samtidig hadde jeg en kort presentasjon av meg selv, og hvordan intervjuet ville foregå og hvilke temaer jeg ville gå nærmere inn på, og om intervjupersonen følte seg komfortabel med det. Intervjupersonen fikk også forklart at hvis det ikke var noe de ville svare på, så var det bare å svare «dette vil jeg ikke svare på», uten å oppgi grunn. Jeg gikk også gjennom hva som ville skje med personopplysningene etter intervjuet var ferdig, og intervjupersonen fikk også tilbud om å få tilsendt masteroppgaven når den er ferdigstilt. Etter intervjuet fikk de mulighet til å tilføye noe hvis de ønsket, og i tillegg spurte jeg om jeg kunne ta kontakt igjen dersom jeg hadde noen oppfølgingsspørsmål. Til slutt påpekte jeg at det er svært lav terskel for å kontakte meg når som helst, hvis det skulle være noe de tenkte på i etterkant av intervjuet.

4.3.1 Utvalg og Rekruttering

Hovedregelen for utvalg i kvalitative intervjustudier er at man velger informanter som av ulike grunner vil kunne uttale seg på en reflektert måte om det aktuelle temaet. Vi kaller slike utvalg for strategiske eller teoretiske. Informantene er ikke tilfeldig utplukket for å representere en populasjon, slik som kvantitative surveyundersøkelser (Tjora, 2021). Kvalitative studier slik som denne, kjennetegnes ofte ved et begrenset antall personer eller enheter (Thagaard, 2018). Thagaard skriver videre at når utvalget er relativt lite er det særlig viktig at vi anvender en utvelgelsesprosess som er hensiktsmessig for problemstillingen. Strategisk utvelgelse er basert på at vi systematisk velger personer eller enheter som har egenskaper eller kvalifikasjoner som er strategiske i forhold til problemstillingen (2018). Kvalitative studier omhandler ofte personlige og til dels nærgående temaer, og denne studien og som tidligere påpekt har jeg forsket på dette temaet med en tanke om at dette er et tema som er sensitivt for mange. Thagaard (2018) påpeker at det på bakgrunnen av dette kan være vanskelig å finne personer som er villige til å stille opp som deltakere. Samtidig forteller Tjora (2021) at det ikke er uvanlig at man kan sitte igjen med en følelse av det blir noen erfaringer man ikke får undersøkt. For å skaffe informanter, kan dette kreve flere runder, eventuelt ulike tilnærminger og ofte må man invitere åpent og bredt for å nå et tilstrekkelig antall informanter (Tjora, 2021)

4.3.2 Utvalg i prosjektet

I dette prosjektet ønsket jeg at utvalget skulle bestå av foreldre som har mistet omsorgsretten. For å belyse problemstillingen min på best mulig måte, benyttet jeg en såkalt strategisk utvelgelsesmetode på bakgrunn av at jeg ville ha personer som har de egenskapene og kvalifikasjonene som var strategiske i forhold til problemstillingen.

4.3.3 Rekruttering av informanter

Jeg har lenge vært forberedt på rekruttering av intervjupersoner i dette temaet kan bli utfordrende. Dette er på bakgrunn av at jeg har en problemstilling som på mange måter er sensitiv og et vanskelig område for mange. Jeg hadde tanker om at det er mange foreldre der ute som ikke vil «rippe» opp i gamle sår, eller er redd for at det å stille opp som informant vil skade saken deres på noe måte. Et annet aspekt er at jeg som studerer barnevern, på mange måter kan fremstå som en slags representant for en etat mange kan ha hatt dårlige erfaringer med. Så jeg startet rekrutteringen litt forsiktig med å sende e-post med informasjonsskriv og forespørsel om informanter til en organisasjon for barnevernsforeldre. Jeg fikk et positivt svar fra leder om at hun kunne legge ut forespørselen min til en medlemsgruppe der det befant seg 250 foreldre, som alle hadde mistet omsorgsretten til barnevernet. Kort tid etter fikk jeg mange forespørsler både via telefon, sms og mail. Jeg endte til slutt opp med totalt 5 intervjupersoner. Jeg hadde muligheter for å ha opptil 10 intervjupersoner, men skjønnte raskt at det ville bli enormt tidskrevende etter å ha transkribert de første intervjuene. Jeg må presisere at masteroppgaven hadde på mange måter blitt mer mangfoldig med flere intervjupersoner.

4.4 Gjennomføring av intervjuene

For å ha et best mulig utgangspunkt før intervjuene ble det gjennomført et såkalt test-intervju med medstudenter som ga meg muligheter til å øve på intervjuguiden og i tillegg få tilbakemeldinger på hvordan de opplevde spørsmålene og hvordan jeg som forsker håndterte spørsmålene videre. Det må adresseres at mine test-personer ikke står i mine intervjupersoners situasjon og det er dermed vanskelig for dem å bedømme selve spørsmålene fra intervjuguiden i stor grad, og dette var noe jeg hadde i bakhodet.

En av styrkene til denne studien er at informantene befinner seg relativt spredt i forskjellige kommuner som gjør at utvalget sitter på forskjellige opplevelser fra kommune til kommune.

«konsekvensen» av dette ble at intervjuene var mest hensiktsmessig å gjennomføre via teams (internett) med video. Fordelen med dette var at det var lettere for informantene å lage tid til intervjuet, og de kunne selv bestemme når det passet best for dem. Noen av informantene ville også gjennomføre intervjuet via telefon, og ikke video. Som Tjora (2021) påpeker, betraktes dybdeintervjuer intervjuer som skjer ansikt til ansikt mellom informant og intervjuer, men at det av og til blir nødvendig å ta dette over telefon. Baksiden med dette er at vi mister muligheten til å bruke kroppsspråk og noe av samtaleaspektet forsvinner.

Som nevnt har tanken min hele tiden vært at dette for mange av foreldrene kan oppleves som et svært sårt tema, og jeg var forberedt på at noen av informantene ville ta det per telefon og ikke med video. Tjora påpeker hvordan Pettersen (2009) og Bakkehaug (2007) på den andre siden trekker frem gode sider ved bruk av telefon, og at det gir en større følelse av anonymitet. De skriver videre at telefonintervjuer som regel er kortere, men dette var noe jeg ikke opplevde. Noen av mine intervjupersoner som ble intervjuet via telefon hadde imidlertid lengere intervjuer enn de som var over video (Tjora, 2021)

Alle informanter ble minnet på at samtalen ville bli tatt opp på lydbånd på bakgrunn av transkriberingsprosessen, og samtlige godtok dette. Selve intervjuene ble gjennomført med kun meg som forsker til stede i lukkede rom og uforstyrret. En av mine store bekymringer når telefon eller video intervjuer ble et faktum, var teknologien. Mye på grunn av det kan virke som et forstyrrende element når intervjuet foregår, men også i etterkant når alt skal baseres på at det som ligger i en lydopptaker. Jeg var heldig og opplevde ingen problemer med dette.

4.4.1 Dynamikken i intervjusituasjonen

Før intervjuene ble det nesten i alle tilfellene litt «smalltalk» noe som opplevdes som virkningsfullt i forhold til både tillit og forminske nervøsiteten i situasjonen, både for meg som forsker og intervjupersonen. I samtlige intervjuer satt jeg av litt tid for å fortelle om meg selv, min bakgrunn og hvorfor jeg hadde valgt å skrive om dette temaet. Det var også viktig for meg å gå gjennom samtykkeerklæringen og understreke min taushetsplikt.

Hovedfokuset mitt var som nevnt å la intervjupersonen få snakke fritt. Noe jeg syntes var utfordrende med at intervjuet ble gjennomført gjennom video eller telefon, var at jeg ikke kunne bekrefte det intervjupersonen sa gjennom kroppsspråk. Etter å ha hørt på lydopptakeren

i ettertid sier jeg mye «ja» (som bekreftelse) som forstyrrer intervjupersonen noe. Det var tydelig at samtlige av intervjupersonene hadde «mye på hjertet» som gjorde at jeg slapp å «fiske» eller «styre» samtalen mer enn nødvendig.

Etter intervjuene spurte jeg samtlige om hvordan dette opplevdes, der samtlige kunne bekrefte at det kjentes greit. Jeg opplevde alle intervjuene som interessante og organiske og ikke en type «jobbintervju», noe som var en av mine bekymringer fra start.

4.5 Transkriberingsprosessen

Å transkribere betyr å transformere, skifte fra en form til en annen. Når et intervju transkriberes fra muntlig til skriftlig form, blir intervjusamtalene strukturert slik at de er bedre egnet for en analyse. Når materialet struktureres i tekstform blir det lettere å få oversikt over det, og struktureringen i seg selv en begynnelse på analysen (Kvale & Brinkmann, 2009). Som nevnt har jeg brukt lydopptak i mine intervjuer. På denne måten hadde jeg mulighet til å utføre en nøye transkribering, noe jeg etter tidligere erfaringer har skjønnet er viktig. Tjora (2021) påpeker at man ikke alltid vet hva som er de viktige temaene og hva som er hensiktsmessig detaljeringsnivå idet man setter i gang med transkribering. Han sier videre at det er smart å være mer detaljert når man transkriberer enn det man tror er nødvendig. Om informantene leter etter ord, kan dette for eksempel synliggjøre en usikkerhet eller at de sliter med å ordlegge seg. I det man transkriberer kan dette være vanskelig å vite om det vil ha betydning i analysen, og det vil derfor være bedre å ha det med og eventuelt droppe det i utdrag man skal ha med senere (Tjora, 2021). Tjora skriver videre at man må vurdere om det er aktuelt å bruke dialekter eller normalisere transkripsjoner. Videre påpeker forfatteren at man kan som hovedregel transkribere på bokmål eller nynorsk, men være observant på spesielle dialektord som mennesker tolker forskjellig (2018).

Jeg hadde fokus på å gjennomføre transkriberingen så raskt som mulig etter hvert intervju, for å ikke glemme intervjusituasjonen og glemme det Tjora kaller *visuelle ledetråder*. Dette er informasjon og stemningen i selve intervjusituasjonen, noe som gjør at man straks klarer å se tilbake på situasjonen og se for seg kroppsspråk og uttrykk som hørte situasjonen til (Tjora, 2021). I og med at jeg hadde alt på lydopptak var jeg nøye med å få med alt ordrett. Jeg skrev ned nølende pauser og unødvendige ord selv om det ble til en rotete setning for å se om det var gjennomgående gjennom intervjuene. Selv om intervjupersonen hadde dialekt, skrev jeg

på bokmål. Hvis det var ord, utrykk eller beskrivelser jeg var usikker på, skrev jeg ned det opprinnelige ordet som ble sagt i intervjuet i fare for å tillegge mening i ett ord som ikke var riktig. Jeg hadde heldigvis ingen problemer med at lydopptakene hadde dårlig lyd eller problemer. Før intervjuene var jeg forberedt på at jeg kunne støte på lydproblemer eller andre tekniske problemer siden jeg gjennomførte intervjuene på «zoom», men dette ble heldigvis ingen utfordring.

4.6 Analyse

Kort sagt har den kvalitative analysen som mål å gjøre det mulig for en leser av forskningen å få økt kunnskap om saksområde det forskes på, uten selv å måtte gå gjennom de data som er skapt i løpet av prosjektet. Tjora påpeker videre at det er i analysen mye av potensialet til kvalitativ forskning ligger og at det kreves mye intenst tenkearbeid, sensitivitet for hva som finnes i empirien ut over problemstillinger og forventninger, og en evne til å arbeide systematisk. Samtidig skriver Grønmo at i kvalitative studier blir data vanligvis analysert etter hvert som de samles inn. Analyser foregår hele tiden parallelt med datainnsamlingen, men etter hvert som studien utvikles, blir analysearbeidet en stadig mer dominerende del av prosjektet. Analysene blir så videreført og fullført etter at datainnsamlingen er avsluttet. Forfatteren skriver videre at i kvalitative undersøkelsesopplegg kan vi med andre ord ikke skille ut dataanalysen som en bestemt fase i studien (Grønmo, 2016).

4.6.1 Analysemetode

Tjora (2018) beskriver panikken som kan oppstå når en som forsker står igjen med en betydelig mengde data som nødvendigvis ikke viser seg å være direkte interessante eller at empirien ikke peker i en klar analytisk retning. Det kan ofte fremstå kaotisk sammenlignet med datagenereringen og panikken Tjora beskriver ble et faktum. Jeg stod igjen med over 50 sider som var transkibert fra intervjuene og skjønnte at dette kom til å bli tidskrevende. For å gjøre prosessen lettere og mer systematisk valgte jeg å støtte meg Tjoras analysemetode, stegvis-deduktive induktive (SDI) metoden, for å analysere dataene mine. SDI strategien skal redusere panikken som kan oppstå foran analysen, blant annet ved å utvikle en tiltro til empirien, å ta steg for steg, å unngå forhastede slutninger, og ikke minst opprettholde en god systematikk gjennomgående (Tjora, 2021).

I den stegvis-deduktive induktive metoden arbeider man i etapper fra rådata til konsepter eller teorier. Den «oppegående» prosessen er å oppfatte som induktiv, der man jobber fra data mot teori. De «nedadgående» tilbakekoblingene er å oppfatte deduktive, ved at man sjekker fra det «mer teoretiske» til det «mer empiriske». Modellen danner et godt utgangspunkt for systematikk og framdrift i et kvalitativ forskningsprosjekt, ikke minst muligheten for å legge opp trinnvis plan med ulike milepæler underveis (Tjora, 2021).

4.6.2 Steg 1: Koding

Koding er første steg i analysen og er svært viktig for SDI-metodens vekt på induksjon. Her opererer vi med bare ett nivå av koder og holder fast ved en induktiv strategi. Tjora skriver videre at målet med koding er tredelt: (1) å ekstrahere essensen i det empiriske materialet, (2) å redusere materialets volum, og sist, men ikke minst (3) å legge til rette for idégenerering på basis av detaljer i empirien. Et kjennetegn i ved SDI-modellens induktive empirinære koding er at den skal ligge svært tett på empirien og gjerne bruke begreper som allerede finnes i datamaterialet, det Tjora kaller «innfødte begreper». Poenget er at kodene skal ligge tett på det intervjupersonene mine har sagt i intervjuene og ivareta det helt spesifikke i materialet (Tjora, 2021). Dette var en lang prosess, og til tider frustrerende. For å holde oversikten ble kodene ført inn i et word dokument etter hvert som jeg gikk gjennom intervjuene en etter en. I starten var det vanskelig å skille om kodene jeg lagde bare var sortert empiri, eller om de representerer empirinær koding. Tjora skriver at dette kan vi finne ut av ved å stille to enkle spørsmål:

Spørsmål 1: Kunne man laget koden før kodingen?

Han presenterer videre to svaralternativer:

A: hvis ja: a priori (unødig) koding- lag en annen koding! -

B: hvis nei: potensielt god empirinær koding, gå videre til spørsmål 2.

Spørsmål 2: Hva forteller *bare* koden?

A: tematiserer datasegmentet (fra intervju, hva det ble snakket om). Dette mener Tjora er unødvendig og at man må lage en ny kode.

B: Gjenspeiler konkret innhold (hva som ble sagt) dette mener Tjora tilsier god empirinærkoding.

Denne SDI-kodingen er grunnlaget for den videre analysen. Etter kodingsarbeider satt jeg igjen med det Tjora kaller kodesett i tillegg til analysedataene som presentert over. Videre mener han at man må sørge for en god kobling mellom kodesettet og utdrag av datamaterialet som disse kodene er knyttet til. Ved denne koblingen har jeg det Tjora kaller kodestrukturert empiri, og det er denne som har dannet grunnlaget for det neste steget som er kodegruppering.

4.6.3 Steg 2: Kodegruppering

Etter kodingen som beskrevet ovenfor, stod jeg igjen med rundt 350 koder. Videre grupperte jeg disse kodene tematisk for å begynne å forme en struktur for analysen. Tjora beskriver videre hvordan denne kodegrupperingen også gjøres induktivt og består av å samle koder som har en innbyrdes tematisk sammenheng, i grupper, samt å skille ut koder som vi anser som irrelevant i en restgruppe. Som en hovedregel forteller Tjora at det er kodegruppene som vil danne utgangspunkt for hva vi vil utvikle som temaer i analysen. Dette arbeidet strukturerer med andre ord undersøkelsens resultatdel, noe som kan ende som kapitler eller delkapitler. For å vise hvordan denne prosessen foregikk har jeg presentert et lite utdrag av analyseprosessen nedenfor. Eksempelet nedenfor viser hvordan temaet **foreldrenes opplevelse av samarbeidet med barnevernstjenesten** ble dannet som et resultat når de empiriske dataene ble til kodet.

Eksempler på utsagn fra empirisk data:	Koder:	Tema
<p>Meg: Når omsorgsovertakelsen ble virkelig, skjønnte du det?</p> <p>Intervjuperson: Nei .... Jeg forstod fort at det var mitt ansvar.. Jeg sa ifra ... Eller altså.. Fra jeg skjønnte det selv til jeg sa det høyt så gikk det et par uker.. Men jeg forstod at det var mitt ansvar ja.</p>	Forstod at det var mitt ansvar	foreldrenes opplevelse av samarbeidet med barnevernstjenesten
<p>Intervjuperson: Barnevernstjenesten påstår at jeg har alkoholproblemer selv om</p>	Påstår at jeg har alkoholproblemer selv om dette aldri har vært registrert gjennom	foreldrenes opplevelse av

<p>jeg har et yrke som er under et strengt kontrollregime som krever rene prøver. Jeg dokumenterer rene prøveresultat fra leger, og fastlegen min gjennom 10 år har aldri registrert dette som et problem eller i det hele tatt et tema. Jeg har tildelt dem den informasjonen, men de ser bort fra det. Det er en stor krenkelse</p>	<p>lege. Dokumenterer det motsatte, men barnevernstjenesten ser bort fra det.</p>	<p>samarbeidet med barnevernstjenesten</p>
<p>Meg: ble det iverksatt noen tiltak før omsorgsovertakelsen?</p> <p>Intervjuperson: Jeg har hatt masse rare tiltak skal jeg fortelle deg. Vi hadde en Marte Meo metode, og jeg hatet at når andre jeg ikke følte meg trygg på skulle filme meg. Jeg sa det ikke fungerte med de ville ikke høre på meg</p>	<p>Sa at tiltaket ikke fungerte men de ville ikke høre på meg</p>	<p>foreldrenes opplevelse av samarbeidet med barnevernstjenesten</p>
<p>Meg: Hva var årsaken til omsorgsovertakelsen?</p> <p>Intervjuperson: Jeg vet ikke. Jeg vet fortsatt ikke. Vi fikk ingen informasjon om omsorgsovertakelsen... Eller det vi si at det fantes en hypotese... men jeg vet sannlig ikke. Men nei, vi fikk lite informasjon.</p>	<p>Fikk ingen informasjon om årsaken til omsorgsovertakelsen</p>	<p>foreldrenes opplevelse av samarbeidet med barnevernstjenesten</p>
<p>Meg: Så du opplevde at det ikke var noe samarbeid?</p>	<p>Ble forhåndsdømt og barnevernstjenesten fokuserte</p>	<p>foreldrenes opplevelse av</p>

<p>Intervjuperson: Nei, jeg ble bare forhånds dømt. De sa at jeg var for ung til å få barn og fokuserte bare på det negative hele tiden, at jeg ikke hadde jobb, utdanning, hus bil. Det var ikke noe samarbeid.</p>	<p>på det negative. Var ikke noe samarbeid</p>	<p>samarbeidet med barnevernstjenesten</p>
--	--	--

4.7 Pålitelighet, gyldighet og generaliserbarhet

Pålitelighet, gyldighet og generaliserbarhet er gode innarbeidede kriterier for forskning generelt. Imidlertid skriver Tjora at kriteriene må gis en betydning som gir mening for vurdering av kvaliteten på kvalitativ forskning (Tjora, 2021).

4.7.1 Pålitelighet (reliabilitet)

Pålitelighet handler om intern logikk eller sammenheng gjennom hele forskningsprosjektet. Vi knytter reliabilitet til spørsmålet om en kritisk vurdering av prosjektet gir inntrykk av at forskningen er utført på en pålitelig og tillitsvekkende måte (Thagaard, 2018). Videre løfter Thagaard frem Marshall og Rossmans fremhevning av betydningen av at vi vurderer kvalitativ forskning med hensyn til troverdighet, og prosjektets reliabilitet er et kriterium for at forskningen er utført på en troverdig og tillitsvekkende måte. Vi er mer kjent med begrepet reliabilitet i kvantitativ forskning, og begrepet referer i utgangspunktet til spørsmålet om en annen forsker som anvender de samme metodene, vil komme frem til de samme resultatene. Kvalitativ forskning har i en tidligere fase vært forankret i et positivistisk vitenskapssyn som la vekt på objektivitet i den forstand at utvikling av kunnskap ble sett på som uavhengig av forskerens deltakelse. Thagaard fremhever Lincolns beskrivelse om at kvalitative metoder er preget av et paradigmeskifte. Nå har interaksjonistiske og konstruktivistiske perspektiver fått mer plass og et sentralt poeng ved disse perspektivene er oppfatningen av at den forståelsen forskeren utvikler i løpet av feltarbeidet, er basert på kontakter mellom forsker og deltakere i felten (Thagaard, 2018). Konsekvensen av det interaksjonistiske perspektivet er at vi har måtte på nytt argumentere for hva reliabilitet innebærer. Forskeren må argumentere for reliabilitet ved å redegjøre for utviklingen av data i løpet av forskningsprosessen. Thagaard

(2018) nevner Silvermans argumentasjon om at man kan styrke reliabiliteten ved å gjøre forskningsprosessen gjennomsiktig («transparent»). Det innebærer at vi gir en detaljert beskrivelse av forskningsstrategi og analysemetoder slik at en utenforstående kan vurdere forskningsprosessen trinn for trinn.

Gjennomgående i dette prosjektet har jeg forsøkt å være så transparent jeg kan for å møte kravet til pålitelighet. Tjora (2021) forteller at Transparens handler om hvor gode valg som tas og formidles i forskningsrapporten. Jeg har gjort mitt ytterste for at leseren skal få et så godt innblikk i forskningen som mulig. Jeg ønsker at leseren selv kan ta stilling til forskningens kvalitet. Dette har jeg forsøkt å vise gjennom å beskrive hvordan jeg har kommet frem til funnene mine gjennom å vise hvordan jeg har fått tak i intervjupersonene og detaljerte beskrivelser av selve intervjusituasjonen. I transkriberingen av intervjuene har jeg vært nøye og lagt vekt på å ivareta store deler av det originale materialer slik at informantenes opplevelser ble formidlet i sin riktige form slik som de er ment. Jeg har hele tiden hatt i bakhodet at når muntlig materiale blir til tekst kan det skje en fordreining av hendelsen. Jeg har vært klar over at nonverbale sider i kommunikasjonen kan gå tapt når man overfører det muntlige til tekst, og derfor vært nøye med å transkribere, som belyst i kapitel 4.3.4.

I analysen har jeg anvendt SDI-modellen som underbygger pålitelighet med tydelige krav til datagenerering, kriterier for hvordan analysen utvikles fra empiri igjennom koding og kodegruppering, og hvordan teorier gjøres relevante på et mer abduktiv stadium senere i arbeidet (Tjora, 2021). Tjora påpeker videre at et særlig sårbart forhold i en del av kvalitative studier gjelder utvelgelse og presentasjon av intervjusitater. Videre sier han når man formidler resultater blir det viktig å redegjøre for hvordan perspektiver eller teorier har bidratt til å inspirere forskningsdesign og analyse. SDI-modellen som er anvendt i denne oppgaven har som mål å kvalitetssikre empirisk forankring og systematikk, nettopp for å gjøre eksplisitt hvordan forskning formes empirisk, analytisk og teoretisk (Tjora, 2021).

4.7.2 Gyldighet (Validitet)

Dett er tydelig at validitet er et begrep som brukes noe forskjellig i litteraturen, men jeg har valgt å støtte meg på Tjoras (2018) definisjon av begrepet. Gyldighet handler om logisk sammenheng mellom prosjektets utforming og funn, og de spørsmålene man søker å finne svar på, altså om forhold mellom undersøkelsen og den verden den undersøker (Tjora, 2021).

Videre skriver forfatteren at gyldighet knytter vi til spørsmålet om hvorvidt de svarene vi finner i vår forskning, faktisk er svar på de spørsmål vi forsøker å stille. Videre referer Tjora til Kvale som foreslår *kommunikativ* og *pragmatisk* gyldighet, hvor den første testes i dialog med forskersamfunnet, og den andre testes ved spørsmålet om hvorvidt forskningen fører til endring eller forbedring. I min studie har ikke målet vært å presentere en sannhet som senere kan etterprøves, men mine funn vil heller bidra til bedre innsikt og en bredere forståelse for foreldre som har mistet omsorgsretten for sine barn til barnevernet. Ifølge Kvale kan en da kalle min studie en slags pragmatisk gyldighet da den kanskje på sikt kan føre til endring eller forbedring. Det må også adresseres at studier innen samme felt kan komme frem til et annet resultat, og at disse studiene finner andre eller flere utfordringer eller erfaringer i dette temaet.

Kvale og Brinkmann (2009) forsøker å avmystifisere validitetsbegrepet og mener at forskerens håndverksmessige dyktighet og troverdighet blir viktig. De mener at validitet handler ikke bare om metodene som blir benyttet, men også forskeren som person, inkludert hans eller hennes moralske integritet og praktisk klokhet. Videre mener de at dette er avgjørende for evalueringen av den vitenskapelige kunnskapen som blir produsert. Selv om validitet behandles i et eget kapittel i dette prosjektet, er det viktig å poengtere at den ikke hører til i en spesiell undersøkelsesfase, men skal gjennomsyre hele forskningsprosessen. Med andre ord flytter Kvale og Brinkmann vekten fra en endelig produktvalidering til en kontinuerlig prosessvalidering. Videre deler forfatteren valideringen i syv stadier: *Tematisering, planlegging, intervjuing, transkribering, analysering, validering og rapportering* (Kvale & Brinkmann, 2009). Fra tidligere prosjekt har jeg erfart hvor viktig validitet er. I tematiseringstadiet har jeg f.eks. belyst utfordringene rundt tematikken i studien og forsøkt på en god måte å videre belyse hvorfor jeg mener det er «logisk» å stille forskningsspørsmål, på grunnlag av det som Kvale og Brinkmann kaller «utrede», altså det jeg tolker som å forske videre på dette temaet. Jeg har planlagt metodene mine godt og nøye, som belyst i dette metode-kapitlet. Jeg har etterstrebet å være transparent i alt jeg har gjort fra hvordan jeg har samlet inn dataene til hvordan jeg har utarbeidet og jobbet med intervjuguiden. Jeg har lagt stor vekt på en nøye transkriberingsprosess og støttet meg på SDI-modellen som allerede har tydelige krav og kriterier for å styrke validiteten i prosjektet.

4.7.3 Generalisering

Mange knytter begrepet «generalisering» til «overførbarhet». Tjora (2021) mener dette er uheldig da det i begrepet «overførbarhet» ligger en innsnevring av hva slags form for generalisering man kan tenke seg for kvalitative studier. Han mener videre at generalisering bør verken begrenses til slik overførbarhet eller statistisk generalisering. Videre skisserer Tjora to former for generalisering i kvalitativ forskning. *Moderat generalisering* der generalisering kan tenkes i en mer strukturell forstand, hvor det er opp til forskeren å beskrive i hvilke situasjoner (tider, steder, kontekster osv.) resultatene vil kunne være gyldige. *Konseptuell generalisering*, der man kan ved kvalitativ forskning utvikle konsepter, typologier eller teorier som vil ha relevans for andre tilfeller enn det som er studert. Som tidligere belyst har ikke denne studien som mål å ende opp med ett konkret svar, eller bli en del av en statistikk. Dette prosjektet har som mål å få bedre innsikt i foreldres opplevelse av å miste omsorgsretten for barnet til barnevernet. I tråd med Tjoras skisse av de to formene for generalisering, er derfor konseptuell generalisering aktuelt. Samtidig rettes SDI-metoden som er anvendt i denne studien mot konseptuell generalisering *hvor målet med kvalitativ forskning er å utvikle innsikt knyttet til et fenomen, og hvor denne innsikten kan presenteres og testes ved en form for konsept- eller teoriutvikling (Tjora, 2021).*

4.8 Forskningsetiske hensyn og personvern

I studier som innebærer en nær kontakt mellom forskeren og de personer forskeren studerer, som ved deltakende observasjon og intervju får forskeren data som kan knyttes til de personer som deltar i prosjektet. Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH) beskriver særskilte etiske forholdsregler som gjelder for studier som innebærer behandling av personopplysninger. NESH presiserer blant annet betydningen av at «forskeren skal arbeide ut fra en grunnleggende respekt for menneskeverdet. Forskeren skal respektere forskningsdeltakernes autonomi, integritet, frihet og medbestemmelse» (Thagaard, 2018). Forskningsprosjekter som forutsetter behandling av personopplysninger faller inn under personopplysningsloven fra 2001, som i praksis vil bety at prosjektene er meldepliktige. I dette prosjektet skulle jeg behandle personopplysninger og prosjektet måtte dermed meldes til Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS (NSD, nå SIKT). Dette ble gjort ved å sende et skjema som er laget for dette prosjektets formål med detaljer på hvordan jeg planla prosjektet. Prosjektet ble godkjent av SIKT den 30.1.2023 til den 1.8.2023 (se vedlegg 1).

Thagaard (2018) skriver at mulige skadevirkninger av samfunnsvitenskapelige forskning kan være vanskelige å påvise. Desto viktigere er det å påpeke det etiske ansvaret jeg har som forsker i dette prosjektet. Gjennom hele prosjektet har jeg vært bevisst på det etiske i prosjektet. For det første måtte jeg tenke igjennom om selve temaet i det hele tatt var etisk riktig og gjennomføre. Som tidligere belyst anser jeg dette temaet som svært personlig og sensitivt for mange, og det var derfor helt nødvendig og ta en risikovurdering på forhånd. Etter hvert som jeg landet på at det er dette temaet jeg ville studere videre på bakgrunn av at det har en nytteverdi for mange, var dette med en tanke om at det etiske aspektet vil alltid dominere i alt jeg gjør, uten at det skal gå på bekostning av prosjektets kvalitet.

Utgangspunktet for ethvert forskningsprosjekt er prinsippet om at forskeren må deltakerens informerte samtykke. Om ansvaret for å informere sier NESH *«forskeren skal gi forskningsdeltakerne tilstrekkelig informasjon om forskningsfeltet, forskningens formål, hvem som har finansier prosjektet, hvem som får tilgang til informasjonen, hvordan resultatene er tenkt brukt, og om følgene av å delta i forskningsprosjektet»* (Thagaard, 2018). For å møte dette prinsippet ble det utarbeidet et informasjonsskriv som tok utgangspunkt i en mal som SIKT på forhånd har utformet for slike formål. På denne måten sikret jeg at all informasjon som var nødvendig ble gitt, og hensikten med prosjektet ble grundig beskrevet. Et samtykkeskjema ble sendt sammen med informasjonsskrivet. Før intervjuene fant sted, forsikret jeg meg om at alle intervjupersonene hadde lest nøye og forstod alt som informasjonsskrivet innebar. Om ikke de forstod, ble dette forklart og presisert på nytt. Prinsippet om informert samtykke er basert på respekten for individets råderett over eget liv, og at den enkelte har kontroll med opplysninger om seg selv som deles med andre. At samtykket er fritt, betyr at det er avgitt uten press. At det er informert, betyr at deltakere i prosjektet orienteres om hva deltakelse innebærer. Det må likevel adresseres at for meg som forsker er det viktig å reflektere over hva informert samtykke betyr. Som Thagaard (2018) påpeker, vet vi ikke på forhånd hva dataene vil gi, og vi kan dermed ikke gi fullstendig informasjon om hva deltakelse i prosjektet vil innebære.

Et annet grunnprinsipp for en etisk forsvarlig forskningspraksis er kravet om konfidensialitet. NESH presiserer: *«Forskeren skal som hovedregel behandle innsamlet informasjon om personlige forhold konfidensielt og fortrolig. Personlige opplysninger skal vanligvis være aidentifisert, mens publisering og formidling av forskningsmaterialet vanligvis skal være*

anonymisert. I bestemte situasjoner må forskningen likevel balansere taushetsplikt og meldeplikt» (Thagaard, 2018). For å imøtekomme dette har jeg anonymisert personene i denne studien. Samtidig så har jeg vært nøye med hvordan dataene har blitt oppbevart på en forsvarlig måte, og kun tilgjengelig for meg som forsker. Hensynet til intervjupersonenes privatliv har stått i fokus, og gjennom hele prosessen har deres navn og opplysninger blitt skjult med å anvende pseudonymer. Etter prosjektets slutt har jeg slettet dataene.

Et tredje grunnprinsipp for en etisk forsvarlig forskningspraksis er knyttet til de konsekvensene forskningen kan ha for deltakerne. NESH lyder som følger: «forskeren har ansvar for å unngå at forskningsdeltakerne blir utsatt for alvorlig fysisk skade eller andre alvorlige eller urimelige belastninger som følge av forskningen» (Thagaard, 2018). Dette har en sammenheng med grunnverdiene om at jeg som forsker skal arbeide ut fra en grunnleggende respekt for menneskeverdet. I risikovurderingen før prosjektet, var dette en stor del av vurderingene som lå til grunn. For mange foreldre som har barn i barnevernet så kan et aspekt være at de er redde for at et slikt prosjekt kan skade saken dere på noe måte. Dette var noe jeg hadde stor respekt for, og derfor ytterligere viktigere var det å ivareta prinsippet om konfidensialitet for å beskytte intervjupersonene mot dette. Et annet aspekt var faren for å «rippe opp» i gamle sår. For å unngå dette kontaktet jeg ikke intervjupersonene direkte, men henvendte meg til organisasjoner som videresendte min informasjon på en felles plattform. På denne måten kunne de selv kontakte meg, om dette var noe de følte de hadde lyst til å være med i studien.

4.9 Styrker og svakheter ved studien

Thagaard (2018) påpeker at grunnlaget for den forståelsen vi utvikler i løpet av prosjektet, preges av om vi har en tilknytning til det miljøet vi studerer, eller om vi representerer en utenforstående. Som påpekt innledningsvis i dette kapitlet har jeg et ståsted som preges av min kunnskap om teoretiske perspektiver jeg har opparbeidet meg gjennom studiet, samt erfaringer fra dette feltet. Konsekvensene med dette ståstedet kan føre til at jeg overser viktige aspekter ved det jeg studerer, og at jeg er mindre åpen for andre nyanser i denne studien, som jeg vil kategorisere som en svakhet. På den andre siden kan mitt ståsted være en styrke da jeg har en forståelse for deltakerens situasjon og kan i større grad se konteksten situasjonen befinner seg i.

Å velge intervju som metode i en slik kontekst anses som en styrke i seg selv. Å velge intervju har gitt meg en mulighet til å få en dypere forståelse av opplevelsen og intervjusituasjonen har gitt meg muligheten til å komme med oppfølgingsspørsmål eller gjenta det foreldrene sier for å oppklare eventuelle uklarheter. På en annen side kan temaet i denne studien være både svært følelsesmessig og traumatisk for foreldrene. Dette kan påvirke hvordan de husker opplevelsene, og hvordan de uttrykker seg. Videre er opplevelser subjektivt, og resultatene kan variere veldig. På bakgrunnen av dette kan det være begrenset overføringsverdi til andre personer som befinner seg i andre kontekster og situasjoner.

Kapitel 5. Presentasjon og drøfting av funn

Studiets problemstilling er som nevnt hvordan foreldre som blir fratatt omsorgen for sitt barn, opplever oppfølgingen fra barnevernstjenesten. Basert på problemstillingen vil jeg i dette kapitlet presentere og drøfte hovedtemaene som oppgaven har generert. Videre vil kapitlet bli organisert ut ifra hoved-og undertemaer. Hovedtemaene er; foreldrenes opplevelse av samarbeidet med barnevernstjenesten, foreldrenes opplevelse av oppfølgingen, foreldrenes behov og fremtidsperspektiver.

5.1 Tema 1: Foreldrenes opplevelse av samarbeidet med barnevernstjenesten

I vårt samfunn har foreldre både en plikt og en rett til å bry seg om å sørge for sine barn, og derav også rett til å medvirke når barnevernet er involvert i familien. Ser en bort fra den juridiske biten av at foreldre har rett til å medvirke og at barnevernstjenesten er pliktig til å samarbeide med foreldrene og barna, ser vi også at foreldre i hovedsak er de viktigste hjelperne for barna sine og særlig når barna har utfordringer. Studsrød et. al påpeker derfor hvor viktig det er at barnevernstjenesten anerkjenner positive bidrag fra foreldre, selv der foreldre og andre familiemedlemmer også kan utgjøre en potensiell fare. (Studsrød et al., 2019). I tillegg poengterer Bunkholdt og Kvaran hvordan samarbeidet mellom barnevernstjenesten og foreldre er avgjørende for at hjelpetiltak skal lykkes (Bunkholdt & Kvaran, 2019). På bakgrunn av dette er det legitimt å si at barnevernstjenestens samarbeid med foreldrene er til barnets beste.

Under intervjuene var det tydelig at samarbeidet med barnevernstjenesten var et tema som samtlige av foreldrene var svært opptatt av å fortelle sin opplevelse av. Flere av foreldrene forteller om erfaringer med barnevernet og deres tanker om barnevernets holdninger og praksis som anses som stor betydning for å forstå deres opplevelse av oppfølgingen de har fått fra barnevernstjenesten etter omsorgsovertakelsen av deres barn. På bakgrunn av dette vil opplevelsen av samarbeidet få stor oppmerksomhet i denne studien. Ved å diskutere foreldrenes opplevelse av samarbeidet med barnevernstjenesten er målet å skape et helhetsperspektiv på oppfølgingen av foreldrene, og man vil få en bedre forståelse av den konteksten oppfølgingsarbeidet foregår i. Foreldrene forteller om flere opplevelser som jeg har valgt å dele inn i underoverskrifter som representerer faktorer som både fremmer og hemmer samarbeidet mellom foreldrene og barnevernstjenesten.

5.1.1 Barnevernstjenestens makt fører til krenkelsler

På spørsmål om hvordan foreldrene i denne studien opplevde samarbeidet med barnevernstjenesten kunne flere fortelle om hvordan barnevernstjenestens fremgangsmåter og praksis førte til det som kan tolkes som et betent samarbeid:

«Det ble satt inn et sånn veiledningstiltak fra en privat konsulent. Vi fikk ikke være med i prosessen eller se eller godkjenne rapporten. Vi følte oss mistenkeliggjort i alle retninger. Redde, sinte og skuffa, og vi gikk inn i en forsvarsmodus» - «Lotte»

«Det var ikke noe oppmuntring eller positivitet. De sa at jeg var ung, og at dette vil bli krevende. Jeg følte de straffet meg fordi jeg ble mor. De hadde bestemt seg på forhånd, og jeg føler det ikke var noe samarbeid i det hele tatt» - «Anna»

Lotte og Anna forteller videre hvordan den vanskelige situasjonen de befinner seg i, forverres av kontakten med barnevernstjenesten. Mødrenes opplevelse sammenfaller med Seim og Slettebøs studie som beskriver at flere foreldre opplever barnevernet som et lukket system, og at de blir møtt med saksbehandlere som har en nedlatende holdning til dem (Seim S & Slettebø, 2007). På den andre siden skriver Hodne og Vika at mennesker som har opplevd mange vansker og ikke har hatt tilstrekkelig støtte rundt seg, kan lett bli vare for de negative sidene i samvær med andre. De kjenner seg støtt og krenket (Hodne & Vika, 2009). På bakgrunn av Hodne og Vikas teori, kan Lotte og Annas opplevelser på den ene siden forstås i sammenheng med konteksten de befinner seg i. På den andre siden kan en få en dypere forståelse av Lotte og Annas opplevelse i lys av Honneths teori om krenkelse.

Ellingsen og Skjefstad (2015) henviser til Honneths beskrivelser av krenkelse som en motsats til anerkjennelse. Honneth operer med tre former for krenkelse; kroppslig krenkelse som knytter seg til den private sfæren, i den rettslige sfæren der krenkelsen omhandler krenkelse om nektelse av rettigheter og i solidaritetssfæren er krenkelsen nedverdigelser. I en barnevernssak anses krenkelse i den rettslige sfæren og solidaritetssfæren som spesielt synlige. I den rettslige sfæren trekker Honneth frem at krenkelsen i denne formen kan relatere til sosialt arbeid i form av krenkelsen kan komme til uttrykk når lovverket tolkes strengere enn lovgiver har lagt opp til. Videre skriver han at konsekvensen kan altså være at brukeren

blir nektet en rettighet (Ellingsen & Skjefstad, 2015). Samtidig som belyst i kapitel 3.2, innebærer en omsorgsovertakelse et brudd på grunnsynet om at barn skal vokse opp hos sine foreldre, noe som kan overføres til at foreldrene kan føle på at de blir nektet denne rettigheten. Lotte og Annas opplevelser kan med andre ord forstås som en reaksjon på at deres rettighet står i fare for å bli brutt som en konsekvens av kontakten med barnevernstjenesten. Videre forteller Lotte at hun opplevde at hun ikke fikk være med å medvirke i prosessen når barnevernstjenesten skulle utarbeide en rapport om henne og hennes familie. Lottes reaksjoner kan forstås ved å se på Honneths beskrivelse av krenkelse som skjer i solidaritetssfæren. Honneth skriver at krenkelse i denne formen kan skje på ulike nivå, men at krenkelsen innebærer blant annet manglende anerkjennelse og det å behandle mennesker som ikke-eksisterende er en sterk form for krenkelse, og er uforenlig med solidaritet (Ellingsen & Skjefstad, 2015). Lottes sitat tyder på at hun hadde en forventning om å være med i prosessen, og konsekvensene av at hun ikke ble inkludert i prosessen kan ha resultert i at hun har i tråd med Honneths teori, følt at hun har blitt behandlet som ikke-eksisterende av barnevernstjenesten.

Videre skriver Honneth at krenkelsen gjør noe med oss, og spesielt hvis den foregår over tid og av personer det er viktig å bli anerkjent av (Ellingsen & Skjefstad, 2015). Viktigheten med å få anerkjennelse fra barnevernstjenesten for foreldre flest mener jeg må ses i lys av barnevernets mandat som belyst i kapitel 3. På bakgrunn av mandatet befinner barnevernstjenesten som sagt i et spenningsfelt mellom hjelp og kontroll. På den ene siden har barnevernstjenesten både ansvar for å tilby støtte og hjelp til foreldre slik at de makter sitt oppdragsansvar. På den andre siden har de en plikt til å gripe inn i familiers privatliv som styres av reguleringer der lover, regler og prosedyrer gir makt til barnevernstjenesten til å påtvinge foreldrene tiltak, eller i verste fall overta omsorgen hvis de vurderer at foreldrene ikke er godt nok egnet for å ha omsorgen for sine barn. Denne makten betegnes ofte som strukturell. På den ene siden har barnevernsarbeideren også individuell makt. Den individuelle makten knyttes til barnevernsarbeiderens ekspertkunnskap på ulike områder som samfunnsforhold, lovverk, kulturkompetanse osv. (Haugland, 2007). I boken «Makt til å krenke» skriver Haugland hvordan makt betyr evne eller kraft. Videre påpeker hun hvordan begrepet er normativt, men verdinøytralt i den forstand at makten kan brukes til både godt og vondt. Videre hevder hun hvordan all maktbruk kan føre til krenkelser (Haugland, 2007).

Oppsummert kan en på den ene siden forstå mødrenes krenkelse som en konsekvens av situasjonen de befinner seg. På den andre siden kan krenkelsen forstås som en reaksjon på den manglende anerkjennelsen de får fra barnevernstjenesten. Frykten og redselen som Lotte beskriver, kan ses i lys av barnevernstjenestens makt til å gripe inn i familien. Videre viser det seg at foreldrene anser anerkjennelse som viktig fra barnevernstjenesten, og når de opplever å ikke få denne, fører dette til krenkelsene.

5.1.2 Maktubalansen mellom barnevernstjenesten og foreldrene utfordrer samarbeidet

«Barnevernstjenesten påstår at jeg har alkoholproblemer selv om jeg har et yrke som er under et strengt kontrollregime som krever rene prøver. Jeg dokumenterer rene prøveresultat fra leger, og fastlegen min gjennom 10 år har aldri registrert dette som et problem eller i det hele tatt et tema. Jeg har tildelt dem den informasjonen, men de ser bort fra det. Det er en stor krenkelse». – «Lars».

Ut fra det Lars forteller tolkes det dithen at barnevernstjenesten og Lars ikke har en felles forståelse av problemet, noe som ifølge Studsrød og Mevik kan hemme samarbeidet (Studsrod & Mevik, 2019). I andre kontekster, som for eksempel i hverdagslivet, vil dette ofte ikke by på problemer, og man sier ofte at «man er enige om å være uenige» og partene blir som oftest ikke krenket, og uenighetene vil som regel ikke føre til konsekvenser. Denne uproblematiske interaksjonen kan forklares med at det som regel ikke eksisterer en stor maktforskjell mellom personer vi liker å omgås med i hverdagslivet. Barnevernstjenesten på sin side innehar makt på bakgrunn av at de har tilgang til kunnskap, ressurser, og har med loven i ryggen mulighet til å vurdere og regulere familier, inkludert myndighet til å anbefale tiltak som kan inkludere en omsorgsovertakelse (Heiman, 2022). Heiman definerer videre denne makten som suveren, og hevder videre at denne makten fører til en ekstrem maktubalanse mellom barnevernstjenesten og foreldrene. Videre skriver Wabeck at denne makten inkluderer definisjonsmakt som gjør at barnevernsarbeidere representerer majoritetens syns på barn og barneoppdragelser. Hun hevder videre at dette fører til at «noen meninger framtrer som selvfølgelige og naturlige, og får dermed definisjonsmakt over hvilke ytringer som enhver tid skal ha gyldighet- eller forrang som noe foretrukket». Barnevernsarbeideren har med andre ord makt til å definere hva som er normalt, altså hva som er rett og galt i henhold til majoritetens oppfatning (Wabeck, 2019). Videre kan det tolkes slik at krenkelsen

til Lars oppstår som en konsekvens av å føle på maktubalansen mellom han og barnevernstjenesten.

Makten barnevernstjenesten innehar, gir dem muligheter for å definere foreldrenes problem ut i fra deres egen forståelse av problemet, og Haugland poengterer hvordan dette kanskje er en av de viktige formene for makt barnevernsarbeideren har (Haugland, 2007).

Barnevernstjenestens definisjon av Lars situasjon, var en av faktorene som til slutt førte til en omsorgsovertakelse. På bakgrunnen av dette kan en forstå Haugland poengtering om at dette kanskje er den viktigste formen for makt barnevernsarbeideren har. Lars forteller videre at påstandene ble bygd på uttalelser fra hans daværende kone, og han følte at barnevernet motarbeidet han. Barnevernstjenesten makt kommer med andre ord også til uttrykk når de innhenter informasjon og bestemmer hva som skal vektlegges. Lars opplevelse sammenfaller med flere studier, som viser at flere fedre føler at de blir forskjellsbehandlet av barnevernet, som belyst i kapittel 3 (Slettebø, 2009b).

«De la frem en sånn oppkonstruert historikk at far er fraværende selv om han ringte hver dag selv om han var på jobb, og når han var hjemme hadde han jo fri døgnet rundt og fulgte opp ungene på aktiviteter osv. De beskrev meg som mor var på «blåbærtur» og at jeg ikke evnet å stå i dette alene» -Lotte

Barnevernstjenestens definisjonsmakt kommer også frem i Lottes fortelling, der far er beskrevet som fraværende og Lotte blir videre beskrevet som en mor som ikke evner å stå i situasjonen alene. Dette er også et funn som sammenfaller med Slettebøs teori om at barnevernets vurdering ofte fremstiller mor som utilstrekkelig og far som fraværende (Slettebø, 2009b). Samtidig skriver Studsrød og Mevik at når den barnevernsansatte forklarer manglende omsorgskompetanse med mangler ved foreldrene er sannsynligheten stor for at foreldrene vil motsette seg samarbeid. Videre skriver forfatterne at en ensidig forståelse av foreldrene som årsak til barnas problem kan bidra til en ekskludering av foreldrene i løsningen av problemet (Studsrdød & Mevik, 2019). På bakgrunnen av dette kan Lottes situasjon forstås som en konsekvens av at barnevernstjenesten anvender sin makt til å velge ut et fokusområde som resulterer i at Lotte og familien opplever å bli ekskludert, og dette fører igjen til det Lotte beskriver som et betent samarbeid.

5.1.3 Foreldrene opplever at deres reaksjoner blir definert som karaktertrekk av barnevernstjenesten

«Jeg ville selvfølgelig ikke erkjenne forholdet som barnevernstjenesten la frem, det var jo ikke sant. Jeg la frem flere motstridende bevis, men da påstod barnevernstjenesten at jeg var eksternaliserende og at mentaliseringsevnen er totalt fraværende». -Lars

I likhet med Lars er det flere av foreldrene i denne studien som kan fortelle om hvordan de har problemer med å forstå seg på, kjenne seg igjen i, eller erkjenne forhold som barnevernstjenesten presenterer for dem. Flere av foreldrene forteller om hvordan det oppstår et sjokk når påstandene blir lagt frem, og videre forteller de hvordan det de beskriver som «forsvarsmoduset» opptrer. Forsvarsmoduset opptrer hos foreldrene på forskjellige måter. I tillegg til sinne, frustrasjon, lammelse og følelsen av å ville gi opp, kan foreldrene fortelle om handlinger som tolkes som en form for motmakt. I et maktperspektiv, handler motmakt om innsats for å få til endringer når det gjelder undertrykkende faktorer både i mellommenneskelige relasjoner og i samspillet mellom personer og strukturer (Hansen & Solem, 2018). Motmakten viser seg i det Lars beskriver ovenfor; han velger å «kjempe imot» med å gjøre det han kan for å bevise at barnevernstjenestens påstander ikke stemmer. Lars kamp mot barnevernstjenesten kan forstås i sammenheng med Hansen og Solems poeng: det er ingen opplagt sak at folk gir fra seg makten frivillig, enten på grunn av redsel for å miste det man har, eller fordi man ikke vet hva man får isteden (Hansen & Solem, 2018). Barnevernstjenesten beskriver Lars som «mentaliserende» og «eksternaliserende», når han viser motstand, og det kan tenkes at barnevernstjenesten ikke har inkludert maktperspektivet i deres forståelse av Lars reaksjon. Mangelen på å inkludere dette perspektivet kan ses i sammenheng med at Hansen og Solem påstår at motkrefter i form av motstand er underkommunisert. (Hansen & Solem, 2018).

«Når jeg skulle levere barna fikk jeg beskjed om å ikke vise tårer.. skulle ikke vise noen følelser. Tårene kom i bilen etterpå for å si det sånn. Også i ettertid får jeg den at jeg ikke eier empati» -Anna

Annas opplevelser sammenfaller med den svenske studien av Höjer som fremhever at barnevernstjenesten ikke erkjenner foreldrenes følelser, og de iblant heller ikke tillates, noe som også Anna opplevde. Anna får i tillegg vite i etterkant at barnevernstjenesten har beskrevet henne som en som ikke eier empati, noe som er en faktor Höjer også påpeker i

rapporten: reaksjoner av fortvilelser blir en del av utredningen til barnevernstjenesten (Höjer, 2007). Ved å se på Lars og Annas fortellinger i lys av forskningen som eksisterer på dette området, ser en at barnevernstjenesten i noen situasjoner definerer foreldrenes reaksjoner som karaktertrekk. Konsekvensen av dette kan være den opplevelsene foreldrene sitter med, å ikke forstå seg på, kjenne seg igjen i, eller erkjenne påstandene barnevernstjenesten kommer med. Dette er en faktor som tolkes å virke svekkende for tilliten til barnevernstjenesten og bidrar til et dårlig samarbeid.

5.1.4 Kommunikasjon som hemmer og fremmer samarbeid

Selve begrepet kommunikasjon stammer fra det latinske ordet «communicare» som betyr å «gjøre felles». Med andre ord kan vi si at kommunikasjon er det som gjør det mulig for oss å dele tanker, følelser og meninger med hverandre og binder oss sammen. Når dette gjøres i fellesskap, blir det tilgjengelig for alle som er involvert i situasjonen (Paulsen & Hårberg, 2020). Som belyst er barneverntjenestens plikt til å samarbeide med foreldre innarbeidet i barnevernsloven. I forarbeidende til loven fremheves det at «*god kommunikasjon og dialog er avgjørende for å få til et godt samarbeid*». Samtidig viser forskning videre at barnevernsarbeidere lytter i for liten grad til foreldre, og de er for lite i dialog med foreldrene, men det resultat at «foreldre blir informanter, ikke samarbeidspartnere eller dialogpartnere (Studsrød et al., 2019).

«Jeg visste så lite av hva de (barnevernstjenesten) drev med, så jeg trodde jeg bare kunne slutte å ruse meg, også kunne jeg hente barna mine igjen. Når jeg forstod at dette ikke var tilfellet raste alt sammen». –«Trine»

«Det har vært interessant for meg å vite hvorfor jeg ikke kan ha omsorgen. Men jeg har på en måte aldri fått et godt svar på hvorfor så...» -Anna

Trines opplevelse styrker Studsrød og Meviks påstand om at folk flest har manglende kunnskap om barnevernstjenestens mandat og arbeidsmetodikk (Studsrød & Mevik, 2019). Videre sammenfaller Trines opplevelse tilsynelatende med undersøkelsen fra USA der

foreldre kritiserte fagfolkene for mangel på gjensvar og mangelfull kommunikasjon (Kapp & Propp, 2022). Forskningen utbroderer ikke i særlig grad hva som kan være årsaken til dette, men det kan tenkes at det har en sammenheng med en annen forskning som viser at barnevernstjenesten har et stort forbedringspotensial hva det gjelder å gi foreldrene informasjon. Forskningen sammenfaller også med Annas opplevelse av å ikke få informasjon om hvorfor hun ikke kan ha omsorgen (Studsrød & Mevik, 2019).

«Sakkyndig skrev at det var på grunn av overvekt. Fordi jeg har dysleksi og at jeg er overvektig og at jeg hadde bodd på institusjon selv» -«Silje»

En omsorgsovertakelse basert på overvekt, dysleksi og at Silje selv har bodd på institusjon anses som underlig. Imidlertid er det denne forståelsen Silje sitter igjen med. Mødrenes opplevelser kan sammen tolkes som en konsekvens av dårlig kommunikasjon fra barnevernstjenesten side, og for å få en dypere forståelse vil opplevelsene videre bli sett i lys av en kommunikasjonsmodell presentert av Paulsen og Hårberg. Ved å se kommunikasjonen i lys av modellen er hensikten å kunne se aspekter ved kommunikasjonssituasjonen som har ført til opplevelsene foreldrene kan fortelle om.

Paulsen og Hårbergs presentasjon av kommunikasjonsmodellen består av en sender, et budskap, og en mottaker (Paulsen & Hårberg, 2020). Forfatterne skriver videre for at kommunikasjonen skal være god, må senderen være bevisst på hvordan en best mulig kan få frem budskapet. På bakgrunn av barnevernstjenesten makt oppleves det ofte at barnevernstjenesten er senderen med budskapet, og foreldrene er mottakeren, altså det som i kommunikasjonsmodellen blir enveiskommunikasjon. I tråd med Hodne og Vikas teori, kan en forstå denne opplevelsen ved at det ofte er en allmenn oppfatning at barnevernstjenesten besitter verdifull og nødvendig kompetanse på bakgrunn av makten de innehar. Konsekvensen av dette kan forstås å være at barnevernstjenestens rolle i en kommunikasjonsmodell ofte blir tatt for gitt å være senderen (Hodne & Vika, 2009). Dette kan også være en mulig hypotese for å forstå at foreldrene først og fremst opplever at de fungerer som informanter fremfor samarbeidspartnere for barnevernstjenesten (Studsrød et al., 2019). Enveiskommunikasjon på sin side, åpner ikke muligheten for at for eksempel foreldre skal kunne stille spørsmål ved det som blir sagt, noe som kan hindre samarbeidet. Foreldrenes opplevelse av å ikke få tilstrekkelig eller nok informasjon kan tenkes å skyldes at kommunikasjonssituasjonen har vært preget av enveiskommunikasjon. Det tolkes imidlertid som at ansvaret for hvordan

kommunikasjonen skal foregå, tilhører alle som inngår i kommunikasjonssituasjonen hvis forholdene tilrettelegger for det. Samtidig kan dette anses som vanskelig når barnevernstjenestens rolle i situasjonen tas for gitt.

Det anses som fordelaktig at alle partene som inngår i kommunikasjonssituasjonen etterstreber en såkalt toveiskommunikasjon. Den består av en sender, budskap og mottaker. Men på den andre siden innebærer at begge partene er aktive og at deltakerne veksler på rollene som sender og mottaker (Paulsen & Hårberg, 2020). På denne måten er det mulig å oppklare misforståelser og komme frem til en felles forståelse. Denne felles forståelsen viser seg også som en faktor som fremmer samarbeidet mellom barnevernstjenesten og foreldrene (Studsrød et al., 2019). Videre skriver Paulsen og Hårberg at senderen er den som formidler budskapet og den gode kommunikasjonen fremmes dersom senderen er bevisst på hvordan en på best mulig kan få frem budskapet (Paulsen & Hårberg, 2020). Ved å overføre dette til en barnevernkontekst stilles det spørsmål ved om det er å forvente at foreldrene skal inneha kunnskapen som omhandler bevisstheten av å være en god sender. Videre anses kompetanse om kommunikasjonssituasjonen som vært viktig for en barnevernsarbeider, og det tolkes videre at det hviler en naturlig forventning om at barnevernstjenesten skal ta ansvar for å tilrettelegge for en god toveiskommunikasjon.

Videre presenterer Paulsen og Hårberg budskapet som en del av kommunikasjonsmodellen, og forklarer hvordan budskapet er det som vi ønsker å formidle, og forfatterne poengterer hvordan det kan være krevende å kommunisere slik at budskapet blir oppfattet riktig (Paulsen & Hårberg, 2020). I en barnevernssak er det ofte viktige budskap som formidles, og på bakgrunnen av dette anses det som viktig at barnevernsarbeideren tar seg tid til å kontrollere at budskapet er oppfattet på riktig måte. Bunkholdt og Kvaran fremhever viktigheten ved at barnevernsarbeideren opptre tydelige på barnevernets arbeidsmetoder, gjennomgang av bekymringsmeldingen, frister og gjennomføring av undersøkelsen. Videre hevder forfatterne at dette fokuset bidrar til at dette skaper et grunnlag for et godt samarbeid videre i prosessen (Bunkholdt & Kvaran, 2019). Konsekvensene av at barnevernsarbeideren bruker for lite tid og ikke forsikrer seg om at budskapet blir oppfattet riktig av mottakeren kan tenkes å vise seg i at foreldre som Anna og Silje ikke forstår grunnlaget for omsorgsovertakelsen.

5.1.4.1 Fokus på foreldrenes friskhetsfaktorer i kommunikasjonssituasjonen fremmer samarbeidet

«hun var en fantastisk kontaktperson som bare tålte hele meg. Hun ønsket ikke å lage feller, eller skjule ting. Hun var tydelig på hva hun forventet av meg. Hun sa liksom «dette kan du, og dette er du ikke så flink på» (..). Hun var tydelig og adresserte utfordringen gjennom hele prosessen». -Trine

Forventingene som er kommunisert til Trine tolkes som budskapet i tråd med kommunikasjonsmodellen. For Trine var budskapet klart og tydelig, og Trine forteller videre om hvordan hun klarte å «rydde opp i kaoset» og ta tak i ting som kontaktpersonen hadde påpekt. Kontaktpersonens måte å kommunisere på kan ses i lys av den *salutogene* modell. *Salutogenese* er først og fremst et medisinsk begrep som betyr «det som skaper sunnhet». Opphavsmannen til modellen er Aaron Antonvsky, som mente at man i psykologi og medisin var for opptatt av det som skaper sykdom (patogenese) (Bunkholdt & Kvaran, 2019). Samtidig peker Slettebø på forskning som viser at foreldre opplever at saksbehandlerne mangler tro på hva foreldrene kan bidra med, og barnevernstjenesten fokus på det negative i familiesituasjonen skygger for ressursene (Slettebø, 2009b). På bakgrunn av dette kan det tenkes at Antonvskys syn på psykologien og medisinen kan overføres til barnevernets praksis. Salutogenesen fremtrer i kommunikasjonssituasjonen ved at kontaktpersonen til Trine adresserer hva hun kan, og hva hun kan bli flinkere til. I følge Antonvskys modell bidrar denne kommunikasjonsmetoden til at Silje forstår hva utfordringer består av. Dette gir Silje troen på at det finnes muligheter for å løse problemet, og troen på at hun selv kan bidra til løsningen. Utfra Siljes opplevelse kan det tolkes dit hen at hun oppnår i det som i modellen kalles en «opplevelse av sammenheng» (OAS). Gjentatte gode erfaringer gir det som Antonvsky kaller for «generelle motstandsressurser. I dagliglivet betyr det en visshet om eller tro på egne krefter og muligheter til å klare forskjellige utfordringer.

Trine forteller videre hvordan hun under hele prosessen hadde oversikt over utfordringene og hvordan disse kunne løses. Gjennom det Trine beskriver som et godt samarbeid med barnevernstjenesten ble hun gjenforent med sine barn og hun sier selv at hun gir all honnør til sin kontaktperson som gjorde dette mulig for henne. Det kan tenkes at kontaktpersonens måte å kommunisere på, var en av faktorene som bidro til at Trine opplevde det gode samarbeidet og til slutt ble gjenforent med barna sine.

5.1.4.2 «Jeg er jo selvstendig!»

Paulsen og Hårberg presenterer mottakeren som en del av kommunikasjonsmodellen. Videre skriver forfatterne at mottakeren har en viss innflytelse på hvilke budskap vi tar inn, og hva vi ikke lar oss påvirke av. De beskriver videre forhold som ser ut til å ha betydning for hva vi lar oss påvirke av. Det første er evnen til å tenke positivt om senderen av budskapet (Paulsen & Hårberg, 2020). På spørsmål om hvordan foreldrene opplevde den første kontakten med barnevernstjenesten forteller blant annet Lotte at kontakten oppleves som krevende og skremmende. En annen mor forteller følgende:

«Jeg møtte faktisk selv opp på barnevernskontoret for å snakke med lederen om at jeg ikke var fornøyd med saksbehandleren. Måten hun .... Hun er rett og slett jævlig stygg» -Anna

På bakgrunn av mødrenes fortellinger forstås det slik de har vanskeligheter med å tenke positivt om barnevernstjenesten. Denne opplevelsen kan videre forstås i lys av barnevernstjenestens makt, og foreldrenes forståelse av at barnevernstjenesten har makt til å ta beslutninger som har en enorm innflytelse på deres liv. I lys av Annas sitat kan det se ut til at foreldrene har vanskeligheter med å snu dette negative synet om barnevernstjenesten, trolig på bakgrunn av at barnevernstjenestens handlinger har bidratt til hva foreldrene tenker om dem.

*«Det var ikke noe undersøkelsessak. De mente jeg ikke var veiledningsbar. Jeg er jo selvstendig og klarer å ta vare på min demente pappa! Jeg skjønnte ingenting av det»
-Silje*

Barnevernstjenesten syn på foreldrene er ikke undersøkt i denne studien. Samtidig sammenfaller Siljes opplevelse med forskning som viser at foreldre i kontakt med barnevernet føler seg stigmatiserte. Jo mer alvorlig foreldre bryter med fastlagte normer, desto større blir sanksjonene (Slettebø, 2009b) Videre viser Slettebø til forskning som viser at foreldrene som er fratatt omsorgen for barna sine blir betegnet med nedlatende karakteristikk som

behandlingsudyktige, multiproblemfamilier, utilgjengelige og dysfunksjonelle (Kapp & Vela, 2004).

Det negative synet foreldrene opplever at barnevernstjenesten har om dem kan tenkes å få konsekvenser i form av at barnevernstjenesten ikke «påvirkes» av foreldrenes forklaringer. Eksempelvis kan en se dette i lys av Lars situasjon som beskrevet ovenfor. Lars prøvde å motbevise barnevernstjenestens påstander uten at dette fungerte. Konsekvensene i form av omsorgsovertakelse ble til realitet for Lars. Dette viser hvordan synet på hverandre i påvirkes av hverandre i kommunikasjonsmodellen, og hvordan synet på hverandre kan føre til negative konsekvenser som fordrer samarbeidet.

5.1.4.3 Felles forståelse av situasjonen har betydning for kommunikasjonen

«Jeg forstod det ikke helt med en gang, men etterhvert så forstod jeg at dette er meg og ingen andre..» Trine

«Jeg så på meg selv som en ressurssterk dame. Men det syntes ikke barnevernet. De så ikke hvem jeg var. I deres verden var jeg fortsatt den lille 8 år gamle jenta som ble mobbet på skolen og de mente at jeg ikke hadde utviklet meg. De konstruerer rapporter og motarbeider meg». -Silje

Selvoppfatning er et forhold som har betydning for hvordan vi lar oss påvirke av budskapet (Paulsen & Hårberg, 2020). Trines sitat viser at hun etter hvert utvikler en selvoppfatning som stemmer i overens med barnevernstjenesten syn på henne. Med andre ord kan en tolke det slik at Trine og barnevernstjenesten sitter med en felles forståelse av situasjonen. Trine kan videre fortelle om hvordan hun opplevde kommunikasjonen som god, noe som er belyst i kapittel 5.1.4.2. På bakgrunn av dette kan en se at en felles forståelse av situasjonen har en sammenheng med god kommunikasjon. Siljes sitat viser på sin side at hennes selvoppfatning strider med barnevernstjenesten syn på henne. Dette synet ser ut til å påvirke Silje i form av at hun føler at barnevernstjenesten motarbeider henne. Denne uenigheten har videre skapt det Silje forteller som et utfordrende samarbeid og det kan videre tolkes som om dette har skapt dårlig kommunikasjon mellom Silje og barnevernstjenesten.

5.1.4.4 Variasjonen av barnevernsansattes persepsjon fører til en opplevelse av tilfeldig praksis

Hårberg og Paulsen skriver at det siste forholdet som vi lar oss påvirke av er persepsjon (Paulsen & Hårberg, 2020). For å forstå dette kan en se det i lys av persepsjonspsykologi der utgangspunktet er at vi ikke har noen direkte kanal til verden omkring oss, men at vi observerer via et sanseapparat som preger hva vi erfarer (Tøssebro & Berg, 2019). Tøssebro og Berg viser til et eksempel der de skriver at mennesker som vokser opp i et samfunn som bare har ord for fire farger, *ser* også færre farger enn mennesker som vokser opp andre steder. Med andre ord, *vi preger hva vi ser*. Innen sosial konstruksjonisme anser en imidlertid ikke «pregningen» som noe som skjer isolert i den enkeltes bevissthet, men i fellesskap og innenfor et sosialt miljø. Sosial konstruksjonisme er en generell tankemåte som har en liten tro på objektive sannheter. En hevder snarere at perspektivet preger hva en ser, og at mennesker er aktive deltakere i konstruksjonen av hva som til enhver til går for å være kunnskap (Tøssebro & Berg, 2019). På bakgrunn av dette kan en forstå det slik at persepsjonen spiller en viktig rolle i hvordan vi tolker både verbale- og ikke verbale budskap. Hver person, både foreldre og barnevernsarbeidere har sin unike persepsjon og forståelsesramme som er formet av individuelle opplevelser, kulturer og bakgrunner. Konsekvensen av dette anses å være at vi forstår budskap på forskjellige måter, og det kan derfor hevdes at persepsjon kan være en grobunn for misforståelser hvis senderen og mottakeren har forskjellig persepsjon og tolkning av budskapet.

«Jeg fikk det veldig klart for meg at det er helt tilfeldig hvem du møter i tjenesten og det er ingenting som har med saken å gjøre så lenge du møter feil person». -Trine

Trine opplever at beslutningene fra barnevernstjenestene er tilfeldige med bakgrunn på hvem man som forelder møter. Videre viser Studsrød og Mevik til forskning som forteller at barnevernstjenestens praksis er ulik, på tross av at de arbeider innenfor den samme lovgivning og de forskrifter som følger av den (Studsrød & Mevik, 2019). På den ene siden kan dette ses på som en konsekvens av det store handlingsrommet barnevernstjenesten har. På den andre siden kan en forklaring være at forskjellene hos barnevernsarbeiderne som Trine forteller hun

opplever, også kan skyldes forskjellighetene i arbeiderenes persepsjon som kommer til uttrykk når de skal vurdere budskapet foreldrene kommuniserer.

«Mannen min kunne reise seg fra sofaen og rope litt innimellom. Barnevernstjenestens beskrivelser av han sjokkerte oss, de skrev blant annet at han var en sint mann»-Lotte

Eksempelvis kan roping forstås som en form for en reaksjon når man er frustrert, fremfor et personlighetstrekk personen har. Ifølge persepsjonpsykologien kan denne forståelsen utvikles av egne erfaringer i både privatlivet og på arbeidsplassen. Videre kan det tenkes at barnevernsarbeideren som beskrev mannen til Lotte som en sint mann, har erfaringer som har preget hennes forståelse av reaksjonen og beskriver han deretter. Dette belyser hvordan persepsjonen har påvirkning på hvordan vi forstår og vurderer et budskap. Videre viser det hvordan dette forholdet også kan være en mulig årsak til hvorfor foreldre i kontakt med barnevernstjenesten opplever at beslutningene er tilfeldige ut ifra hvem man møter i tjenesten.

5.1.5 Tilliten svekkes gjennom samarbeidet

Tillit er først og fremst en positiv forventning om at andre vil innfri det som er avtalt. Holtan hevder at tillit bygges opp gjennom gjentatt kontakt og gjennom erfaringer som oppleves som gode av begge parter. Gjennom en god tone, levering etter avtale og fruktbare møter bygges det nærmest av seg selv en usynlig kontrakt mellom partene (Holtan, 2020). Den siste statistikken fra 2019 viser at et flertall av den norske befolkningen har tillit til barnevernet, og om lag halvparten har et godt inntrykk (Bufdir, 2020). Denne tilliten hevder Grimen har en forbindelse til makten ved at den hjelpesøkende, det han kaller tillitsgiveren, stoler på at den profesjonelle ikke misbruker sin makt (I. Ellingsen et al., 2015). Foreldrene i denne studien forteller imidlertid om opplevelser som viser at tilliten de utgangspunktet hadde til systemet, tilsynelatende svekkes eller blir ødelagt kontinuerlig gjennom samarbeidet med barnevernstjenesten. Videre vil kapitlet presentere delkapitler som inneholder faktorer som viser seg å være bidragsyttere til hvorfor foreldrene opplever mistillit til barnevernstjenesten.

5.1.5.1 «De kunne ta barnet mitt hvis de ville, så jeg måtte jo snakke med dem»

«Jeg ville ikke snakke med dem.. Jeg følte meg jo dårlig hver gang jeg hadde hatt et møte med dem.. Men de kunne jo ta barnet mitt hvis de ville, og da måtte jeg jo snakke med dem»- Silje

Gjensidig nytteverdi er en av faktorene som skal til for å bygge tillit. Begge parter må oppleve at relasjonen er verdt å investere i, og vi må få noe ut av relasjonen selv. Den må altså ha en verdi for oss (Holtan, 2020). Siljes sitat forteller at selv om hun på sin side ikke ville snakke med barnevernstjenesten, følte hun at hun måtte gjøre dette i frykt for hva barnevernstjenesten kunne gjøre med barnet hennes. Siljes sitat viser hvordan det barnevernsfaglige arbeidet utøves makt uten at dette er like synlig. Catherine og Westby skriver hvordan denne typen usynlig makt oppstår og utøves gjennom språk, og i sosiale relasjoner, og den henter sin legitimitet i strukturer og systemer knyttet til det barnevernsfaglige feltet (Catherine & Westby, 2019).

Videre presenterer forfatterne hvordan relasjonell og strukturell makt som er nyttige perspektiver i diskusjonen om skjult maktbruk. Forfatterne setter den skjulte makten i sammenheng med barnevernsinstitusjoner, men det anses å ha en overføringsverdi i situasjoner som Silje beskriver ovenfor (Catherine & Westby, 2019). Det relasjonelle perspektivet på makt tar utgangspunkt i Max Webers formulering av maktbegrepet fra 1922: *«ved makt vil vi her allment forstå ett eller flere menneskers sjanse til å sette igjennom sin egen vilje i det sosiale samkvem, og det selv om andre deltakere i det kollektive liv skulle gjøre motstand»*. Formuleringen kan forstås i sammenheng med Siljes situasjon ved at barnevernsarbeideren klarer å sette igjennom sin egen vilje i form av å bestemme at Silje må ha kontakt med dem. Det strukturelle perspektivet på makt handler om hvordan makt utspiller seg gjennom samfunns- og kunnskapsstrukturer. Catherine og Wesby knytter videre dette opp med Michel Foucaults strukturelle maktforståelse der språkmakt og ideologier knytter sammen med kunnskap som fremtrer som «diskurser». Innenfor barnevernsfeltet vil derfor utviklingspsykologi, risikovurdering og idealet om den gode omsorgssituasjonen bidra til det som Foucault kaller diskurser (Catherine & Westby, 2019). Det anses at Barnevernsarbeideren med sin bakgrunn, sitter på en klart mer kunnskap om dette, og ifølge Webers definisjon vil «sjansen» til å sette sin egen vilje igjennom å bli betydelig mye større for dem sett opp mot foreldrenes sjanse.

På bakgrunn av dette kan en si at relasjonen mellom foreldrene og barnevernstjenesten på mange måter er «tvungen». En kan tenke at Siljes investering i relasjonen er bygd på en slags frykt for hva konsekvensene kan bli hvis hun velger bort kontakten. Barnevernstjenesten på sin side er styrt av et lovverk som tilsier at de *må investere* i relasjonen, og ikke kan velge bort kontakten. Oppsummert kan det se ut til at tilliten til barnevernstjenesten blir svekket på bakgrunn av at den gjensidige nytteverdien bygger på et slags falskt grunnlag som en konsekvens av barnevernstjenestens makt og foreldrenes frykt for denne.

5.1.5.2 Avklarte og uavklarte forventninger til foreldrene

Forventninger er en annen faktor som er med på å bygge tillit. Vi må vite hva som forventes, hva som skal gjøres og ikke minst hva som skjer dersom noe ikke går som det skal (Holtan, 2020). Bunkholdt og Kvaran påpeker hvordan vi i barnevernsarbeid ofte kan møte foreldre som har mange nederlagserfaringer bak seg, og videre hevder dem at det er grunn til å tro at disse foreldrene har hatt få mestringserfaringer. Nye situasjoner og prøvelser fortøner seg ofte som uoverkommelige og utløser mindre konstruktiv aktivitet og mer forsvar for ikke å oppleve håpløsheten for sterkt (Bunkholdt & Kvaran, 2019). For at foreldre i barnevernet skal klare å snu mestringserfaringen til noe positivt, anses derfor forventninger å ha en sterk tilknytning til salutgenese, som belyst i 5.1.4.2. Med andre ord kan en si at hvis barnevernstjenesten er tydelige på hva som utfordringen er og hva som forventes av foreldrene, kan dette tenkes å føre til at foreldrene har noe konkret å jobbe med og opplever en sammenheng som styrker mestringsfølelsen.

«Min datter hadde enorme reaksjoner etter samvær. Saksbehandleren min sa at jeg kunne bestemme mellom å øke samværene for å se om det gjorde datteren min bedre. Konsekvensen var at hvis reaksjonene forble det samme, ville barnevernet gå for å halvere samværene. Da skjønnte jeg risikoen og hva det innebar. Men jeg hadde tro på min egen teori, så jeg ba dem å kjøre på å øke. Det viste deg at det var dette hun trengte. Barnevernstjenesten valgte å tro på meg og de gjorde alt riktig».

Jeg tolker det slik at Silje opplever en sammenheng som gir mening for henne som et resultat av at kontaktpersonen har presentert konteksten og forventningen av situasjonen. I tråd med Antonvskys teori, presenterer saksbehandleren informasjonen, alternativene og konsekvensene som følger med i konteksten. Basert på det Antonvsky kaller begripelighet, klarer Silje ved hjelp av egne ressurser å avgjøre hva hun selv mener er til det beste for sitt barn i denne situasjonen. Meningsfullheten som skal til for at vi opplever sammenhengen, fremstår i Siljes situasjon som en komponent som kommer naturlig når saksbehandleren presenterer konteksten slik at for Silje oppleves som en situasjon som for henne er håndterbar. Forventningene skaper med andre ord en opplevelse av sammenheng hos Silje, og videre ser dette ut til å styrke tilliten Silje har til barnevernstjenesten.

5.1.5.3 Sammenhengen mellom barnevernsarbeideren kompetanse og foreldrenes tillit

Kompetanse er en faktor Holtan mener mange overser, men poengterer at dersom man helt eller delvis mangler kompetansen, er profesjonell tillit vanskelig å oppnå (Holtan, 2020). Kleppe hevder at selv om kompetansebegrepet er mye brukt, er det vanskelig å definere. Blant synonymmer for kompetanse finner vi skikkethet og berettigelse. Med andre ord kan vi si at det å ha kompetanse gjør oss skikket til å ta ansvar innenfor et gitt fagområde. Kleppe skriver videre at hvis vi møter noen vi oppfatter som dyktige i jobben sin, vil vi kanskje kalle dem for kompetente (I. Ellingsen et al., 2015)

«Hun hadde den tryggheten og den tyngden som skulle til.. Det var ikke sånn at hver gang jeg lurte på noe så måtte hun tilbake til lederen sin og drøfte. Vi kunne ta det litt sånn på stående fot». -Silje

Det ser ut til at saksbehandlerens kompetanse gir henne mulighet til å ta ting på stående fot, noe som igjen ser ut til å virke positivt på Silje, og øker tilliten. På den andre siden skriver Kleppe at vi på motsatt side vil oppfatte de som ikke er i stand til å løse oppgaver vi hadde forventet at de kunne som udugelige:

«Barnevernstjenesten gjorde ikke undersøkelsene som skulle vært gjort for å klarlegge fakta. De tok ikke mine opplysninger og bekymringsmelding på alvor, og feilaktig påstår at jeg kun er opptatt av å sverte mor»-Lars

Kojan et al. Beskriver hvordan barnevernstjenesten beslutningsprosess starter formelt når en melding registreres. Ved hjelp av de juridiske rammene og bestemmelsene må barnevernstjenesten bestemme om meldingen skal følges opp med en undersøkelse (Kojan et al., 2016). En undersøkelse skal gjennomføres når det er en «rimelig grunn som foreligger», og det kan se ut til at barneverntjenesten har vurdert Lars påstander som uten rimelig grunn. Dette gjør at Lars ikke føler at han blir tatt på alvor, noe som sammenfaller med Slettebøs forskning som forteller at fedre kan føle seg mistenkeliggjort og motarbeidet av barnevernet. Videre viser Slettebøs studie at fedrene sa at de hadde vært utsatt for en forskjellsbehandling av barnevernet (Slettebø, 2008). Lars forteller videre hvordan hans forhold til barnevernstjenesten er fullstendig ødelagt og at han ikke lenger stoler på offentlige personer, noe som tyder på at Lars tillit er tydelig svekket. Videre hevder Slettebø at barnevernet trenger å utvikle en familiefortsåelse som tar utgangspunkt i at begge foreldrene er viktige for barnet, og at begge foreldrene har et felles ansvar selv om de ikke lever som en kjernefamilie. Slettebøs påstand støttes av den svenske studien som tidligere er belyst, der Petersson fant at vurderinger av omsorgssvikt som regel utgår fra et bilde av kjernefamilie der far arbeider og mor tar seg av hjem og barn. (Petersson, 2016).

Storhaug og Kvaran påpeker hvordan det i bare de siste ti årene har skjedd store endringer i familiemønstrene, og i dag finnes et mangfold av familietyper (Storhaug & Kvaran, 2019). Utfra Lars opplevelser som støttes av forskningen på dette område, kan det midlertid tyde på barnevernet ikke «henger med» i denne utviklingen, og at det videre trengs en kompetanseheving på dette området. På den andre siden viser det seg at dette er et «erkjent problem» da en ny bestemmelse i den nye barnevernsloven i §9-4 forteller at *«barnevernstjenesten skal vurdere om noen i barnets familie eller nære nettverk kan velges som fosterhjem» (Barnevernloven, 2021b) .*

*«I første runde i fylkesnemda ble barnevernstjenestens arbeid underkjent. Det vil si at den var ikke forsvarlig opplyst fordi barnevernet hadde jo ikke hatt en eneste samtale med barnas pappa før de gikk for en omsorgsovertakelse. Så det ble to runder i fylkesnemda da barnevernstjenesten gjorde feil første gangen. Det gjør meg så sint»
-Lotte*

Prinsippet om at alle som berøres av en sak skal kunne gjøre rede for sine synspunkter kommer fra en delberativ teori som forteller at normative spørsmål må vurderes gjennom en

rasjonell diskurs der alle berørte parter får delta (Bunkholdt & Kvaran, 2019). Lottes sitat tyder på at dette prinsippet ble brutt, og at dette endte med to runder i fylkesnemda. Videre kan en stille spørsmålstegn om prinsippet ble brutt på bakgrunn av manglende kompetanse om hvordan en skal anvende lovverket, eller om bruddet skyldes mangel på tid, noe som har vist seg å være en mangelvare barnevernsarbeidere opplever at de har. Hypotesen underbygges blant annet av et intervju med Kjell Arne Lie som er rådgiver i fagforbundet. Han hevder at avvik skyldes mangel på tid og mangel på kompetanse. Med andre ord kan bruddet også skyldes en kombinasjon av mangel på tid og kompetanse. Intervjuet er i utgangspunktet et svar til rapporten «bekymring i skuffen» fra 2017 av statens helsetilsyn. Rapporten forteller blant annet at: *«rapportene fra tilsynet viser stor grad av svikt på området. Barnevernstjenestene oppfylte ikke lovens krav til hvordan meldingene skal tas imot og vurderes. Meldinger som fylkesmennene vurderte at åpenbart skulle vært undersøkt var henlagt»*(Helsetilsynet, 2017). Rapporten anses likevel å kunne være nyttig å overføre til andre situasjoner for å forstå hvordan mangel på kunnskap om lovverket og tid kan få konsekvenser for hvordan foreldres saker utarter seg. På bakgrunn av Lars og Lottes fortellinger ser det også ut til at opplevelsen av manglende kunnskap hos barnevernsarbeideren svekker tilliten foreldrene har til dem.

5.1.5.4 Opplevelsen av mangelen på sjenerøsitet og nysgjerrighet i barnevernet svekker tilliten

Studsrød og Mevik trekker frem to verdier de mener sjelden holdes frem i samarbeid mellom foreldrene og barnevernstjenesten. Disse er sjenerøsitet og nysgjerrighet (Studsrød & Mevik, 2019). Verdiene anses å være interessante å undersøke da foreldrenes fortellinger kan tyde på at de opplever en mangel på disse verdiene i møte med barnevernstjenesten:

«Oppsummert hadde barnevernstjenesten i om lag 1 måned mistenkt at «her kan det være mer vold en mor foreller om nå» uten at det ble innhentet opplysninger eller satt i gang tiltak, kartlagt plasseringsalternativ eller avverget potensiell vold i en mnd. Plutselig går de rett til akuttvedtak etter at jeg reiste til utlandet i forbindelse med jobb»-Lars

Sjenerøsitet kan forstås som å være raus, romslig og godhjertet. Forskning viser at dette er en egenskap som fremmer godt samarbeid. På den andre siden kan den motsatte holdningen

oppfattes som manglende åpenhet og ærlighet (Studsrød & Mevik, 2019). Studsrød og Mevik hevder videre at denne motsatte holdningen kan vise seg i at man er tydelig tilknapet og er sparsom med å gi til kjenne hva en tenker. Lars forteller videre om sjokket som oppstår når akuttvedtaket blir et faktum, og at han videre har en mistanke om at barnevernstjenesten ville vente til han var ute av landet. Holdningene til barnevernstjenesten setter Lars i det han betegner som en krisesituasjon. Lars kan videre fortelle om hvordan han har blitt arbeidsufør som en konsekvens av barnevernstjenestens handlinger, og det tolkes dit hen at den manglende sjenerøsitet hos barnevernstjenesten har medført at tilliten fra Lars til tjenesten fremstår som fullstendig ødelagt.

Nysgjerrighet på sin side er synonym med å vise interesse for den andre. Et ønske om å forstå, å finne ut av og stimulere til felles undring for å oppdage nye muligheter. Studsrød og Mevik hevder videre at uten denne verdien blir det vanskeligere å finne ut av fastlåste eller ikke funksjonelle samspillmønstre (Studsrød & Mevik, 2019).

«Barnevernstjenesten sa at de følte at det var uavklart om jeg hadde et godt nok samspill med jenta mi.. Til mitt forvarsvar var jeg dårlig de tre første månedene etter jeg fikk hun. Fødselen var dramatisk og jeg mistet mye blod. Jeg kunne ikke bære henne for jeg kunne lett besvime (..). Men de sa at jeg måtte forstå at jeg var ikke den eneste som hadde født her i verden (...) Når de kom på hjemmebesøk og de så hvor dårlig jeg var fikk de plutselig en annen tone. Da var det ikke noe mer negativitet eller noen verdens ting»- Anna

Anna kan videre fortelle om hvordan hun syntes kontakten med barnevernstjenesten var utfordrende da hun opplevde de som noe hun beskriver som «fastlåse» og at de stort sett hadde fokus på de negative tingene. Anna kan fortelle hvordan hun stadig følte at hun måtte passe på som en «hauk», noe som tolkes videre som et tegn på at Anna opplever at hun har lite tillit til barnevernstjenesten.

5.2 Tema 2: Foreldrenes opplevelse av oppfølgingen fra barnevernstjenesten

Studsrød og Mevik skriver at oppfølging av foreldre etter et vedtak om å overta omsorgen for et barn har av flere grunner vært et forsømt område i barnevernet. Årsaken hevdes å være at mange barnevernsarbeidere opplever generelt et stort arbeidspress med omfattende krav til rapportering, liten tid og knappe ressurser til å håndtere komplekse utfordringer og til å være tilstrekkelige til stede for barn, foreldre og fosterforeldre. Studsrød og Mevik poengterer viktigheten ved at barnevernstjenesten tar kontakt med foreldrene selv om foreldrene er sinte, fortvilte, redde eller i sorg. Om nødvendig må dette gjøres flere ganger for å spørre hva de har behov for (Studsrød & Mevik, 2019). Det er flere grunner til å fremme god og virksom oppfølging av foreldrene etter en omsorgsovertakelse. Den første og mest åpenbare grunnen handler om tilbakeføringsperspektivet. Separasjonen ved omsorgsovertakelse er midlertidig, og to forhold må bli prioritert. For det første handler det om at kontakten og samværet mellom barn og foreldre må være til barnets beste og støttes slik at den blir god og byggende for det båndet og relasjonen som skal fungere når barnet eventuelt flytter hjem igjen. For det andre dreier det seg om å benytte separasjonstiden til å hjelpe foreldrene med deres liv slik at livsførsel og deres form for tilknytning og samhandling med barnet blir bedret til et godt og utviklingsfremmende nivå (NOU:2012:5, 2012).

Ved å ta utgangspunkt i foreldrenes reaksjoner og opplevelser er hensikten med dette kapitlet å avdekke om oppfølgingen foreldrene opplever å få fra barnevernstjenesten samsvarer med lovverket samt om dette bidrar til å forminske krisen som oppstår når omsorgsovertakelsen blir et faktum.

5.2.1 Foreldrene opplever sorgreaksjoner i forbindelse med omsorgsovertakelsen

Som belyst i kapittel 3, viser forskning der en har intervjuet foreldre i og etter en omsorgsovertakelse, at majoriteten opplever det som en sterk, ofte krisepreget påkjenning uavhengig av at de har vært forberedt over lengre tid. På bakgrunn av det foreldrene forteller å oppleve, er det tydelig at de sitter med en enorm sorg, noe som sammenfaller med forskningen. Reaksjonene kan tolkes som sorgreaksjoner som er naturlig ved tap av noe eller noen som betyr mye for oss, og i dette tilfelle omhandler sorgen tap av omsorgen for barna. En sorgreaksjon er en psykisk reaksjon hvor et menneske kan føle både tristhet, oppgitthet, redsel og sinne (Malt, 2021). Foreldre forteller om forskjellige sorgreaksjoner. Årsaken til

variasjonen kan være at reaksjonen avhenger av faktorer som vår personlighet, våre ressurser og våre tidligere erfaringer. Ved å se foreldrenes reaksjoner i lys av de vel kjente «fire fasene i en sorgprosess» kan en forstå hvorfor reaksjonene opptrer slik de gjør. Beskrivelsene av faser i krise- og sorgreaksjoner, er beskrevet internasjonalt av den amerikanske psykiateren Elisabeth Kübler-Ross (1969) og i Skandinavia av den svenske psykiateren Johan Cullberg (1975). Fasene har farget forståelsen av sorg og preget mange helsearbeidere måter å forholde seg til sørgende på (Dyregrov et al., 2020)

5.2.1.1 Foreldrenes sorg i lys av de fire fasene i sorgprosessen

Malt (2021) som presenterer fasene, skriver at fasene består av sjokkfasen, reaksjonsfasen, reparasjonsbasseng og til slutt nyorienteringsfasen. Første fasen som er sjokkfasen, fremkommer gjerne gjerne i sammenheng med akutt oppståtte traumer, og det er gjerne slik at en ikke klarer å tenke klart eller oppføre seg som normalt. Det hele føles uvirkelig og noen reagerer med apati, rastløshet og andre igjen vil vise aggressive trekk (Malt, 2021)

«Vi gikk i forsvar og skjønte ingenting og verden raste sammen. Det ble et stort sjokk når du allerede er i en vanskelig livssituasjon». -Lotte

På bakgrunn av det Lotte forteller kan det tolkes slik at hun inntreffer i sjokkfasen på bakgrunn av at hun plutselig får et uventet budskap i form av alvorlige påstander hun og familien ikke var klar over. Hun beskriver hvordan beskjeden oppleves som tyngre når man allerede står i en vanskelig situasjon. Andre fasen i sorgprosessen er reaksjonsfasen som kan vare fra dager til flere uker. Den rammede har nå erkjent hva som er skjedd, og reaksjonene kommer. Disse kan vise seg i observerbare psykiske reaksjoner som angst, fortvilelse, gråt, sinne og ukarakteristiske legemlige symptomer som uvelhet, tretthet, mage-tarm-plager og hodepine (Malt, 2021)

«Det var så ubeskrivelig vondt. Jeg husker smertene i kroppen, de var så reelle. Jeg trodde faktisk flere ganger i den perioden at jeg kom til å dø av å ha det vondt. Jeg hadde problemer med å puste og spise. Abstinens kan ikke sammenlignes» -Trine

Trine beskriver hvordan sorgen viser seg i kroppslige reaksjoner som er verre en abstinenser. Trines fortelling viser hvordan hennes reaksjonsfase glei naturlig over i neste fase som

betegnes som reparasjonsfasen. I denne fasen bearbeider den rammede hendelsen. Foreldrene må få presentert verktøy for å kunne klare å bearbeide det som har skjedd. Det er i denne fasen barnevernstjenestens oppfølgingsarbeid anses som spesielt viktig. Som belyst, kan en omsorgsovertakelse medføre mye skam som gjør at foreldrene ikke snakker om problemene med nærmeste nettverk. I disse tilfellene kan det tenkes at det bare er barnevernsarbeideren som vet om foreldrenes problem og kjenner konteksten. Dette er barnevernstjenestens ansvar og dette kan skje gjennom samtaler med barnevernstjenesten for å få en bedre forståelse av situasjonen, eller at de får tilbud om psykolog og lignende. For Trine sin del bestod reparasjonsfasen av å planlegge veien videre. Gjennom det som fremstår som et godt oppfølgingsarbeid fra barnevernstjenesten på bakgrunn av Trines fortellinger, fikk Trine hjelp med å holde seg rusfri samt at hun ble inkludert og fulgt opp på viktige avgjørelser.

«Jeg har ikke hatt kontakt med barna siden 2019. Jeg har blitt psykisk syk og er nå blitt uføretrygdet på grunn av det» -Lars

«Jeg er blitt arbeidsufør som følge av belastninger med barnevernet»- Lotte

Lars og Lotte kan på sin side fortelle at de har blitt psykisk syke og uføretrygdet som en konsekvens av barnevernstjenestens beslutninger. Malt hevder at hvis en rammet person forblir i reaksjonsfasen etter 4-6 uker uten endring i symptomene, vil det som regel være grunnlag for spesielle behandlingstiltak (Malt, 2021). Foreldrenes situasjon kan tolkes som en konsekvens av manglende oppfølging. Den manglende oppfølgingen kan tenkes å ha resultert i at Lars og Lotte aldri kom seg ut av reaksjonsfasen og fikk bearbeidet hendelsen. Etter reparasjonsfasen følger nyorienteringsfasen. Den rammede skal nå være restituert og uten plagsomme symptomer. Ideelt sett skal katastrofen nå være integrert i den rammedes forståelse av seg selv og sitt liv, og tilværelsen videre skal orienteres ut fra denne erkjennelsen. Det sies at i sjeldne tilfeller kommer en person aldri gjennom reparasjonsfasen og over i en nyorienteringsfase. Med andre ord forblir man varig endret i sin måte å tenke og være på i den grad at det fører til problemer ved tilpasning både til arbeid og i forholdet til andre mennesker (Malt, 2021). Både Lars og Lotte forteller at uføretrygden er som følge av krisen som har oppstått og det kan tolkes slik at foreldrene er en av de sjeldne tilfellene som aldri nådde nyorienteringsfasen.

På den ene siden kan en forstå Lars og Lottes situasjon som et resultat av manglende oppfølging av barnevernstjenesten. På den andre siden kan det i noen saker oppstå et konfliktfylt forhold mellom dem som arbeider i barnevernstjenesten, som har reist saken om omsorgsovertakelsen og foreldrene, som ønsker å begrense mulighetene for veiledning og oppfølging (Bunkholdt & Kvaran, 2019). I veilederen fra regjeringen foreslår ekspertutvalget at med blant annet bakgrunn i dette, to virkemidler for å nå foreldre som har opplevd at barnet blir plassert, og for å kunne forbedre deres omsorgskompetanse. Det ene er at familievernkantorene får et spesielt ansvar for å veilede, følge opp og utvikle omsorgskompetanse til foreldre etter at barnet er plassert utenfor hjemmet. Det andre forslaget er å lovfeste at kommunene tilbyr en støtteperson som ikke har hatt noe med saken å gjøre tidligere (NOU:2012:5, 2012). Dette er også et forslag en av mødrene i denne studien etterspør, og dette anses å belyse hvorfor barnevernstjenesten posisjon mellom hjelp og kontroll for begge partene kan tenkes å være utfordrede:

*«Barnevernstjenesten burde kunne ha mulighet til å kaste ballen videre til familievernkantoret hvis det er foreldre som er veldig redd for barnevernstjenesten»
- Silje*

5.2.2 «Man kan knapt gå til butikken uten å føle seg uglesett»

*«Hvis jeg ikke hadde vært en barnevernsforeldre og naboen ble det, så ville jeg jo automatisk tenkt at det må være noe alvorlig galt der, det er jo naturlig å tenke det»
-Lotte*

Lottes sitat kommer i forbindelse med hennes forståelse av hvordan det å være en barnevernsforelder på mange måter oppleves å være noe som er skambelagt. Barnevernets arbeid foregår som sagt innenfor et normativt kunnskapsfelt som gjenspeiler samfunnets verdier, og hva som til enhver tid anses å kjennetegne en god oppvekst og godt foreldreskap, også kjent som *doxa*. Den franske sosiologen Piere Boudieu bruker begrepet *doxa* i sin praksisteori for å peke på det som blir tatt for gitt under den sosiale kommunikasjonen. *Doxa* viser dermed til tatt for gitt forestillinger, tenkemåter og kunnskap som har blitt sannheter vi

ikke stiller spørsmål om (Vagli, 2019). Et eksempel på doxa er prinsippet om at barn skal vokse opp hos sine foreldre. Begrepet doxa forstås også som det Foucault i disiplineringsteorien kaller normkonstruksjon. I Foucaults disiplineringsteori fremlegger han sine hypoteser som blant annet normer og normalitet. I boken «*overvåking og straff*» bruker Foucault fengselsvesenet for å illustrere sin teori om hvordan mennesket disiplineres gjennom normkonstruksjoner (Langsrud E et al., 2017). Fengselet har utarbeidet regler og retningslinjer for hva som skal skje innenfor fengselets vegger, og påfører de innsatte dette gjennom disiplin. Ifølge Foucault gjelder dette også i andre institusjoner, der formålet er å «normalisere» adferd. Videre hevder han at måten institusjonen benytter seg av makt på, fører til at individet innordner seg bestemte strukturen. I barnevernet kan dette dreie seg om hvordan foreldrene skal oppdra barnet sitt. Eksempelvis kan dette vise seg i undersøkelser, tiltaksplaner og beslutninger barnevernstjenesten foretar seg. Foucault mener at disiplineringprosessen tar utgangspunkt i en normkonstruksjon for en akseptabel atferd. Denne normen er relatert til generell kunnskap om mennesker, hvor utgangspunktet er grunnleggende inndeling av det som er «ønsket» og «uønsket atferd» (Langsrud E et al., 2017). I likhet med doxa, hevder Foucault videre at det som i utgangspunktet starter som «kjøreregler» for «ønsket» og «uønsket» atferd, utvikles senere til en hypotese om standarder for «normalitet» og «avvik», altså det som i doxa begrepet beskrives som sannheter vi tar for gitt.

Slettebø forteller videre hvordan foreldre i kontakt med barnevernet kan bli utsatt for stigma når dette prinsippet (doxa) brytes (Slettebø, 2008). *Stigma* knyttes særlig til én person, den kanadisk-amerikanske sosiologen Erving Goffman. Stigma er i utgangspunktet et gammel gresk ord, og viste opprinnelig til et merke som ble påført en person slik at alle kunne se at dette er en person det hefter noe ved og som en bør unngå kontakt med (Tøssebro & Berg, 2019). Tøssebro og Berg skriver at i dag bruker vi i første rekke stigma om nedvurderte egenskaper, men for Goffman var det vel så viktig hvordan stigma skaper sosial avstand. Forfatterne skriver videre hvordan kjernen i stigmatisering er dobbel: 1) det er en negativ vurdering av personen, han eller hun ses i praksis som mindre verd, 2) det skaper barrierer for sosial kontakt (Tøssebro & Berg, 2019).

«For 2 år siden skulle vi prøve å finne oss en leilighet, og alt gikk bra helt til jeg sa navnet mitt, og da hørte jeg ikke noe mer. Umiddelbart. Dette skjedde med over 20 stk

*som vi prøvde hos. Det viser hvor kostbart det er å gå ut i media og snakke om saken»
-Trine*

*«Når du blir fratatt omsorgen ... altså det å gå på butikken, treningssenter, eller
forholde deg til ditt lokale nærmiljø blir vanskelig. Det er en liten bygd og alle visste
jo på en måte at jeg var i den situasjonen»-Anna*

Goffmann diskuterer mange måter stigma kan forstyrre sosial samhandling på, og en av de er i korte møter, som for eksempel på butikken eller treningssenter. Det at stigma påvirker mest i tilfeldige møter, hevder Tøssebro og Berg kan forlede oss til å tro at det ikke er så viktig. Det er tross alt de nære sosiale forbindelsene som er viktigst (Tøssebro & Berg, 2019). Imidlertid kan en se i Annas sitat hvor mye dette påvirker dagliglivet hennes. Ifølge Tøssebro og Berg kan en årsak være at når en person opplever mange små ekskluderende episoder sender dette en sterk melding til dem. Dette ser vi også i Trine sin fortelling der hun ble avvist over 20 ganger på søknad om leilighet bare ved å si navnet hennes. Tøssebro og Berg skriver at en annen årsak kan være at små korte møter kan være starten på sosial kontakt og inkludering i sosiale miljøer (Tøssebro & Berg, 2019).

*«Du blir overlatt til deg selv. Det er den holdningen som er generelt i samfunnet.. du
står ikke akkurat først i kø når du havner i en sånn livskrise. Man kan knapt gå til
butikken fordi man føler seg uglesett. Det er helt forferdelig, og det gjør noe med deg
som person». -Lotte*

Opplevelsen Lotte sitter igjen med kan forstås i lys av undertrykkelsens psykologi der negative holdninger fra omgivelsene internaliseres av den som blir utsatt av dem, og kan medføre at undertrykkelsen internaliserer det negative selvbildet som undertrykkeren påfører dem, og blir på en måte sin egen undertrykker (Hansen & Solem, 2018). Hansen og Solem referer til hvordan Axel Sandemose hevder at den primære målgruppen for sosialt arbeid er undertrykte og marginaliserte personer. Videre hevder han at undertrykkelsen foregår på både individ-, gruppe og systemnivå. Sandemose poengterer viktigheten ved at sosialarbeideren eller barnevernsarbeideren retter oppmerksomhet på dynamikken i en undertrykkelsesprosess slik at man ikke selv, uten å ønske det, bidrar til å forsterke en negativ utvikling. Det er mulig å ta avstand fra negativ atferd uten å ta avstand fra personen (Hansen & Solem, 2018).

I tillegg til den store sorgen foreldrene opplever i forbindelse med omsorgsfratakelsen, viser dette kapitlet hvordan de i tillegg opplever utfordringer i det sosiale i tiden i etterkant. Foreldrenes opplevelser sammenfaller med Slettebøs undersøkelse der han har intervjuet elleve foreldre med barn plassert utenfor hjemmet. Undersøkelsen viser at foreldrene føler seg ensomme, isolerte og ubetydelige etter omsorgsovertakelsen. De manglet noen å snakke med og dagliglivet ble opplevd som trist og tungt. Noen hadde opplevd at de ble utestengt fra sosiale nettverk og andre hadde flyttet fra nærmiljøet fordi de følte seg mobbet (Slettebø, 2009b).

5.2.3 Foreldrene opplever oppfølgingen som mangelfull

På bakgrunn av forrige kapittel, konkluderes det med at det eksisterer et åpenbart behov for oppfølging og støtte til foreldrene i denne studien etter barnevernet har hentet barna til plassering utenfor hjemmet. Som belyst i kapittel 2, har barnevernstjenesten ansvar for å følge opp barnet og foreldrene ved en plassering av barn eller ungdom ved omsorgsovertakelse. Ved oppfølging av vedtak om omsorgsovertakelse skal barnevernstjenesten «nøye følge utviklingen til de barn som det er truffet vedtak om omsorgsovertakelse for, og likeledes utviklingen til deres foreldre. Barnevernstjenesten skal kort tid etter en omsorgsovertakelse kontakte foreldrene med tilbud om veiledning og oppfølging. Dersom foreldrene ønsker det, skal barnevernstjenesten som en del av oppfølgingen formidle kontakt med øvrige hjelpeinstanser (bvl. §4-16). På den andre siden poengterer Slettebø hvordan det i nyere offentlige utredninger og i forskningslitteratur har pekt på barnevernets manglende oppfølging av foreldre etter en omsorgsovertakelse. Mange av foreldrene i denne studien kan fortelle om opplevelser som sammenfaller med tidligere forskning:

«Vi snakket en gang med kriseteam, men.. Det var jo ikke noe oppfølging.. Du blir bare overlatt til deg selv, og i en sånn livskrise uten oppfølging av kommunen, i hverken den ene eller den andre. Vi ser jo behovet for det i dag, at vi trengte det den gangen». -Lotte

«Jeg ble aldri tilbudt samtaler. Til tross for at sakkyndig og fylkesnemnda flere ganger påpekte viktigheten av samtaler, ble disse aldri gjennomført. Jeg klagde til fylkeslegen flere ganger om behovet. Likevel glemmer barnevernstjenesten å kalle meg inn til slike

samtaler, det er bare mora til barna som blir innkalt. Til fire forskjellige innkallinger har jeg angivelig blitt glemt» -Lars

Ved omsorgsovertakelse skal barnevernstjenesten etter barnevernsloven §4-15 tredje ledd vedta en foreløpig omsorgsplan om hvilke forutsetninger som legges til grunn for plassering og varighet. Senest to år etter overtakelsen skal det vedtas endelig plan hvor det skal redegjøres for tidsperspektivet og det skal gå klart frem om det er langvarig eller ha en intensjon om tilbakeføring (NOU:2012:5, 2012). Ekspertutvalget i veilederen påpeker videre at oppfølgingen av foreldrene skal ta utgangspunkt i disse planene. Det innebærer tre faser i oppfølgingen:

- Krisefasen, uansett perspektiv på tilbakeføring
- Ventefasen, som innebærer nødvendig oppfølging for eventuelt å gjøre foreldrene i stand til å gjeninnta rollen som daglig omsorgsyter
- Ny krisefase med, krisebearbeiding og oppfølging for foreldre som blir konfrontert med videre langvarig plassering av barnet eller barna.

Lotte som kan fortelle at hun og familien fikk samtale med et kriseteam, Viser at hun faktisk fikk oppfølging i det som betegnes som krisefasen. Samtidig kan hun fortelle at hun etterpå sitter med følelsen av at hun ble overlatt til seg selv, noe som igjen kan tyde på at hun ikke fikk nødvendig oppfølging i det som blir beskrevet som ventefasen. En konsekvens av manglende oppfølging under hele forløpet kan tenkes å føre til at foreldrene ikke klarer å gjeninnta rollen som daglig omsorgsyter. Lars på sin sine har aldri blitt tilbudt samtaler etter omsorgsovertakelsen. Han kan imidlertid fortelle at moren til barna ble tilbudt slike samtaler. Lars opplevelse sammenfaller nok en gang med forskningen som viser at fedre opplever å bli forskjellsbehandlet av barnevernet. Den manglende oppfølgingen anses også å være en faktor for at flere av foreldrene opplever at gjenforeningsmålet hvikes ut:

«De skal jobbe for gjenforening. Det skal være sånn at hvis ungene blir tatt, som jeg definerer det som.. så skal man jobbe for at foreldrene skal være i stand til å få tilbake barna sine. Men vår erfaring er den motsatte»-Lotte

5.2.4 Manglende medvirkning resulterer i et oppfølgingstilbud som oppleves lite produktiv

For noen foreldre var oppfølgingen mangelfull. På en annen side kunne flere foreldre fortelle om at de fikk oppfølging, men at denne opplevdes på sin side som lite produktiv:

«Jeg gikk til blå Kors. Det var ikke riktig i det hele tatt fordi de var jo bare sentrert i rusen, og det var ikke jeg opptatt av, for den hadde jeg klart å slutte med. Det syntes jeg var tullete». -Trine

«Jeg fikk snakke med en psykiatrisk sykepleier. Men det var noe barnevernet bestemte. Jeg hadde behov for en sånn kulturkontakt, ikke flere sykepleiere». -Silje

Som belyst i kapittel 3, skriver Slettebø at oppfølgingen av foreldre skal bygge på foreldrenes medvirkning. Ellingsen og Skjefstad henviser til hvordan helsedirektoratet mener at tanken bak brukermedvirkning rent juridisk, er troen på at dersom brukeren i større grad får påvirke omgivelsene gjennom egne valg og ressurser, vil det kunne påvirke både selvbilde og motivasjon for endring (Ellingsen & Skjefstad, 2015). Både Trine og Lotte uttrykker hvordan de opplever at oppfølgingstilbudet er bestemt for dem, noe som kan tyde på at barnevernstjenesten ikke har fått latt mødrene medvirke i sin oppfølgingsprosess. Dette er også et funn som sammenfaller med tidligere forskning. Forskningen viser at selv om brukermedvirkning er blitt fremhevet i både lovverk og politiske føringer som pålegger forvaltningen og praktisere den, opplever ikke brukerne det slik (Hansen & Solem, 2018). Fremfor å oppleve at oppfølgingen oppleves som motiverende, kan det på motsatt side oppleves som umotiverende. Konsekvensene av dette kan tenkes å bli at foreldrene ikke klarer å endre seg til det barnevernstjenesten forventer av dem.

På en annen side befinner foreldrene seg i en krise, der flere av foreldrene kan fortelle at de ikke klarer å tenke klart i situasjonen. Som tidligere belyst, inntreffer flere foreldre i denne studien det som kalles i sorgprosessen, en sjokkfase. I denne fasen oppleves verden som fjern, og den stenges ut og man oppfatter kun enkelte ting av det som blir sagt (Dyregrov et al., 2020). I denne fasen kan det også tenkes at foreldrene ikke klarer å se hva som er til det beste for de selv, og at de ikke klarer å se det egentlige behovet for hjelp de har. Samtidig er det studier som viser at det kan være ulike syn på hva foreldrene trenger. Blant annet viser en

svensk undersøkelse at det ikke nødvendigvis var en sammenfallende behovsdefinering hos foreldrene og sosialtjenesten når retninger for oppfølgingen etter omsorgsovertakelsen skulle defineres. Foreldrene på sin side ønsket endringer i sine livsbetingelser, som for eksempel Silje ovenfor som ønsker en kulturkontaktkulturkontakt som kan hjelpe henne i møter med barnevernstjenesten. Studien finner videre at barnevernstjenesten på sin side ofte har et fokus på den individuelle endringen hos forelderens, noe som samsvarer med Siljes opplevelse av at barnevernstjenesten henviser henne til en psykiatrisk sykepleier (Weitz, 2016).

Syrstad (2017) henviser til en britisk studie som forklarer at en slik forskjell i behovsdefineringen kan skyldes at foreldre ikke erkjenner sitt egen ansvar og tar inn over seg den smerten de har påført sine egne barn (Scholfield et al., 2010) . Videre viser hun til en annen forskning fra New Zealand som viser at oppfølging av foreldre i for liten grad innlemmer de sosioøkonomiske forholdene foreldrene lever under, og de materielle utfordringene de står overfor (Hyslop & Keddel, 2018) . Syrstad poengterer hvordan dette illustrer kompleksiteten i en slik behovsdefinering og hvor utfordrende samarbeidet mellom foreldre og barnevernstjenesten kan være etter en omsorgsovertakelse (Syrstad, 2022).

5.2.5 Tilliten foreldrene har til barnevernstjenesten får konsekvenser for oppfølgingsarbeidet

Slettebø skriver at det kan være problematisk å være åpen og søke hjelp hos saksbehandleren som bidro til omsorgsovertakelsen (Slettebø, 2008). Som også tidligere belyst, påpeker i tillegg ekspertutvalget hvordan den individuelle oppfølgingen fra barnevernstjenesten kan være påvirket av tidligere konflikter (NOU:2012:5, 2012). Funnet om at foreldrenes tillit blir redusert eller ødelagt i samarbeidet med barnevernstjenesten kommer også til syne i oppfølgingsarbeidet:

«Jeg hadde ingen og jeg stolte ikke på psykolog for jeg er ganske så sikker på at de hadde blitt brukt mot meg, så jeg sørget på min egen måte»-Anna

«Veien videre» er en masteroppgave skrevet av Silje Egdetveit som omhandler hvordan kontaktpersoner følger opp foreldre etter en omsorgsovertakelse. Studien viser at kontaktpersonene altså barnevernsarbeiderne, ønsker å starte med blanke ark å fokusere på fremtiden etter omsorgsovertakelsen (Egdetveit, 2022). Anna på sin side forteller at hun ikke vil gå til psykolog i frykt for konsekvensene av at det kan bli brukt mot henne. Selv om en

psykolog er uavhengige av barnevernstjenesten samt har taushetsplikt, vil ikke Anna anvende seg av denne hjelpen. Dette belyser hvordan barnevernstjenestens beslutninger skaper en enorm frykt og mistillit hos foreldrene. Annas mistillit og frykt anses å være relatert til hennes tidligere erfaringer med barnevernstjenesten og dette skaper en barriere for å oppsøke noe som anses som helt nødvendig hjelp.

«Jeg snakket jo med psykiatrisk sykepleier. Det hadde barnevernet bestemt at jeg skulle gjøre. De måtte jo ha bevis på at jeg ikke var gal» -Silje

I likhet med Anna, forteller Silje noe som tyder på at mødre ikke klarer å starte med blanke ark i likhet med barnevernstjenesten. Det er tydelig at Silje er mistenksom ovenfor barnevernstjenestens agenda som kan være et resultat av tidligere erfaringer. Årsaken kan tenkes å være at frykten og mistilliten som har oppstått i samarbeidet med barnevernstjenesten vedvarer når oppfølgingsarbeidet starter etter omsorgsovertakelsen noe som igjen gjør oppfølgingsperioden vanskelig for begge parter.

5.3 Tema 3: Foreldrenes fremtidsperspektiver

Frem til nå har vi sett hvordan flere av foreldrene opplevde at deres behov ikke ble møtt av barnevernstjenesten. På spørsmål om det var noe foreldrene ønsket å snakke om eller legge til helt til slutt, ville samtlige dette. Det ble tydelig at de ønsket å bruke sin opplevelse til å formidle flere faktorer de selv mente var viktige at barnevernstjenesten ivaretar i fremtiden når de er i kontakt med andre familier. Dette kapitlet vil derfor videre bli delt inn i underoverskrifter som tar utgangspunkt i faktorene foreldrene mener er viktige. Hensikten med dette kapitlet er å belyse med utgangspunkt i foreldrenes opplevelser, hvordan faktorene kan bidra til at foreldre opplever kontakten med barnevernstjenesten som givende og nyttig når krisen som medfører kontakten med tjenesten oppstår.

5.3.1 Rett hjelp til rett til tid

«Jeg tror mye hadde vært litt sånn... mer fungerbart om barnevernet hadde vært mer på isteden for å avvise foreldrene når de spør om hjelp» -Anna

«Hjelpen skulle kommet inn før.. og det skulle vært et samarbeid om hvem det skulle være nettopp på grunn av dette med tillit og frykt. Det er rett og slett mangel på rett hjelp til rett tid» -Lotte

Mødrenes utsagn tyder på at de i utgangspunktet hadde vært positive til kontakten med barnevernstjenesten om hjelpen hadde opplevdes som rett til rett tid. Mødrene sikter til at de opplever at hjelpen kommer for sent, og at de ikke får verken mulighet eller tid til å gjennomføre en endringsprosess før barnevernstjenesten vedtar en omsorgsovertakelse. Hjelpen som ofte refereres til i barnevernstjenesten kan forstås som hjelpetiltak. Bunkholdt og Kvaran skriver hvordan barnevernets hjelpetiltak omfatter et vidt spekter, fra frivillig baserte hjelpetiltak i hjemmet til plassering utenfor hjemmet. Hjelpetiltak har tre hovedmål: De skal bidra til trygge oppvekstvilkår for barn og unge, hindre problemutvikling og redusere antall omsorgsovertakelser. Formålet med hjelpetiltak er å bidra til positiv endring hos barnet eller i familien, og at de skal få hjelp til å løse problemer i nærmiljøet (Bunkholdt & Kvaran, 2019). Forfatterne skriver videre at det er derfor viktig at barnevernsarbeidere finner frem til tiltak som styrker familiens egne ressurser og deres muligheter til å gi barna en god oppvekst.

Mødrenes opplevelse av at hjelpen kommer for sent, viser seg å sammenfalle med resultatene fra Riksrevisjonens undersøkelse fra 2011-2012. Undersøkelsen hadde som mål å vurdere i hvilken grad de kommunale barnevernstjenestene sikret at barns som trengte det, fikk den nødvendige hjelpen og omsorgen til rett tid (Bunkholdt & Kvaran, 2019). Hovedfunnene var:

- Mange barn som trenger hjelp fra barnevernet blir ikke fanget opp tidlig.
- Oppfølgingen av barn med hjelpetiltak og barn i fosterhjem er ikke godt nok.
- Tilbudet av hjelpetiltak er ikke godt nok.
- Det mangler kunnskap om bruk og virkninger av hjelpetiltak.

Stangs undersøkelse (2007) viser i tillegg at barn går for lenge på hjelpetiltak som ikke fungerer godt nok etter intensjonene, eller at det stadig settes inn nye hjelpetiltak uten at det gir synlige resultater. Det viser seg at hjelpetiltakene ikke bidrar til å bedre barnets omsorgssituasjon, og i noen saker forverres til og med barnets situasjon (Bunkholdt & Kvaran, 2019).

«Vi fikk lite informasjon om tiltaket og ingen evaluering av tiltaket»- Lotte

Når det fattes vedtak om hjelpetiltak, er det et enkeltvedtak etter forvaltningsloven §24, som innebærer at vedtaket skal begrunnes. Bunkholdt og Kvaran viser til rundskrivet «saksbehandling i barnevernstjenesten» (Q-1036/2002) som presiserer at dette innebærer at begrunnelsene må være så klare at partene forstår hva som ligger til grunn for vedtaket, og at vi må nevne de konkrete forholdene som ligger til grunn for vedtaket (Bunkholdt & Kvaran, 2019). Lottes opplevelse av å få lite informasjon og ingen evaluering av tiltaket viser seg å igjen sammenfalle med Riksrevisjonens undersøkelse. Riksrevisjonen har gått gjennom 111 tiltaksplaner fra sju barnevernstjenester, og undersøkelsen viste at mange av planene hadde dårlig kvalitet. Flere manglet en beskrivelse av hva hjelpetiltaket skulle føre til, og hva som skulle være kriteriene for måloppnåelse. Videre viser den at i mange saker ble det ikke gjennomført evaluering, og effekten og om hjelpen hadde virket ble vanskelig å fastslå (Bunkholdt & Kvaran, 2019).

I Lotte og familiens situasjon kan det tenkes at hjelpetiltaket har fungert mot sin hensikt og forverret situasjonen. I lys av det Lotte forteller om at tiltaket ikke ble evaluert, kan det videre tenkes at den manglende evalueringen har ført til at forverringen av situasjonen ikke har blitt

fanget opp. Dette kan tenkes å være en av faktorene som til slutt førte til at Lotte og hennes mann ble fratatt omsorgen av barnevernstjenesten.

5.3.2 Relevant, nyttig og oppdatert informasjon

«Det er ingen som liker å bli kasta inn i et møte der du ikke vet hva som skjer eller hvem som kommer».-Anna

«Det er viktig at foreldrene blir opplyst om deres rettigheter før fylkesnemda».-Lotte

Annas utsagn kommer i forbindelse med at hun poengterer viktigheten av relevant, nyttig og oppdatert informasjon som samlet sett kan betegnes som god informasjon. Videre forteller Lotte at det er nytteløst å være en likeverdig partner i en barnevernssak når man ikke har tilstrekkelig informasjon til å være med å ta viktige beslutninger for barnet sitt. Undersøkelsen «foreldre og barns erfaringer i møte med barnevernstjenesten i Trondheim kommune» finner at det er svært viktig hvordan barnevernstjenesten på forhånd og i det første møtet gir tydelig og rikelig informasjon om bekymringsmeldingen og barnevernets arbeidsmetoder (Bunkholdt & Kvaran, 2019).

For at informasjonen og medvirkningen for berørte parter skal gi mening, må det være tid og plass til å diskutere hva informasjonen betyr og hvordan den skal (for)tolkes. Imidlertid kan en studie som inkluderer barnevernsarbeidere i fire land- Norge, England, California (USA) og Finland, vise at de to nordiske landene var de som særskilt fortalte at de opplevde et sterkt tidspress, og at de ikke hadde tilstrekkelig tid til å forberede omsorgsovertakelsen (Læret & Skivenes, 2022). Det sterke tidspresset barnevernsarbeiderne opplever, kan ses i sammenheng med dommene fra EMD. Konsekvensen av dommene har sørget for at det nå stilles større krav til dokumentasjon, og det kan tenkes at dette går på bekostning av andre saker som også krever mye tid. På bakgrunnen av dette kan det forstås slik at mangelen på informasjon ikke nødvendigvis skyldes individuelle problem, men organisatoriske forhold der mangelen på ressurser skaper utfordringer for barnevernsarbeiderne.

Som nevnt var det den gamle barnevernsloven som ble anvendt i sakene til foreldrene i denne studien. I 2023 trådte den nye loven i kraft, og dette med bakgrunn i at det ble sett et behov for en reform i barnevernet. Effektiv ressursbruk og oppgaveløsning er et mål med den nye

barnevernsloven noe som også forteller at det er avdekt behov på dette området (NOU:2012:5, 2012). Ved hjelp av den nye loven er håpet at barnevernsarbeiderne opplever at tidspresset letter, og at det skapes den tiden og den plassen som skal til for å gi god informasjon til foreldrene.

5.3.2.1 Alle parter må inkluderes

«Jeg føler meg så heldig som fikk muligheten til å være med i alle ansvarsgruppemøtene. Dette gjorde at jeg hele tiden visste hva som var utfordringen til barnet mitt»-Anna

Lovens utgangspunkt er at alle foreldre som har foreldreansvar er parter i alle saker som vedrører barnet. Som belyst i kapittel 2, blir foreldreansvaret i stor grad begrenset når det foreligger et vedtak om omsorgsovertakelse. Samtidig skal foreldrene fortsatt ha noe foreldreansvar, men regjeringen påpeker at dette foreldreansvaret fremstår som uklart (Regjeringen, 2005). På bakgrunn av dette tolkes det slik at foreldrenes involvering i barnets sak ikke nødvendigvis må tas for gitt etter en omsorgsovertakelse. Vurderingen som omhandler foreldrenes inkludering, viser seg å være opp til den enkelte saksbehandler.

Sitatet fra Anna viser hvordan hun selv ikke har tatt for gitt at hun får muligheten til å være med på ansvarsgruppemøtene. En ansvarsgruppe defineres av Bunkholdt og Kvaran som en tverrfaglig og tverretattlig samarbeidsgruppe som består av bruker (altså barnet i denne sammenheng), pårørende og ulike faggrupper som har kontakt med barnet. Ansvarsgrupper er en arbeidsform der alle instanser som er involvert rundt barnet, møtes med barnet og pårørende for å sikre at tjenestens ytes til det beste for brukeren. Formålet er at tjenestetilbudet skal bli helhetlig, koordinert og målrettet og sikre at tiltakene blir fulgt opp (Bunkholdt & Kvaran, 2019). Anna forteller selv hvordan inkluderingen resulterte i at hun hele tiden visste hva som var utfordringen og hva barnet hennes trengte, samt hva hun selv måtte jobbe med for at gjenforening med hennes barn skulle bli realitet. Inkludering av alle parter kan forstås som en sammenheng med forrige kapittel om informasjon. For at foreldrene skal kunne få god nok informasjon til å medvirke anses det som avgjørende at de inkluderes i viktige møter som angår barnet. Anna viser hvordan denne inkluderingen hadde positiv effekt, både for henne selv og samarbeidet. Derfor kan det konkluderes med at inkludering av

foreldrene viser seg å være en positiv og viktig faktor i situasjoner der gjenforing mellom barn og foreldre er mulig.

5.3.3 Kontakten med barna er viktige for foreldrene

«Jeg kunne ønske at samværene ble mye mer fleksible. Man skulle sluppet å gå til nemda hver gang» -Silje

«Vi gikk heldigvis fort forandret på samværssted. Barna var store, i alderen 9 til 12 år og vant til å leve et aktivt liv og det var helt unaturlig å sitte inne på et lite rom» -Lotte

Flere av foreldrene kunne fortelle om hvordan de kjemper med både barnevernstjenesten og flere runder i fylkesnemnda for å utvide samværet med barna sine. Kvaliteten i form av samværssted og om det var tilsynsfører eller ikke var også en faktor som foreldrene var opptatte av. På bakgrunn av dette anses kontakten med barna etter omsorgsovertakelsen som svært viktig for foreldrene, og under intervjuene var samvær og dets rammer et tema som samtlige av foreldrene tydelige var opptatte av. Retten til samvær er solid forankret i FNs barnekonvensjon (BK), i den europeiske menneskerettighetskonvensjonen (EMK) og gjennom Den europeiske menneskerettighetsdomstolens tolkning av denne. Begge konvensjonene er inkorporert som en del av norsk rett, for å sikre at norsk lov er i overensstemmelse med de konvensjonelle rettighetene. Tilsvarende rettighet til samvær for barn og foreldre når barn er under offentlig omsorg følger direkte av barneverbsloven §4-19. Når vedtak om omsorgsovertakelse er truffet, skal fylkesnemnda ta standpunkt til omfanget av samværsretten. «Omfanget» refererer til hvor samværene skal finne sted, og hvor ofte (Andresen, 2020).

Bufdirs veileder for hvordan en skal vurdere en samværsordning ved omsorgsovertakelse forteller at barnevernstjenesten må foreslå et omfang av samvær som på den ene siden ivaretar barnets beste, og på den andre siden støtter opp under formålet om å opprettholde og styrke relasjonen mellom barnet og foreldrene (Bufdir, 2022d). Bufdirs veileder ser ut til å springe ut fra EMDs oppfordring til nasjonale myndigheter som omhandler å legge til rette for så mye samvær som mulig, samtidig som barnet ikke skal utsettes for en urimelig belastning (Alvik, 2021) Oppfordringen til å tilrettelegge for så mye samvær som mulig, kan forstås som en

måte å ivareta EMK artikkel 8 nr 1, som forteller at enhver har rett til respekt for sitt privatliv og familieliv, sitt hjem og sin korrespondanse. Samtidig presiserer EMD at det er bred enighet om at barnets beste er av overordnet betydning, i alle avgjørelsen som gjelder barn (Alvik, 2021).

På bakgrunn av dette ser vi at vurderingen av omfanget av samværene skjer mellom to viktige prinsipper; retten til familieliv og barnets beste. Andresen påpeker hvordan samværsutmålinger derfor forstås som komplekse avgjørelser og det er mange forhold både ved barnet, barnets foreldre og barnets plasseringsted som må vurderes hver for seg, men også vektet i forhold til hverandre (Andresen, 2020). Som tidligere belyst i kapitel 2 om barnets beste, viser det seg at hva som er det beste for barnet er komplisert fordi konteksten varierer, og det beste for barnet kan endre seg over tid. Når fylkesnemnda skal fastsette samvær er barnet separert fra foreldrene, og det forstås slik at barnet befinner seg i en annen kontekst enn før omsorgsovertakelsen. For å ivareta FNs barnekomité's krav for hvilke ulike forhold som skal vektet for å kunne ta stilling til hva som er det enkeltes barns beste, jf. BK artikkel 3 nr 1, tar Andresen utgangspunkt i Atwools gjennomgang av forskningslitteraturen. Videre mener hun at følgende forhold bør inntas i fylkesnemndas vekting og begrunnelse for reguleringen av barn og foreldres samværsrett: 1) barnets utviklingsstadium, utviklingshistorie og kapasitet til samvær 2) den emosjonelle påvirkningen på barnet, 3) barnets eget ønske, 4) type plassering og fremtidige mål og 5) kulturelle forhold (Andresen, 2020)

Som tidligere belyst i dette kapitlet opplever foreldrene en stor sorg når de separeres fra sine barn, og det anses derfor som naturlig at foreldrene videre ønsker mest mulig kontakt med sine barn etter omsorgsovertakelsen. Dette kapitlet viser på den andre siden at barnet befinner seg nå i en annen kontekst, noe som videre kan ha betydningen for at det som en gang var til det beste for barnet kan ha forandret seg. Videre viser kapitlet hvorfor samværsutmålingen krever grundige vurderinger, og det kan tenkes at mer fleksibilitet i samværene uten å være gjennom nemndas vurderinger kunne vært i strid med barnets beste.

5.3.4 Foreldrene finner støtte hos andre foreldre som har opplevd det samme

«Det viktigste for meg har vært å være omgitt av andre som har vært gjennom det samme (...) Det jeg tror vendepunktet mitt var, er at jeg var på en samling der det var

en mamma som hadde fått tilbake barna sine, og jeg sugde jo tak i henne og tenkte at «du er min vei». Det var da prosessen starta». -Anna

«Jeg har jo snakket med andre personer i samme situasjon. Det har vært fint å kunne si akkurat hva man har vært gjennom uten å få reaksjoner. Men jeg måtte oppsøke de selv» -Silje

Sitatene fra mødrene kommer som et svar på hva som har hjulpet dem i tiden etter omsorgsovertakelsen. Mødrenes opplevelser forteller at det i stor grad hjelper å ha kontakt med andre foreldre som har vært gjennom det samme. Mødrenes opplevelser sammenfaller også med en evaluering av støtte-og selvhjelpsgrupper i USA henvist av Slettebø (Slettebø, 2009b). Evalueringen viser at foreldrene med barn plassert i hjemmet verdsetter å møte andre i samme situasjon, at de kan få anledning til å dele humor med hverandre, at de i fellesskap kan feire positive endringer i situasjonen. Tiltaket blir beskrevet som lovende fordi mange av foreldrene ble mer oppmerksomme og følsomme på barnas behov og relasjonen til barnet ble bedre. Videre finner studien at situasjonen ble mer stabil og at foreldrene utviklet seg som foreldre og de besøkte barna oftere. På den andre siden påpeker studien at noen av foreldrene endret seg ikke. De fortsatte med misbruk, og ønsket ikke å samarbeide med barnevernstjenesten. Men også disse foreldrene opplevde at de fikk støtte og hjelp med å være med i gruppa (Slettebø, 2009b).

I likhet til USA kan en se at det stadig vekk er kurs og gruppetilbud for foreldre med barn i fosterhjem i flere kommuner. I kursbeskrivelsen står det at gjennom grupper skal man kunne få støtte av andre i lik situasjon, få muligheten til å dele tanker og erfaringer, oppleve respekt og kjenne styrken gjennom samvær med andre i lignende situasjon og finne støtte til å komme videre (Bufdir, 2022b). Det kan tenkes at det var i én av disse tilbudene som arrangeres av familievernkontoret at Anna møtte personen som hun beskriver som sitt vendepunkt. Videre belyser dette hvordan det å delta i slike grupper kan gjøre at man utvikler seg selv og finner støtten som trengs for å videre støtte foreldreoppgaven man har som mor og/ eller far til barnet som bor utenfor hjemmet. Gruppen som foreldrene deltar i, beskriver Hansen og Solem (2018) som selve fundamentet i en myndiggjøringsprosess. Samhandling med andre i tilsvarende situasjon som en selv kan normalisere identitetsprosesser og hindre en opplevelse av utenforskap.

Kapittel 6: Avslutning- Oppsummering og forslag til videre forskning

Tematikken i denne studien har vært barnevernstjenestens oppfølging av foreldre som har blitt fratatt omsorgen av sine barn. Studien har derfor belyst følgende problemstilling:

«hvordan opplever foreldre som blir fratatt omsorgen for sitt barn, oppfølgingen fra barnevernstjenesten?».

For å svare på problemstillingen ble det anvendt en kvalitativ metode der det ble gjennomført intervju med fem forskjellige foreldre som hadde mistet omsorgsretten for sine barn til barnevernstjenesten. Intervjuene med foreldre tok utgangspunkt i en fastlagt intervjuguide som var felles for alle foreldrene. Intervjuguiden bestod av kategoriserte spørsmål for hvert tema, samtidig som den ble utarbeidet med en grunntanke om at spørsmålene skulle være mest mulig åpne slik at foreldrene fikk mulighet til å fortelle fritt om sine opplevelser. Analysen av datamaterialet ble gjennomført i lys av Tjoras analysemetode, stegvis-deduktive induktive (SDI) metoden. Etter analysen kom det frem spesielt tre temaer som foreldrene var spesielt opptatte av;

1. Foreldrenes opplevelse av samarbeidet med barnevernstjenesten,
2. Foreldrenes opplevelse av oppfølgingen fra barnevernstjenesten,
3. Foreldrenes fremtidsperspektiver.

Etter analysen ble det klart at det var disse temaene denne studien skulle ta utgangspunkt i, og temaene ble derfor videre drøftet og diskutert i hvert sitt kapittel i lys av teori og tidligere forskning.

Tema 1, foreldrenes opplevelse av samarbeid med barnevernstjenesten, representerer en betydelig mengde funn og har derfor blitt viet mye oppmerksomhet i denne studien. Blant funnene viser det seg at foreldrenes opplevelse av samarbeidet med barnevernstjenesten hadde stor betydning for det videre oppfølgingsarbeidet. Funnene i dette kapitlet viser at samarbeidet mellom foreldrene og barnevernstjenesten er påvirket av barnevernstjenestens makt, kommunikasjon og tillit. Barnevernstjenesten makt til å definere foreldrenes utfordringer fører til at flere av foreldrene opplever å bli krenket. Denne krenkelsen viser seg videre å være en slags grobunn for det foreldrene beskriver som et betent samarbeid med

barnevernstjenesten. Opplevelsen av kommunikasjonen med barnevernstjenesten viser seg å variere blant foreldrene. På den ene siden viser det seg at uklare budskap fra barnevernstjenesten til foreldrene fører til at foreldrene opplever kommunikasjonen som manglende eller dårlig noe som igjen fører til at samarbeidet svekkes. På den andre siden tolkes tydelig og åpen kommunikasjon som positivt av foreldrene, og felles forståelse av problemet viser seg å være en fremmer for samarbeidet. Videre viser studien at den barnevernsansattes persepsjon kan føre til at praksisen oppleveres som tilfeldig for foreldrene. Videre finner studien at tilliten til barnevernstjenesten svekkes gjennom samarbeidet. Tilliten svekkes ved at den gjensidige nytteverdien bygges på det som i denne studien betegnes som et «falskt grunnlag» på bakgrunnen av barnevernstjenesten makt. Videre viser studien at uavklarte forventninger, manglende kompetanse hos barnevernsarbeideren og manglende sjenerøsitet og nysgjerrighet fra barnevernsarbeideren svekker tilliten og samarbeidet.

Tema 2, Foreldrenes opplevelse av oppfølgingen fra barnevernstjenesten viser flere funn. Et funn som sammenfaller med flere studier, viser at foreldrene opplever sorgreaksjoner i forbindelse med omsorgsovertakelsen. Sorgreaksjonene viser seg forskjellig hos foreldrene, og utarter seg som både psykiske og fysiske smerter. Et annet funn er at foreldrene opplever oppfølgingen som mangelfull. Foreldrene som forteller om sitt oppfølgingstilbud, forteller at denne oppleveres som feil, og at de føler de har behov for noe annet. En annen forelder forteller om hvordan den brutte tilliten har ført til at hun ikke tør å ta imot hjelp på bakgrunnen av at hun er redd for at det vil bli brukt mot henne.

Tema 3, Foreldrenes fremtidsperspektiver viser at foreldrene etterspør rett hjelp til rett tid. Funnene har sammenheng med at foreldrene opplever at de får for kort tid og/eller feil hjelp til å gjennomføre en endringsprosess før barnevernstjenesten fremmer en omsorgsovertakelse. Et annet funn viser at foreldrene etterspør mer relevant, nyttig og oppdatert informasjon og at dette inkluderer at alle parter skal være til stede. Til slutt viser et funn at kontakten med barna er svært viktig for foreldre og de etterspør fleksibilitet i samværene. Studien viser imidlertid til forskning som viser hvordan samvær krever nøye vurdering og stiller spørsmål om fleksibiliteten foreldrene etterspør hadde gått på bekostning av barnets beste.

Det å fordype seg i et tema som omhandler noe som er så personlig og sårt for foreldre har uten tvil vært overveldende og utfordrende. Oppfølging av foreldre og barn er et tema som har vist seg å inkludere mangfoldige perspektiver fra ulike sider og det har opplevdes som

utfordrende å gi et oversiktsbilde. Som nevnt innledningsvis har ikke denne studien hatt som mål å ha to streker under svaret, men heller gi et lite bidrag til den lille forskningen som allerede eksisterer. De fleste studier avslutter med en konklusjon. Det anses likevel som unaturlig å skrive en konklusjon i denne studien da denne studien imidlertid har handlet om å gi et lite innblikk i foreldrenes opplevelse av oppfølgingsarbeidet og forstå dette i lys av teorier og forskning som allerede eksisterer. Videre har ønsket vært å vise hvilken verdi god oppfølging har for foreldre som opplever det som mange beskriver som sitt verste mareritt, å bli fratatt omsorgen for sine barn.

Denne studien skulle på mange måter vært mer omfattende, da inntrykket nå på slutten er at studien bare skraper på oversiden av et dyptgående tema som inneholder mange nyanser. Blant annet hadde det vært interessant å inkludere både barnevernsansattes rolle i oppfølgingen og deres perspektiv på denne, samt å innhente barnets perspektiv på oppfølgingen. Videre hadde det vært interessant å forske på hvordan barnevernstjenesten kan bedre sin kommunikasjon under forutsetningene de jobber under, og videre hvordan spesifikke tiltak eller programmer kan hjelpe i deres endringsprosess å gi dem mer tilpasset oppfølging. Sammenfallende med andre studier har også denne studien sett at det er behov for mer forskning på oppfølgingen og hvordan denne kan bedres slik at foreldre opplever tiden etter omsorgsovertakelsen som mindre belastende.

Litteratur

- Alvik, I. F. (2021). *Samvær etter omsorgsovertakelse* OsloMet-storbyuniversitetet.
[https://www2.bufdir.no/globalassets/global/nbbf/barnevern/samvar etter omsorgsovertakelse en undersokelse av praksis fra fylkesnemnder og lagmannsretter.pdf](https://www2.bufdir.no/globalassets/global/nbbf/barnevern/samvar%20etter%20omsorgsovertakelse%20en%20undersokelse%20av%20praksis%20fra%20fylkesnemnder%20og%20lagmannsretter.pdf)
- Andresen, T. (2020). *Fastsettelse av samvær ved omsorgsovertakelse. En analyse av hvordan fylkesnemnda begrunner sin utmåling* Idunn.no.
<https://www.idunn.no/doi/10.18261/issn.2387-4546-2020-02-05>
- Barne-og, & Familiedepartementet. (2020). *Informasjonsskriv om behandlingen av barnevernssaker- nye avgjørelser fra høyesterett.*
- §4-6 Midlertidige vedtak i akutsituasjoner (1992a). <https://lovdata.no/lov/1992-07-17-100/§4-6>
- §4-16 Oppfølging av vedtak om omsorgsovertakelse (1992b). <https://lovdata.no/lov/1992-07-17-100/§4-16>
- §4-16 Oppfølging av vedtak om omsorgsovertakelse, (1992c). <https://lovdata.no/lov/1992-07-17-100/§4-16>
- §4-18 Ansvar for omsorgen i foreldrenes sted (1992d). <https://lovdata.no/lov/1992-07-17-100/§4-18>
- §4-19. Samværsrett. Skjult adresse. , (1992e). <https://lovdata.no/lov/1992-07-17-100/§4-19>
- §1-1 Lovens formål (2021a). <https://lovdata.no/lov/1992-07-17-100/§4-18>
- §9-4. Fosterhjem i barnets familie og nære nettverk (2021b). <https://lovdata.no/lov/1992-07-17-100/§4-18>
- Brottveit, G. (2018). *Vitenskapsteori og kvalitative forskningsmetoder: om å arbeide forskningsrelatert.* Gyldendal.
- Bufdir. (2020). *Halvparten av den norske befolkningen har et godt inntrykk av barnevernet* Bufdir
[https://www2.bufdir.no/aktuelt/Arkiv/2020/halvparten av befolkningen har et godt inntrykk av barnevernet/](https://www2.bufdir.no/aktuelt/Arkiv/2020/halvparten%20av%20befolkningen%20har%20et%20godt%20inntrykk%20av%20barnevernet/)
- Bufdir. (2022a). *Barn under barnernvnets omsorg* Bufdir
[https://www2.bufdir.no/Statistikk og analyse/Barnevern/barn med tvangsvedtak/omsorgsovertagelser/barn under barnevernets omsorg etter kjonn/](https://www2.bufdir.no/Statistikk%20og%20analyse/Barnevern/barn%20med%20tvangsvedtak/omsorgsovertagelser/barn%20under%20barnevernets%20omsorg%20etter%20kjonn/)
- Bufdir. (2022b). *Gruppetilbud for foreldre med barn i fosterhjem*
<https://www.bufdir.no/familie/familievernkontorer/oversikt/ostfold/kurs/gruppetilbud-til-foreldre-med-barn-i-fosterhjem/>
- Bufdir. (2022c). *Ny barnevernslov* Bufdir <https://www.bufdir.no/fagstotte/barnevern-oppvekst/ny-barnevernslov/>
- Bufdir. (2022d). *Samvær- Kunnskapsbasert retningslinje for vurdering av samværsordning ved omsorgsovertakelse* Bufdir
[https://www.bufdir.no/fagstotte/produkter/samvar retningslinje for vurdering av samvarsordning ved omsorgsovertakelse/](https://www.bufdir.no/fagstotte/produkter/samvar_retningslinje_for_vurdering_av_samvarsordning_ved_omsorgsovertakelse/)
- Bunkholdt, V., & Kvaran, I. (2019). *Kunnskap og kompetanse i barnevernsarbeid* Gyldendal

- Catherine, L., & Westby, L. (2019). Makt og tvang -skjult maktutøvelse i barnevernsinstitusjon In *Barnevernspedagog en grunnbok* Universitetsforlaget
- Christiansen, Ø., & Kojan. (2016). *Beslutninger i barnevernet* Univesitetsforlaget
- Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving*. Gyldendal
- Dyregrov, A., Dyregrov, K., & Kristensen, P. (2020). *Hva vet vi om sorg og komplisert sorg?* . Psykologisk.no. https://psykologisk.no/2014/09/hva-vet-vi-om-sorg-og-komplisert-sorg/#_ENREF_39
- Egdetveit, S. (2022). *Veien videre- en kvalitativ studie av barnevernets oppfølgingsarbeid med biologiske foreldre etter omsorgsovertakelse* Oslo metropolitan University]. https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/bitstream/handle/11250/3020853/Egdetveit_SBV_2022.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Ellingsen, & Skjefstad. (2015). Anerkjennelse, myndiggjøring og brukermedvirkning. In *Sosialt arbeid, en grunnbok*
- Engelien, A. O., Kvello, Ø., & Vestvik, H. (2023). *Samvær mellom barn og biologiske foreldre etter plassering utenfor hjemmet* Universitetsforlaget
- FN. (2018). *Committee on the Rights of the Child. Concluding observations of the combined fifth and sixth periodic reports of Norway* <https://www.nhri.no/wp-content/uploads/2018/06/CRC-5-6-218.pdf>
- Forandringsfabrikken. (2022). *Det handler om oss 100 barn 7-18 år om samvær i barnevernet* https://forandringsfabrikken.no/wp-content/uploads/2023/01/Det-handler-om-oss_web.pdf
- Granerud, A., Syrstad, E., & Andersen, E. (2021). Etter fylkesnemnda- hva med foreldrene? Oppfølging av foreldre etter omsorgsovertakelse- ansvar og rollefordeling *Fontene Forskning* <https://fontene.no/forskning/etter-fylkesnemnda--hva-med-foreldrene-oppfolging-av-foreldre-etter-omsorgsovertakelse--ansvar-og-rollefordeling-6.584.865706.b3fddf09cb>
- Grønmo, S. (2016). *Samfunnsvitenskapelige metoder*. Fagbokforlaget
- Hansen, R., & Solem, M. (2018). *Sosialt arbeid, en situert praksis*. Gyldendal
- Haugland, R. (2007). *Med makt til å krenke. Om makt, avmakt og motmakt i en konfliktfylt barnevernssak* Universitetsforlaget
- Heiman, Y. (2022). *Power with and power over: Social workers! reflections on their use of power when talking witg parents about child welfare concerns* <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0190740922004121>
- Helsetilsynet. (2017). *Bekymring i skuffen* https://www.helsetilsynet.no/globalassets/opplastinger/publikasjoner/rapporter/2017/helsetilsynetrapport1_2017.pdf
- Hodne, I., & Vika, O. (2009). *Samarbeidet rundt barn under tiltak fra barnevernet* https://vfb.no/content/uploads/2019/03/WEB_BarniNorge2009.pdf
- Holtan, G. (2020). *Bygg tillit!* Nasjonal digital læringsarena <https://ndla.no/nb/subject:1:be40ec3c-01ab-4e2e-af1a-a05fc85bcace/topic:1:82412bdc-dd04-4cb4-8ba2-2a2584aa3d54/topic:1:59959a78-bd4e-43f2-bd14-efce1601425e/resource:d6d64c9b-0b88-4cd2-ad36-af82bd31aa3e>
- Hyslop, I., & Keddel, E. (2018). *Outing the Elephants: Exploring a New Paradigm for Child Protection Social Work* *Faculty of Education and Social Work, University of Auckland* <https://www.mdpi.com/2076-0760/7/7/105>

- Höjer, I. (2007). *Föräldrars röster-hur är det att ha sine barn placerade i fosterhem. Brukare och forskare samverkar* S. A. barnehuset.
<https://allmannabarnhuset.se/product/foraldrars-roster-hur-ar-det-att-ha-sina-barn-placerade-i-fosterhem/>
- I. Ellingsen, I. Levin, B .Berg, & Kleppe, L. (2015). *Sosialt arbeid, en grunnbok* Universitetsforlaget.
- Kapp, & Propp, J. (2022). Client Satisfaction Methods: Input from parents with Children in Foster Care *Child and Adolescent Social Work Journal*
<https://link.springer.com/article/10.1023/A:1015580015223>
- Kapp, S., & Vela, R. (2004). The unheard client: Assessing the satisfaction og parents of children in foster care. *Child and family social work*
<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/j.1365-2206.2004.00323.x>
- Kojan, B. H., Marthinsen, E., & Christiansen, Ø. (2016). Beslutninger i meldingsarbeidet. In *Beslutninger i barnevernet*
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2009). *Det kvalitative forskningsintervjuet* Gyldendal akademisk
- Kvalø, K. (2022). Rett skal være rett 3: Samvær etter omsorgsovertakelse-ny rettspaksis fra EMD og Høyesterett. *Juridika.no*. <https://juridika.no/innsikt/samv%C3%A6r-etter-omsorgsovertakelse-ny-rettspraksis-fra-emd-og-h%C3%B8yesterett>
- Langsrud E, Fauske, H., & Lichtwarck, W. (2017). *Et maktperspektiv på «gode nok foreldre» i barnevernets kontekst*. <https://www.idunn.no/doi/10.18261/issn.1891-1838-2017-02-05>
- Levin, R. (2019). Sosialt arbeid som spenningsfelt In *Sosialt arbeid- en grunnbok* Universitetsforlaget
- Likestillingsdepartementet, B.-o. (2009). *Veileder: Oppfølging av foreldre med barn/ungdom plassert i fosterhjem eller på institusjon*.
<https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/bld/barnevern/oppfolging-av-foreldre-med-barn-ungdom-plassert-i-fosterhjem-eller-pa-institusjon.pdf?id=2284613>
- Læret, O., & Skivenes, M. (2022). Kvalitet og legitimitet i barnevernets beslutninger In *Beslutninger i barnevernet*
- Malt, U. (2021). *Katastrofepsykiatri*. Store medisinske leksikon
<https://sml.snl.no/katastrofepsykiatri>
- Neil, E. (2017). *Helping birth parents in adoption. A literature review of birth parent support services, including supporting post adoption contact*.
https://www.dji.de/fileadmin/user_upload/EFZA/Homepage/Expertisen/Neil_Helpin_g_birth_parents_in_adoption.pdf
- NOU:2012:5. (2012). *Bedre beskyttelse av barns utvikling* Barne-, likestillings og inkluderingsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2012-5/id671400/>
- Paulsen, & Hårberg. (2020). *Hva betyr kommunikasjon* Nasjonal digital læringsarena
<https://ndla.no/nb/subject:1:777ae87e-ca79-4866-920a-115cfeb7bbe1/topic:2:183732/topic:2:184512/resource:1:4052>
- Petersson, G. (2016). Närvarande mödrar och tillräckligt frånvarande fäder. Om socialtjänstens bedömningar av föräldrars omsorg *Socialvetenskaplig tidskrift* 13.
<https://socvet.se/article/view/2611>
- Prop. 133 L (2020-2021). (2020). *Lov om barnevern (barnevernloven) og lov om endringer i barnevernloven*. D. k. b. o. damiliedepartement.

- <https://www.regjeringen.no/contentassets/f325e4de00fb472f85a7a2b94124f531/no/pdfs/prp202020210133000dddpdfs.pdf>
- Regjeringen. (2005). *Tolkningsuttalelse, §4-18 fosterforeldres og barnevernstjenestens samtykkekompetanse*. Retrieved from <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/barnevernloven--4-18-070705/id103058/>
- Scholfield, G., Moldestad, B., Höjer, I., Ward, E., Skilbred, D., Young, J., & Havik, T. (2010). Managing Loss and Threatened identity: Experiences of Parents og Children Growing Up in Foster Care, the Perspectives og their Social Workers and Implications for Practice *The British Journal of Social Work* <https://academic.oup.com/bjsw/article-abstract/41/1/74/1682081?redirectedFrom=fulltext&login=false>
- Schwartz, I. (2007). *Børneliv på døgninstitution- Socialpædagogik på tværs af børns livssammenhænge*. <https://tidsskrift.dk/nu/article/view/136531>
- Seim S, & Slettebø, T. (2007). *Brukermedvirkning i barnevernet* Universitetsforlaget
- Slettebø, T. (2008). *Foreldrenes medbestemmelse i barnevernet. En studie av foreldres erfaringer med individuell og kollektiv medvirkning* Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet]. https://ntnuopen.ntnu.no/ntnu-xmlui/bitstream/handle/11250/267646/124503_FULLTEXT01.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Slettebø, T. (2009a). Oppfølging av foreldre med barn/ungdom plassert utenfor hjemmet av barneverntjenesten, kunnskap og metoder i praktisk arbeid *Diakonhjemmet Høgskole avd. sosialt arbeid*. https://doi.org/https://vid.brage.unit.no/vid-xmlui/bitstream/handle/11250/98539/rapport_nr_1_2009.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Slettebø, T. (2009b). *Oppfølging av foreldre som mister omsorgen for sine barn* (Omsorgssvikt i offentlig regi Issue. 2019/03/WEB_BarniNorge2009.pdf
- Storhaug, A., & Kvaran, I. (2019). Helhetlig forståelse av barn og familier- i en barnevernsfaglig kontekst In *Barnevernspedagog, en grunnbok* Universitetsforlaget
- Studsrød, I., & Mevik, K. (2019). Foreldresamarbeid- muligheter og utfordringer In *Barnevern en grunnbok*. Universitetsforlaget
- Studsrød, I., Paulsen, V., Kvaran, I., & Mevik, K. (2019). *Barnevernspedagog, en grunnbok*. Universitetsforlaget
- Syrstad, E. (2022). *Hvordan kan foreldrene som har blitt fratatt omsorgen for sine barn sikres god oppfølging innenfor familievernets rammer?* . Idunn.no. <https://doi.org/10.18261/tnb.99.2-3.4>
- Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse; en innføring i kvalitative metoder* Fagbokforlaget
- Thomassen, M. (2006). *Vitenskap, kunnskap og praksis: Innføring i vitenskapsfilosofi for helse- og sosialfag*. Gyldendal.
- Tjora, A. (2021). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. Gyldendal
- Tøssebro, J., & Berg, B. (2019). Sosiale forskjeller, avvik og samfunn. In *Sosialt Arbeid en grunnbok*
- Vagli, Å. (2019). Ubehag i barnevernsarbeid. In *Ubhegahet i sosialt arbeid* Gyldendal.
- Wabeck, K. (2019). Lojalitet til hvem? In *Ubhegahet i sosialt arbeid* Oslo
- Wall-Wieler, E., Roos, L., Brownell, M., Nickel, N., Chateau, D., & Singal, D. (2017). *Suicide attempts and Completions among Mothers Whose Children were taken into care by*

Child Protection Services: A Cohort Study using Linkable Administrative Data C. Psychraty, J <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5846964/>
Weitz, Y. (2016). *Föräldrskap på avstånd* <https://www.fou-nordvast.se/wp-content/uploads/2016/12/Föräldrskap-på-avstånd-om-socialtjänstens-stöd-till-familjehemsplacerade-barns-föräldrar-slutlig.pdf>

Vedlegg 1: Godkjenning fra NSD

16.07.2023, 20:34

Meldeskjema for behandling av personopplysninger

[Meldeskjema](#) / [En kvalitativ studie av hva slags hjelp foreldre opplever etter å ha mis...](#) / Vurdering

Vurdering av behandling av personopplysninger

Referansenummer
758600

Vurderingstype
Standard

Dato
11.05.2023

Tittel

En kvalitativ studie av hva slags hjelp foreldre opplever etter å ha mistet omsorgsretten til barnevernet

Behandlingsansvarlig institusjon

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet / Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap (SU) / Institutt for sosialt arbeid

Prosjektansvarlig

Willy Lichtwarck

Student

Frida Sofie Rake

Prosjektperiode

17.11.2022 - 01.08.2023

Kategorier personopplysninger

Alminnelige

Særlige

Lovlig grunnlag

Samtykke (Personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a)

Uttrykkelig samtykke (Personvernforordningen art. 9 nr. 2 bokstav a)

Behandlingen av personopplysningene er lovlig så fremt den gjennomføres som oppgitt i meldeskjemaet. Det lovlige grunnlaget gjelder til 01.08.2023.

[Meldeskjema](#)

Kommentar

Personverntjenester har vurdert endringen i prosjektslutt dato.

Endringen består av en forlengelse i prosjektperioden. Vi har nå registrert 01.08.2023 som ny slutt dato for behandling av personopplysninger.

Hvis det blir nødvendig å behandle personopplysninger enda lengre, så kan det være nødvendig å informere prosjektdeltakerne.

Vi vil følge opp ved ny planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Kontaktperson: Silje F. Opsvik
Lykke til videre med prosjektet!

Vil du delta i forskningsprosjektet
-En kvalitativ studie av foreldrenes opplevelse av å miste omsorgsretten til barnevernet

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å studere foreldrenes oppfølging og veiledning etter de har mistet omsorgsretten til barnevernet. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

I denne masteroppgaven er tematikken foreldres oppfølging og veiledning etter de har mistet omsorgsretten til barnevernet. 9 297 barn fra 0 til 18 år var under barnevernets omsorg i 2020 (Bufdir, 2020) og for å sikre belastningen foreldrene opplever forteller §4-16 i barnevernloven at «barnevernstjenesten skal kort tid etter omsorgsovertakelse kontakte foreldre med tilbud om veiledning og oppfølging» (barnevernloven 1992).

Formålet med oppgaven er å studere foreldrenes oppfølging og veiledning etter de har mistet omsorgsretten til barnet/barna til barnevernet. I denne besvarelsen vil jeg ta utgangspunkt i foreldres opplevelse av perioden før/imens/etter omsorgsovertakelsen. Jeg håper på å finne noen svar som kan bidra til at foreldre som befinner seg i samme situasjon opplever å få den hjelpen de trenger/har krav på.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

NTNU, institutt for sosialt arbeid er ansvarlig for prosjektet. Studenten heter Frida Sofie Rake, og veilederen av oppgaven heter Willy Lichtwarck.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Denne oppgaven omhandler foreldres opplevelse av å miste omsorgsretten til barnevernet. Jeg ønsker derfor å snakke med foreldre som har opplevd denne situasjonen da foreldrene forhåpentligvis sitter på tanker/informasjon som er svært nyttig for min masteroppgave. For å skaffe informanter har jeg valgt å kontakte ulike interesseorganisasjoner. Jeg som forsker vet enda ikke hvem du er hva du heter, men den aktuelle organisasjonen gir dette brevet fra meg slik at du frivillig kan kontakte meg hvis du føler at dette er noe du vil være med på.

Hva innebærer det for deg å delta?

Dersom du ønsker å delta som informant, innebærer dette en deltakelse i form av et intervju (enten ved personlig oppmøte, eller gjennom zoom/teams/skype avhengig av din lokasjon eller dine ønsker). Intervjuet vil inneholde personlige spørsmål om ditt familieliv, møtet med barnevernet og tiden etter omsorgsfratakelsen. Informasjonen fra intervjuet vil bli brukt til å besvare min problemstilling. Du velger selv hva du vil svare på under intervjuet. Intervjuet vil

bli tatt opp på diktafon. Alt vil bli anonymisert og det vil ikke bli gitt personopplysninger som kan føre til gjenkjenning av deg. I oppgaven vil det bli brukt fiktive navn.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg. Dette vil heller ikke påvirke din eventuelle sak hos barnevernet.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Det er studenten Frida Rake og veileder Willy Lichtwarck som vil ha tilgang til dine opplysninger. Navnet og kontaktopplysningene dine vil oppbevares utilgjengelig for andre, og navnet og kontaktopplysningene dine vil jeg erstatte med ett annet fiktivt navn i prosessen. Ved publisering vil det bli brukt fiktive navn.

Hva skjer med personopplysningene dine når forskningsprosjektet avsluttes?

Prosjektet vil etter planen avsluttes 2.mai 2023. Alle personopplysninger og opptak vil bli slettet og makulert.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra NTNU, institutt for sosialt arbeid har Sikt – Kunnskapssektorens tjenesteleverandør vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Frida Sofie Rake (fridarake@hotmail.com)/Willy Lichtwarck (willy.lichtwarck@ntnu.no) arbeid ved NTNU Institutt for sosialt arbeid
- Vårt personvernombud: Thomas Helgesen (thomas.helgesen@ntnu.no)

Hvis du har spørsmål knyttet til vurderingen som er gjort av personverntjenestene fra Sikt, kan du ta kontakt via:

- Epost: personverntjenester@sikt.no eller telefon: 73 98 40 40.

Med vennlig hilsen

Frida Rake & Willy Lichtwarck

(Forsker/veileder)

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet foreldrenes *opplevelse av å miste omsorgsretten til barnevernet* og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- Å ha lest informasjonsskriv og vet hva deltakelse i prosjektet innebærer
- Deltakelse i prosjektet «*foreldrenes opplevelse av å miste omsorgsretten til barnevernet*»
- Å delta i intervju med lydopptak
- at mine opplysninger behandles og anvendes frem til prosjektet er avsluttet
- at deltagelse er frivillig, og du kan når som helst trekke deg fra prosjektet uten å oppgi noen grunn.

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

---

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 3: Intervjuguide

(Spørsmålene er ment til både mor og far hvis begge er til stede)

A: Åpningsspørsmål

- Hvor gammel er du/dere?
- Hvor er du/dere vokst opp?
- Trives du/dere her du bor nå?
- Hvem bor du/dere sammen med?
- Hva jobber du/dere med?
- Hva gjør du/dere på fritiden?

B: Familielivet

- Hvordan møtte dere hverandre? (mor og far til barnet eller barna)
- Hvordan så en typisk hverdag ut for deg/dere?
- Hvordan er kontakten med nærmeste nettverk?
- Hadde du/dere noen utfordringer rundt hverdagslivet?
- Hvordan vil du/dere beskrive tiden før dere ble fratatt omsorgen for barnet/barna?

C: Møtet med Barnevernet

- Når ble du/dere først kontaktet av barnevernet?
- Hvordan opplevde du/dere å bli kontaktet av barnevernet?
- Hvilke tiltak ble iverksatt først?
- Hva er årsaken til at du/dere mistet omsorgsretten for barnet/barna?
- Hvordan opplevde dere situasjonen?
- Følte du/dere at dere fikk nok informasjon underveis?

D: Tiden etter omsorgsfratakelsen

- Hva skjedde dagen barnevernet hentet barnet/barna?
- Hvordan opplevde du/dere situasjonen denne dagen?
- Visste dere om hvilke rettigheter du/dere hadde etter å ha mistet omsorgsretten?
- Hadde du/dere mye kontakt med barnevernet etter omsorgsovertakelsen?
- Hadde du/dere behov for krisehjelp etter omsorgsovertakelsen?
- Fikk du/dere noen form for hjelp i sammenheng med perioden etter omsorgsovertakelsen?
-Hvis ja; Hva slags hjelp, og hvordan opplevde du/dere denne hjelpen?
-Hvis nei; Fikk du/dere en begrunnelse på hvorfor du/dere ikke fikk det?
- Hvordan har du/dere opplevd situasjonen fra dagen for omsorgsovertakelse og frem til nå?

E: Avslutning spørsmål

- Hvordan hadde den ideelle situasjonen vært for deg/dere?
- Er det noe du/dere kunne ønske barnevernet hadde gjort annerledes?
- Er det noe du/dere selv kunne ønske du/dere hadde gjort annerledes?
- Er det noen andre ting vi ikke har snakket om, som du/dere tror kan være relevant i forhold til denne situasjonen?

